

BETRACHTING OVER HET
EERSTE HOOFDSTUK VAN HET
EVANGELIE VAN MATTHEÛS

door

H. F. KOHLBRUGGE

Theol. Doctor en Predikant te Eberfeld

MET EEN VOORREDE EN AANTEKENINGEN VERMEERDERD

door

Ds. J. J. GOBIUS DU SART

Predikant te Bleskensgraaf en Hofwegen

VOORREDE

De aanleiding tot de eerste uitgave van het werk van Dr. H.F. Kohlbrugge, dat wij thans bij vernieuwing de lezers wenschen aan te bieden, was het schrijven van Mr. Isaac Da Costa (Voorlezingen over de Verscheidenheid en de Overeenstemming van de vier Evangelien I, p. 368). “Genoeg zij het nog te hebben doen opmerken, dat de naam van Zoon Davids, en het Israëlitisch recht op de troon van David, aan de Heiland niet kwam van Maria, Zijn moeder (want de afstamming door de vrouwelijke lijn gaf in Israël geen rechten) maar van Jozef, wiens huis, huwelijk en stam Hij door de wonderlijke ontvangenis uit de Heilige Geest als ingeplant werd. Daar vandaan dat de Heere niet slechts naar de openbare mening maar in Israëlitisch-wettige, ware wezenlijke zin, de Zoon van Jozef genoemd wordt, omdat Hij (en als naar de wet van een hoogheilig Leviraat, dat van de Heilige Geest) aan Jozef verwekt was.”¹

Velen waren door dit gevoelen geschokt, niet alleen in ons Vaderland, maar ook in Duitsland. Een invloedrijk persoon in Bergsland verzocht Dr. Kohlbrugge om opheldering omtrent dit gewichtige stuk. Hem en anderen in Bergsland zetten deze zich tot het geven van een verklaring van het eerste hoofdstuk van het Evangelie van Matthëüs in het Hoogduits. Die verklaring werd in 1841 als manuscript gedrukt en aan enige vrienden meegegeed. Het geschrift diende niet zozeer om Da Costa te weerleggen, als wel om de waarheid van het Woord te handhaven: *dat Jezus Christus is uit het zaad van David, zo veel het vlees aangaat*, of zoals Petrus zegt: Hand. 2: 30, “dat God David met een eed gezworen had, dat hij *uit de vrucht van Zijn lenden* zo veel het vlees aangaat, de Christus verwekken zou, om Hem op zijn troon te zetten.”

Al spoedig werd er een vertaling van uitgegeven door de Heer H. van Heumen, in twee stukjes. Die uitgave schijnt grotendeels naar Amerika gegaan te zijn, althans slechts weinige exemplaren zijn er van te verkrijgen geweest. Hoewel als handschrift gedrukt, is het uit geen prijzenswaardige redenen verkeerd beoordeeld geworden door Ds. Krummacher, vroeger predikant te Elberfeld, thans te Potsdam, in zijn *Palmbblätter*, jaargang 1845. Dr. Kohlbrugge heeft echter bij zijn aanneming als lidmaat van de Gereformeerde Kerk te Elberfeld in 1846 de genoegdoening gehad om voor Ds. Krummacher en de overige predikanten te Elberfeld, alle in de *Palmbblätter* scheef beoordeelde stukken tot aller tevredenheid te verdedigen.

De Nederduitse vertaling, hoewel in 1842 uitgegeven, heeft geen aanvallen te verduren gehad, als in de *Bazuin* (Stemmen uit de Christ. Afgesch. Gereform. Kerk in Nederland 18 Nov. 1859) en in een *Open Brief* (aan het Hoofd-Bestuur van de Prov. Vereniging van Vrienden van de Waarheid in Z. H., betrekkelijk etc., Amsterdam bij G. van Peurse 1860).

Wij zouden die tegenstand en veroordeling van een heel andere zijde hebben kunnen verwachten, maar, niet van hen, die zeggen de leer van de Gereformeerde Kerk, voor te staan, of zich verenigen om die leer tegenover velerlei dwaling en afwijking te handhaven, omdat wij ons overtuigd hielden en het nog zijn, dat zo iemand, althans Ds. Kohlbrugge die leer in haar zuiverheid opvat en verkondigt. Het moest ieder eerlijk gemoed vreemd voorkomen, dat men honderden van leerredenen en geschriften, door Ds. Kohlbrugge later uitgegeven, voorbijzag, om er alleen zijn ophelderende vragen en antwoorden tot de Heidelbergse Catechismus, maar vooral een niet meer verkrijgbaar geschrift van 1842 uit te halen, ten einde hem tegen te staan. Bovendien heeft men, om Ds. Kohlbrugge ten onrechte in verdenking te brengen van onrechtzinnigheid, zich bediend van het gezag van Ds. Krummacher, zonder de bron te kennen van diens beoordeeling of te weten wat er na die tijd met Ds. Krummacher voorviel.

De genoemde *Open Brief* geeft aanleiding tot deze hernieuwde uitgave van deze betrachtting over Matthëüs 1, die wij niet alleen ter rechtvaardiging van Ds. K., maar ook omwille van de waarheid, die daarin beleden en geleerd wordt, in veler handen wenschen.

In die *Open Brief* wordt aanmerking gemaakt op het kerkelijk standpunt van Ds. Kohlbrugge,

¹ Zie de bijlage aan het eind van dit document. (Red. St. G.)

beweerd, dat hij leraar is van een afgescheiden gemeente, en een betoog beproefd, dat zijn leerstellingen niet in overeenstemming zijn met de leer van de Gereformeerde Kerk, uitgedrukt in haar belijdenisschriften. In het No. van 16 Maart 1860 van de Bazuin heb ik al gezegd en het wordt hier door mij herhaald:

“Gelukkig echter is hij (Ds. Kohlbrugge) een bevestigd predikant, al heeft de Amsterdamse Kerkenraad, om zich eens van een verzoek, door enigen uit Amsterdam, om Kohlbrugge te laten prediken, af te maken, zich beholpen met te zeggen, dat hij geen bevestigd predikant is. Wie enigszins de kerkelijke wetten in Pruisen kent, kan het weten. Het dopen, avondmaalhouden, inzegenen van huwelijken en verdere ambtsverrichtingen die door ds. Kohlbrugge sedert 1846 geschieden, zouden een onmogelijkheid zijn, indien hij niet als bevestigd predikant erkend was. Naar uitdrukkelijke mondelinge toezegging en op verlangen van de Koning van Pruisen zou de handoplegging en bevestiging plaats hebben gehad door de hofprediker Strauss. Maar deze en anderen hebben zich onttrokken, toen de tijd daar was. Wellicht waren zij gelijk ook hier te lande er velen waren en zijn, bevreesd door Kohlbrugge besmet te zullen worden. De gemeente heeft toen goedgevonden, dat door haar ouderlingen de handoplegging zou geschieden. Zonder de goedkeuring van de Koning van Pruisen kon dit niet gebeuren, alzo hij de opperste Bisschop is van de landkerk. Zijn Majesteit heeft die gunst aan de gemeente betoond omdat hij haar toegenegen was, en een proef wilde nemen van een Gereformeerde gemeente vrij van alle staatkundige invloed. Door de Koning, de minister, de provinciale en stedelijke regeringen, zo ook door de Kerkenraad van de *Evangelisch gereformeerde gemeente te Elberfeld* wordt Ds. Kohlbrugge erkend als *Pastor van de Nederlands Gereformeerde Gemeente*.

Ook in Halle heeft men Ds. Kohlbrugge in de Domkerk, als zodanig laten optreden, en zeven professoren, en een aantal studenten hebben hem met onverdeelde bijval gehoord. Overigens weet men, dat de Landskerk in Pruisen *Evangelisch* heet, en niet meer *gereformeerd*, en dat dus de enige Gereformeerde Kerk in Pruisen wat niet alleen de leer, maar ook het bestuur van de kerk aangaat, de Nederlandsch Gereformeerde Gemeente te Elberfeld is, terwijl ook de tegenwoordige Regent van Pruisen haar als zodanig bescherming en handhaving in haar onafhankelijke stand heeft toegezegd.”

Zo schreef ik in de Bazuin. Het zij genoeg ter aanwijzing, dat Ds. Kohlbrugge wettig leraar is; dat hij het niet is van een afgescheiden gemeente blijkt uit de oorsprong en het ontstaan van die gemeente. (Zie Bekenntnis-Schriften und Formulare van de N.R.K. Elberfeld 1850). Of zou men de Classis van Amsterdam een afgescheiden Kerk hebben moeten noemen, indien zij volhard had in haar protest tegen de Synode van 1816. Zal men die gemeente het verwijten, dat zij zich afscheidt, op haar de blaam werpen een sekte te zijn, die niet duldt, dat allerlei nieuwigheden worden ingevoerd, dat haar belijdenisgeschriften met die van andere kerkgenootschappen worden vermengd en gelijk gesteld. Dat is het wat in Pruisen heeft plaats gehad. Daar heeft men de Gereformeerde met de Lutherse Kerk verenigd, de verschillende belijdenisgeschriften in de *Agenda* samengevoegd en in de Gereformeerde Kerk ook de ceremonien van de Lutherse ingevoerd. Aan die Kerk is de naam van *Evangelische* gegeven. Dat is ook te Elberfeld geschied.

Maar daar waren velen, die protesteerden en bleven protesteren, omdat zij hun belijdenis liefhadden, en die van de Koning van Pruisen hoewel hij zelf de *Agenda*, als op last van Hoog-deszelfs Vader ingevoerd, voorstond, onder de beste zegenwensen de vergunning verkregen, vrij te mogen blijven van die *Agenda*, en Ds. H. F. Kohlbrugge als hun Leraar te beroepen, en door oplegging van de handen van de ouderlingen te ordenen. Zij is, getuige de nieuwste Hoogduitse Kerk-historieschrijver, de enige Gereformeerde gemeente in het Koninkrijk Pruisen die zich zuiver gehouden heeft van alle ongereformeerde elementen, terwijl de andere Evangelisch gereformeerd zijn. Sedert 1846 is Dr. H.F. Kohlbrugge bij haar wettig bevestigd predikant, ritu majorum Reformatorum per presbyteros coram ecclesia et cum omnium consensu, precibus et acclamatione.

Wat nu het in de genoemde *Open Brief* aangevoerd betoog aangaat, dat de leerstellingen van Ds.

Kohlbrugge in strijd zouden zijn met de Leer en Belijdenis van onze Kerk, het is al weerlegd in het antwoord op de *Open Brief*, enz. bij de uitgever dezes. Graag betuig ik met die weerlegging, wat de inhoud en hoofdzakelijk betreft, mijn instemming en dat ik mij verblijd heb, er zo openlijk en meer bepaald op die *Open Brief* is geantwoord.

Tot deze betuiging gevoel ik mij te meer gedrongen, omdat door hen, aan wie de *Open Brief* in de eerste plaats was gericht, een veroordeling en bitter vonnis daarover is uitgesproken op een samenkomst van de vrienden van de waarheid in Zuid-Holland, als of het een schrijven was van een ongeroepene, die het niet betaamde. Maar waren dan de vrienden van Ds. Kohlbrugge zij, die door zijn prediking zowel als door zijn geschriften zo zeer van de Heere zijn gezegend, en zich in het liefelijk licht van de waarheid, dat door hem van de Heere afdaalt, zo zeer verheugen, waren zij dan niet geroepen, om als strijdenden voor hem die zij liefhebben, op te treden, waren zij niet geroepen van de waarheid getuigenis te geven. Zij hadden daartoe vrijheid, het was toch een *Open Brief*. Zij werden daartoe gedrongen. Want het Bestuur aan hetwelk de *Open Brief* was gericht, dat heeft voor het vijf zesde gedeelte gezwegen, wilde geenszins openlijk de schijn hebben, met Ds. Kohlbrugge te sympathiseren en heeft dan ook later (op de algemene vergadering van Vrienden van de Waarheid in Zuid-Holland 25 Juli 1860) betuigd in te stemmen met de veroordeling van Ds. Kohlbrugge, met de weerzin tegen hem, en die afkeer tegen de waarheid, die in de *Open Brief* heersende is. Ook ik ben niet door dat vijf zesde deel van de Bestuurders van de Vereniging geroepen tot spreken, veel meer heeft men getracht mij, althans in de vergadering, het zwijgen op te leggen, en door hun handelingen mij gedrongen uit hun midden weg te gaan. Nochtans wens ik van de waarheid getuigenis te geven, en te verklaren, dat ik instem met de waarheid door Ds. Kohlbrugge geleerd en beleden, en dat die waarheid is overeenkomstig en geenszins strijdende met de leer en belijdenis van onze Gereformeerde Kerk.

Daarom was het mij aangenaam van de heer H. van Heumen als eigenaar van het copierecht, de toestemming te ontvangen tot een hernieuwde uitgave van het door hem vertaalde stuk over Matthéüs 1. Hierbij heb ik mij in alles gehouden aan de eerste uitgave, en de aantekeningen die daarin werden gevonden, gekenmerkt als behorende tot de 1e uitgave. Het is dus geen nieuwe vertaling van het oorspronkelijke; ik heb alle schijn willen vermijden, als was er om wille van de waarheid verandering in uitdrukking nodig. Er zijn door mij enige aantekeningen aan toegevoegd, meestens aanhalingen uit de schriften van de Kerkvaders en Reformatoren, ook enkele malen een verwijzing naar onze belijdenisschriften of naar de schriften van Ds. Kohlbrugge Die aantekeningen hebben hoofdzakelijk betrekking op de meest betwiste punten, en zijn er aan toegevoegd niet zo zeer omdat het stuk nadere opheldering en toelichting behoeft, alsof er “*zorgvuldig dubbelzinnigheid aan de woorden was gegeven*” als wel veel meer ten bewijze, dat er geen nieuwe leer in wordt geleerd, en dat Ds. Kohlbrugge geenszins van onzuiverheid of ketterij kan worden beschuldigd, terwijl ik tevens betuige dat ik van ganser harte met hetgeen hier door Ds. Kohlbrugge geleerd wordt, instem.

Zullen de tegenstanders overtuigd worden? Ik vrees nee. Want er is oorzaak tot twijfel, of het hen wel om waarheid te doen is. Wat toch heeft die uit Amsterdam gedreven tot een protest tegen de benoeming van Ds. Kohlbrugge tot honorair lid van de Vereniging van de Vrienden van de Waarheid in Zuid-Holland, en tot openbaarmaking van hun protest? Is eigenlijk hun hele redenering over de heiligmaking niet daarheen gericht om op Ds. Kohlbrugge de smaad te werpen van Antinomisme hoewel zij zich op Krummacher beroepen, en deze zelf gezegd heeft, dat Ds. Kohlbrugge zich gevrijwaard heeft tegen een antinomiaanse opvatting van de verklaring van Paulus “zouden wij zonde doen opdat de genade te meerder worde?” Wat heeft het vijf zesde deel van de Bestuur van de Vrienden van de Waarheid in Zuid-Holland gedrongen om in 1859 te verklaren, in te stemmen, met de geopenbaarde zienswijze van Ds. Kohlbrugge in de leer van de zaligheid, de benoeming van Ds. Kohlbrugge tot erelid nadat er was gebeden om de leiding van de Heilige Geest, met dankzegging tot God te doen volgen, daarentegen in 1860 te betuigen in te stemmen met hetgeen in de *Open Brief*, omtrent Ds. Kohlbrugge en zijn leer gezegd is, en daarover in hun verslag met scherpte uit te wijden. Rijst bij dit alles niet het vermoeden, dat die handhavers en vrienden van de waarheid instemmen

met de Bestuurders van de Nederlandse Hervormde Kerk (in 1831 en 1832) namelijk in het doel om toch Ds. H. F. Kohlbrugge er buiten te houden.

Of zou het ook hun doel zijn, gelijk dat van andere is gehoord dat men zich voorlopig om de belijdenis verenigt om, na een zuiveringsproces in de kerk, de belijdenis te herzien. Men zou er dan een artikel over het *Duizendjarig rijk*, een artikel tegen Ds. Kohlbrugge en nog één, dat de steunsels van de gelovigen om zich zelf met heiligheid te kunnen bekleden en vijgenbladeren tot schorten te maken aanwees, aan kunnen toevoegen. Niet slechts van de leer van Ds. Kohlbrugge ook van de Belijdenis van onze Kerk is het gezegd geworden: “t Kan niet ontkend worden dat deze voorstelling (van de Belijdenis) waarheid schoon niet de volle waarheid bevat. Een diep gevoel van schuld ligt hier ten grondslag. Er zijn dan ook vele en vrome mannen geweest en worden er nog gevonden, die haar met mond en hart belijden. En toch is zij onzuiver en gebrekkig en kan licht tot valse lijdelijkheid en traagheid in de beoefening van de deugd aanleiding geven.” (De leer van de Rechtvaardiging door H. C. Voorhoeve, Tiel, bij Campagne, 1859, p. 90).

Dat, men dan toch liever oprecht zij, zich niet aanstelle, alsof men de belijdenis zo liefheeft, terwijl men er nog afkerig van is.

Maar indien er zo vrees moet zijn dat de tegenstanders niet zullen overtuigd worden, waartoe dan deze vernieuwde uitgave en al dit geschrijf? Daartoe of het zou mogen strekken tot wegneming van vooroordelen en tot overtuiging van degenen, die het om God te doen is, die naar gerechtigheid vragen, en die toch nog zeggen, ook als zij de schriften van Ds. Kohlbrugge lezen, kan dit wel waarheid zijn? Zelf heb ik een tijd gekend, dat ik van de leer van Ds. Kohlbrugge zei: hoe kan het waarheid zijn; moet er dan bij mij, indien ik waarlijk wedergeboren ben niet een toeneming bestaan, in het afleggen van zonden, in gezindheden overeenkomstig de wet, in het meer en meer bevinden dat ik van heiligmaking tot heiligmaking ben voortgegaan, moet dan de nieuwe mens niet groter, niet heerlijker, niet heiliger worden? In één woord ik kon niet geheel instemmen met de diepe opvatting van de menselijke ellende ook na zijn wedergeboorte uit de Heilige Geest, gelijk ze bij Ds. Kohlbrugge gevonden wordt, totdat mij de ogen werden geopend, en ik onder het lezen van vele van de geschriften van Ds. Kohlbrugge eerst recht het heerlijke en zalige van de waarheid leerde kennen, dat het woord vlees werd, dat Jezus Christus in de wereld is gekomen niet om rechtvaardigen, maar zondaars zalig te maken, en dat wij behouden worden niet door de werken, maar door geloof, uit vrije genade.

In dit stuk over Mattheüs 1 is een diepte en een hoogte van de opvatting van de waarheid van God, gelijk ze bij geen ander nog door mij is gevonden. Die opvatting getuigt, dat zij is naar de regelmaat van het geloof, uit de Heilige Geest; daardoor wordt alle hoogmoed en eigen gerechtigheid van de mensen neergeworpen en Gode de eer toegebracht. Wie die waarheid verstaat, zal van deze leer bekennen, dat zij uit God is, naar Zijn Woord; dat hier de liefelijke stralen zijn, die van Hem, Die het waarachtige licht is, uitgaan, en waardoor de mens, de duisternis en boosheid, die in hem is leert kennen, maar ook de heerlijkheid van God en de oneindige rijkdom van Zijn genade en trouw.

Bovendien is ook dit werk op wetenschappelijk gebied belangrijk. Overtuigend toch is het bewijs, dat de geslachtslijst bij Mattheüs die is van Maria en niet die van Jozef. Het is nog door niemand, althans niet in onze dagen aangetoond, en de bewijzen hier geleverd door niemand weerlegd. De bevestiging van het Woord, dat Jezus Christus is uit de lenden van David, zoveel het vlees aangaat, dat Hij ons vlees heeft aangenomen, is toch van het hoogste gewicht. Echter is het werk niet voor de mannen van de wetenschap geschreven, veel minder nog met het doel om op wetenschappelijk terrein te schitteren, maar veel meer om de waarheid te doen kennen of zij doorbreke door de duisternis heen. In onze dagen is er zo veel duisternis, zo veel en zo velerlei dwalingen worden er gevonden. Ook in de Nederlandse Hervormde kerk bestaat er verloochening van de enige en zuivere waarheid welke in Christus Jezus is, gelijk ze is uitgedrukt in haar geloofsbelijdenis. De toestand van de Kerk is treurig; dit nog aan te tonen is wel overbodig. Maar van waar zal genezing komen, van waar zal het heil aangebracht worden? Toch niet van Vrienden van de Waarheid, die zelf de waarheid niet verstaan, en zich van haar afkeren. “Niet door kracht noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden,

spreekt de Heere.” Zo staat er geschreven. En wat staat ons nu te doen? Wat anders, dan het woord te horen, dan de waarheid te verkondigen of het licht doorbreekt door de duisternis. Maar zegt men, het is u niet te doen, om de waarheid, maar om de persoon, althans die beschuldiging wordt tegen hen ingebracht die in Ds. Kohlbrugge, niet zo zeer een genie of iets dergelijks, maar zijn diepe kennis van het Woord van God, een man vol van de Heilige Geest hebben leren eren en liefhebben.

Tegenover de vrienden van een Da Costa zullen zij zich wel niet behoeven te verdedigen, maar graag beken ik, dat ik deze persoon hoogacht en liefheb. En ik wens te betonen geen deel te hebben aan de smaadheid die hem is aangedaan en aan de pogingen die er hebben plaats gehad en nog plaats hebben, om hem buiten onze kerk te houden. Is dan het heil van de kerk verbonden aan zijn persoon? Nee, toch de Heere God behoeft de mens niet, als het Hem behaagt Zijn heil te doen zien. Maar ook de Heere God toornst over hen, die de Zijnen smaadheid aandoen. En waarom wordt Ds. Kohlbrugge smaadheid aangedaan? is het niet omdat men de waarheid, gelijk ze door hem verkondigd wordt niet kan verdragen? Omdat daardoor het eigen ik, waarom het toch alle vlees te doen is, wordt ter neergeworpen en God alleen de eer gegeven. Dit kan, dit wil men niet horen de zodanige moet buiten gehouden worden, de mens moet ook enige eer toekomen, is het niet van nature, dan is het na zijn wedergeboorte, door zijn heiligmaking, of door zijn christelijkheid. Men ziet niet, wil niet zien, dat dan ook het woord van Paulus ter zijde wordt gesteld; “uit genade bent u zalig, door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave. Niet uit de werken, opdat niemand roeme. Want wij zijn Zijn maaksel geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft opdat wij in dezelve wandelen.” (Efeze2: 8-10). Maar is dit niet in korte woorden de hoofdsom, het kenmerkende van de leer van de Vaders, van de belijdenis van ons Gereformeerde kerk? De rechtvaardiging alleen door het geloof, uit vrije genade; een nieuw schepsel geschapen in Christus Jezus; goede werken, niet die de mens toebereidt in eigen wijsheid maar welke God voorbereid heeft, opdat wij daarin wandelen. Dat is het wat door Ds. Kohlbrugge wordt verkondigd ook in zijn geschriften. Die waarheid is het, die ik wens dat zich een weg baant, door de duisternis heen die zich om en in de kerk verheft. Waar die waarheid tot het hart is doorgedrongen, daar is leven, daar wordt zaligheid gesmaakt.

Die waarheid wordt in Duitsland door Ds. Kohlbrugge verkondigd en met blijdschap gehoord; in Zwitserland wordt hij geroemd; zijn Leerredenen worden in het Frans vertaald en in Engeland door een **Octavius Winslow** met grote lof aangekondigd; mag hij dan in ons en zijn Vaderland onbekend en ongeacht blijven? Zo is het geweest; dat het niet zo blijve, dat het anders worde! De Heere zegene daartoe ook deze arbeid.

8 Augustus 1860.

J. J. G. d. S.

Toelichting:

De hierboven vermelde nieuwste Hoogduitse Kerkhistorieschrijver is Dr. J.H. Kurtz, Lehrbuch van de Kirchengeschichte, 4e Uitg., Leipzig 1860. Op pagina 645 lezen wij “Ook het echte strenge Calvinisme heeft in deze eeuw niet alleen in Schotland en in de Nederlanden, maar ook in Duitsland voornamelijk in het Wupperdal zijn ijverige aanhangers. De voortreffelijke G. Dan. Krummacher sinds 1816 Predikant in Elberfeld (+ 1837) en een tijd lang ook zijn neef F.W. Krummacher in Barmen (tegenwoordig unionistisch predikant te Potsdam) waren daar zijn vurige apostelen. Als de Pruisische regering in het jaar 1835 zich er toe zette, om de invoering van de Union ook in Wupperdal door te drijven, en de weerstrevige gereformeerde predikanten samen met afzetting bedreigde, ontstond er hier onder de Gereformeerden een weinig mindere gisting als onder de Lutheranen in Silesie. De Predikanten met het grootste aantal van de gemeenteleden gaven eindelijk toe om de Unions-agenda aan te nemen, echter onder voorwaarde, voor zover het met het wezen van de gereformeerde Ritus overeenkwam.

Maar een deel van de gemeente, en daaronder veel van hun aanzienlijkste leden, zonderde zich af, en wees alle poging tot wedervereniging geheel af. Het koninklijk Toleranz-patent van 1847 gaf hun eindelijk de vrijheid een zelfstandige gemeente te Elberfeld te vormen, welke Dr. Kohlbrugge (vroeger predikant bij de Herstelde Lutherse Kerk te Amsterdam, maar in de strijd tegen een rationalistische ambtgenoot, uit deze betrekking verdrongen, en daarna door het onderzoek van Calvijns geschriften een ijverig (begeisterd) aanhanger van de Dordtse Leer geworden) tot haar predikant beriep en onder de naam van Nederlands Gereformeerde Kerk de enige anti-unionistische streng Gereformeerde gemeente in Duitsland is.”

Zo de heer Kurtz. Deze vergist zich echter als hij zegt, dat een deel van de gemeente zich *afzonderde*. Dat deel toch van de gemeente, waaronder ook kerkenraadsleden is in haar geheel gebleven, als gereformeerde gemeente, door hun protest en door de nieuwe kerkenordering niet aan te nemen. Die nieuwe kerkenordering ontsloeg de overigen niet van de verplichting om die eens geheel aan te nemen, waarom ook de Synoden dadelijk uit Luthers en Gereformeerden werden samen gesteld. De pogingen van de unionistische zijde waren steeds of zonder toegeving, of bestonden doorgaande in dwangmaatregelen. Toen Ds. Kohlbrugge in Elberfeld kwam, was hereniging zijn eerste streven, maar hij vond bij de Predikanten wel klachten dat zij verkeerd gehandeld hadden, maar geen moed, hoewel zij hem als lid hadden aangenomen onder zijn protest tegen de Union.

De Heere Kurtz schrijft als Lutherse, als hij die gemeente *de enige anti-unionistische gereformeerde gemeente* noemt. Dat de Union het kenmerkende van de gereformeerde religie grotendeels opheft, bewijzen de nieuwe gezangen van de andere gemeente, die meestal van Lutherse dichters zijn vervaardigd, en waarin de gereformeerde leer van de sacramenten niet meer voorkomt, om nu hier niets te zeggen van de Unionistische Catechismus, onlangs verschenen, waarin de Lutherse Catechismus is opgenomen, terwijl de vragen van de Heidelbergse Catechismus voor een groot en gewichtig deel er uit zijn weggelaten, en, uitgezonderd enigen op Lutherse leest geschoeid zijn.

BETRACHTING
OVER HET
EERSTE HOOFDSTUK
VAN HET
EVANGELIE VAN MATTHÉÛS
WORDINGS-REGISTER

Vers 1. *βιβλος γενεσεως Ιησου Χριστου*. Boek van JEZUS Christus wording. Matthéüs 1: 1 vergeleken Genesis 15: 1. *βιβλος γενεσεως Αδαμ*. Het Boek van Adams wording. Boek is zo veel als: Rol, uiteenzetting, zoals wij zeggen Register, Naamlijst, Tabel, Aanwijzing, niet *van het* geslacht, maar *van een wording*, dat is: *hoe hij geworden is*, hoe hij uit de vaderen ten opzichte van het vlees-zijn geworden is. Romeinen 9: 5.

Wanneer het nauwelijks zichtbare lootje in de aarde geplant is, dan zegt men: ik heb deze of gene boom geplant, daar staat de boom! De kleine plant ontwikkelt zich langzamerhand, bebladert zich, breidt zich uit tot volkomen wasdom, tot het volkomen-zijn in de soort en naar de maat, welke God voor de boom bestemd heeft. Gedurende de tijd, waarin deze volkomenheid nog wel niet bereikt is, zal men echter zeggen: men heeft de boom, maar niet de voleindigde. Even zo was Levi, hoewel hij, op zichzelf, nog geen aanzijn had, echter al aanwezig, toen Abraham van Melchizedek gezegend werd, hij was in de lendenen van Abraham. Van Abraham aan tot op de tijd van Zijn geboorte, was zijn *γενεσις*² (genesis) *zijn worden*; zijn geboorte was zijn *γεννησις* (gennäsis). Waar nu deze woorden *γενεσις* Matthéüs 1: 1 en *γεννησις* Matthéüs 1: 18 goed verstaan worden, daar sluit zich ineens al dat open, wat in Mozes, in de Profeten en Psalmen van Hem gezegd is, het ligt alles in dit *worden* van Jezus Christus opgesloten. Wanneer de Apostelen zeggen: *ινα πληρωθη*, opdat vervuld, volkomen, voleind zij, wat van de Heere door de Mond van Zijn Profeten gezegd is, zo willen zij daarmee aanduiden: dat de belofte van Christus haar begin al genomen heeft in Diegenen, welke de voorwerpen van de Belofte waren; dat de Belofte in alle bijzondere personen, welke als haar Erfgenamen opkwamen, zich voortdurend ontwikkelde; dat in hen allen Christus was. Maar in geen van hun was datgene, wat de Belofte letterlijk inhield, volmaakt aanwezig, totdat Jezus de Gezalvde in het vlees kwam. In Hem zagen zij alles letterlijk, volledig, in Hem de vereniging van alles, wat bij de enkelen slechts deelswijze te voorschijn trad. In Izak, Israël en David zagen zij Christus worden; geworden zagen zij Hem, en erkenden Jezus de Zoon van Jozef als zodanig.

Op geen andere wijze heeft de Heilige Geest de Patriarchen onderwezen. En zelfs drukt dat al in haar gezegde uit. Als aan Abraham, door God, gezegd werd: *In uw Zaad zullen zich zalig prijzen alle volkeren, in Izak zal het Zaad genaamd zijn, en de zoon uit uw lendenen zal de Erfgenaam zijn*; dan heeft hij klaarblijkelijk Izak daaronder moeten verstaan: ook was deze door God daarmee bedoeld. Romeinen 9: 7. En echter is het openbaar, dat God niet Izak op zichzelf bedoeld heeft. Maar in hem het Zaad, welke is Christus. Het is hier ter overweging waardig: dat de aan Abraham gedane Belofte aan Izak herhaald werd, Genesis 26: 4. Een bekende gebeurtenis is het, dat God Israël uit Egypte geroepen heeft, en dat dien ten gevolge de Profeet zegt: *Israël Mijn Zoon riep Ik uit Egypte*; hoe heel naar waarheid trekt Matthéüs hieruit het besluit "dit is geschied, opdat vervuld zij uit Egypte heb ik Mijn Zoon geroepen." zo was aldus *daar* Israël de Zoon in de aanvang, in de ontwikkeling; maar niet in de Volheid: *hier* eerst werd dat gezegde geheel waar, volmaakt waar.

Daarom ook moet ons die Overeenkomst, welke er bestaat tussen al datgene, wat de Heere bejegend is, en wat alle Patriarchen, wat het Israël van God, wat alle heiligen en Profeten en Getuigen van God

² Het ene: worden, wording, het andere: geworden zijn, of geboorte, geboren zijn. 1^e uitgave.

bejegend is, en wat ons bejegt, niet verwonderen. Het is de geschiedenis van het Woord aan hen, hetwelk in hen was, hetwelk vlees geworden is. De Theologen hebben dat door een Typenleer of voorbeeldende pogen te verklaren³; maar het ligt geheel eenvoudig daarin dat *Worden, Voorttelling Ontwikkeling, Vervulling, Voorzetting van het vervulde*, dat het één met het ander door God vastgezet is naar die Ordening, zoals Hanna en Maria deze in haar lofliederen uitgalmen. Aan deze Ordening, aan deze Raad, aan dit Doen van God vermag geen vleselijk verstand of vernuft iets te tornen, kan Hem niets afwinnen. Maar moet daarbij zwichten en met zijn richten tot dwaasheid worden, mogen dan ook alle mensen richten zo en wat zij willen.

Een Boek. Er zijn in de wereld veel aantekeningen en naamlijsten. Veel geslachts-registers, die u zorgvuldig bewaart, hebt u. En u geeft u moeite om vast te stellen, uit welk geslacht u bent. U onderzoekt angstvallig uw stamlijsten, om te weten welk geslacht het gelukkige zijn zal waaruit de Liberator Populi (Bevrijder, Verlosser van de volken) uw Messias, de Beloofde te voorschijn zal stralen. Daar hebt u er een ... en nu mag u toezien, welk gebruik u daarvan maakt. Ik, arme tollenaar, Levi, heb in de aanvechting, die op het Woord doet acht geven, deze vondst gedaan.

Een Wording. Geheel anders, als vlees het vermoedt, heeft het zich toegedragen. Vlees zoekt en ziet uit naar een heerlijkheid, welke gezien wordt: deze⁴ is een geloofsgenesis. Hier is het met alle kracht van het vlees ten einde, met de kunst van het vlees, vermoeden, verwachting en eer. Naar het vlees is hier niets, dan hopeloosheid, ellende, smaad, droefenis, zodat het vlees er van gruwt, en het zal er ook niets van zien, dan wat bij mensen verwerpelij, belachelij, ondoenlij, ja, Gode onwaardig is. Van het volstandig blijven bij de Belofte, *παρ ελπιδα*, tegen het vergaan van de hoop in, zal het niets bemerken: slechts lijden, dood, verderf, ondergang zal het zien, een langzamerhand afnemen. Ja, eindelijk een ontzinken van alle mogelijkheid, dat ooit eene syllabe van de Belofte kunnen waar worden, of vervulling verkrijgen. Maar Hem, Welke hemel en aarde gemaakt heeft, Wiens voetstappen in diepe wateren zijn, en die de zee slaat, dat haar golven bruisen, *HEERE Heere* is Zijn Naam. Hem behaagt het Zijn ellendigen zo te tonen zijn Heil, het lijden en de Heerlijkhed daarna. Zo verhoudt het zich dan ook met de Genesis.

Jezus Christus. Welk een Naam! Men vertegenwoordigt zich de tijd, waarin Matthéus dit schreef, waarin dit Boekje, dit Evangelie onder de mensen kwam. Toen was Hij toch als Ketter, als Godslasteraar, als de Verstoorder van al huiselijke en kerkelijke welstand, als Eén, die het hele uitverkoren Volk van God in gevaar stortte, als Eén, Die alle Goddelijke en menselijke wetten verbroken had, door Priesters, Farizeeërs en Schriftgeleerden, bij uitnemendheid aanzienlijken en ervarenen in het Rijk van God, ter dood veroordeeld geworden! Wat hebben de mensen toch al niet uit de Naam van degenen gemaakt, welke deze *Naam* beleden, en om Zijntwil alles er aan gaven. En, die bij het doen van de wil van God volhardend blijvende, door hun geloof en getuigenis, onwillekeurig al het tegenstrevende veroordeelden⁵. En gaat het hun thans anders, de Belijders van deze Naam! van

³ Hier wordt de Typenleer niet geheel en onvoorwaardelijk verworpen. De tabernakel, de tempel en hetgeen daarin was, de Hogepriester en zijn kleding enz. enz. waren typen, voorbeelden, afschaduwingen van hetgeen daarna in en door Christus Jezus is vervuld geworden. Koloss. 2: 17. Hebr. 8: 5, 10: 1. Zie ook H.F. Kohlbrugge: drie Leerredenen over de Wet van de Reiniging van de melaatsheid Amsterdam 1855 en andere. Maar de Patriarchen en Profeten waren niet alleen en zozeer typen; in hen en door hen is de Christus geworden. In hen is Gods raad ontwikkeld, door hen heeft God Zijn willen en welbehagen voortgezet

⁴ Namelijk deze wording.

⁵ Zij veroordelen door hun wandel in geloof en door geloof al degenen, die buiten die Naam in zichzelf hun heerlijkheid zoeken, en menen te bezitten in hun werken, of in hun heiligmaking. Wij die veroordeeld worden kunnen dit niet verdragen, en zijn alras gereed om geen als rustverstoorders en kettters uit te werpen. Zouden er onder de Galaten geen geweest zijn, die als Paulus hen schreef: "O gij uitzinnige Galaten, bent u zo uitzinnig? daar gij met de geest begonnen hebt, voleindigt gij nu met het vlees?" het antwoord gereed hadden: "gij zijt een ketter, gij leert de waarheid niet; wij onderhouden de wet, zij is ons meer dan een lijk, wij zijn Abrahams zaad." Zijn er ook nog niet de accidenten, die hoewel zij het weten dat de mens alleen gerechtvaardigd wordt uit het geloof in die Naam, opnieuw hun gerechtigheid en

de Naam Jezus! “Hij zal Zijn volk van hun zonden verlost hebben.” Deze een Gezalfde, *Χριστος* Handelingen 7: 25-29, 52. Geen andere Naam is onder de Hemel gegeven.

Zoon van David. Een Zoon van David, 2 Samuël 7. Lijden zonder tal, benauwdheden van allerlei aard hebben hem van de Zalving, door Samuel, aan, totdat hij over Juda koning werd omlegerd en bestormd. De Heerlijkheid van de Zalving, welke op hem was, hoe geheel en volstrekt anders scheen zij het vlees toe! Dat bewijzen al zijn gebeden, zijn heldendaden alvorens hij koning was, zijn huiselijke geschiedenis tot in zijn hoge ouderdom toe. Voortdurende door het wanhopende heen. En evenwel, waar zou men onder alle koningen zijn gelijke vinden! Opmerkenswaardig is het; hoe de Belofte van de Eeuwige Troonsopvolger, gelijk een graankorrel, in de aarde viel, stierf, en dan te voorschijn kwam. Jezus Christus, een Zoon van David. *U bent (een) Koning?* vroeg Pilatus. Dat kwam hem toch onnozel, ja, belachelijk voor. Een koning in de *kribbe*, welke niet eens reisgeld naar *Egypte* gehad zou hebben, zo de Magi [de Magiers, de wijzen] hem geen goud. gebracht hadden! een koning, die van de vrouw van de rentmeester van Herodes ondersteuning kreeg, een koning, die, terwijl Herodes op de Troon zat, plechtig voor de hele wereld, in drie talen als Koning vorstelijk geproclameerd werd, aan een *kruis*! En juist in dit van alles ontdaan zijn was: de Waardigheid en Heerlijkheid, de Majesteit als Koning van de koningen zoals de Profeten Hem gekend en aangekondigd hadden! Dit alles is een zaak van geloof. *Er staat geschreven.*

Zoon van Abraham. Een Zoon van Abraham; overeenkomstig de Belofte: in uw Zaad. Wel mochten de Farizeeërs toen zeggen: is deze een Zoon van Abraham, dan willen wij het niet zijn. Dit Mens, Die de Sabbath breekt, deze ketter en aartsvijand van alle Godzaligheid, is deze rechtzinnig dan weten wij niet meer, wat rechtzinnig is. “Wij zijn niet uit hoereri, Abraham is onze Vader,” schreeuwden zij Hem tegen. En helaas! al kinderen van Abraham hebben tegen deze hun Broeder geroepen: “kruist hem, kruist hem!” Hoe? Was het niet de Belofte, dat alle volkeren, en wel *eerst Joden*, zich in Hem zouden zalig prijzen, en dat Hij het aardrijk zou beërven? Zoals de kinderen vlees en bloed hebben, heeft Hij het in gelijke mate ook gehad, opdat Hij door de dood die het geweld ontnam, die de kracht van de dood heeft, dat is de duivel.

Door het Woord van de Heere zijn de Hemelen gemaakt: ja, en nu staan zij daar; maar doet Hem dat na! Gezegend zij JEHOVAH, de God van Sem. Maar over hoe veel stamhouders heeft zich dan deze grote stamvader, Abraham, verheugd? Slechts over één enige (Jesaja 5: 1, 2; Mal. 2: 15). Hij heeft maar één enige gemaakt. En echter was in Hem overvloed van Geest. Maar waarom heeft Hij slechts één gemaakt? Omdat Hij een Zaad van God zocht. Nu, denkt men wellicht: hij zal in deze Belofte toch wel zeer bemoedigd en er doorgaande fier op geweest zijn, dat hij de enige Erfgenaam van de Belofte was, volgens Gen. 12: 13 Ach nee! Wat lezen wij verder Gen. 12: 12, 15: 2, Gen. 16, 17: 17, hoofdstuk 20? Wie zou de wijze hoe hij zich omtrent de Belofte gedraagt, geloven! Wat God doen wilde, kwam hem belachelijk voor. Inderdaad, onzin was het; het scheen ongerijmd, de onmogelijkheid zelf. Het gezonde mensenverstand kon het met beide handen tasten, dat zo iets te beweren, te geloven, te verwachten, hoogst dwaas was. En dat iemand, om zulke gedachten te voeden, als buiten zijn zinnen moest zijn. Zie Gen. 17: 17. Daarbij zijn vrouw, de Vrije, uit welke de stam voortgeplant zou worden, was onvruchtbaar, Gen. 11: 30. Maar God kon de baarmoeder openen en sluiten. Ook met deze hoop was het uit en voorbij.

Trouwens ook aan Sarai scheen de zaak belachelijk toe, Gen. 18: 11, 12. En *nochtans, nochtans*, de Belofte kwam, Rom. 4: 19. Uit zo grote dood kwam leven voort. Maar nu, hoe zal Abraham en Sarah geroemd, welke grote ophef zullen zij daarvan gemaakt hebben. Nee, ook thans nog konden zij het niet vatten; het scheen hun toe een hoon voor de natuur, en zij beschouwden zich als aan het gelach van de mensen bloot gesteld. Gen. 21: 6. Zij hebben dus inderdaad niet eens veel ophef met de Troonopvolger gemaakt: zelfs is Abraham er op uit, de Pretendent Ismaël, zijn naar de wet geboren

heiligheid zoeken in hun werken. En wat zijn hun werken? Zij blijven bij het doen van hun eigen wil, jagen naar het heerlijk maken van hun eigen ik en volharden niet in het doen van de wil van God.

kind, nevens Izak te plaatsen, totdat God hem gebiedt die uit te drijven. En na dit alles moet Abraham het pad naar Moria op!

Zo ving (de *γενεσις Ιησου Χριστου*) de wording van Jezus Christus aan. Zo heeft de Vader van een menigte uit een Vorstin *κατ'εξοχην* (bij uitnemendheid zo geheten) een *Gelach* gewonnen. Dit is de ergernis van het kruis, nochtans het hoogste verstand, de wijsheid en heerlijkheid, trouw en waarheid van God, juist in zulke dood, in zulke dwaasheid *κατα σαρκα* (naar het vlees).

Vers 2. En Izak gewon Jakob. Izak woonde bij de bron *Lachai Roi* (heb ik ook hier naar Hem gezien, die op mij zag? Gen. 25: 11-18). Hoe ging het hem? Ismaël, de uitgeworpene, had in elk opzicht de voorrang, en Izak, Erfgenaam van de Belofte, had een onvruchtbare huisvrouw. En hij, die de belofte had, moet tegenover zijn vrouw, gedurende twintig jaren hopen en verwachten onder bidden, worstelen en smeken, dat hij de Belofte, die hij had, kreeg! Eindelijk, na lang volharden, komt de vervulling. Maar daar slaat het eerst recht door elkaar, vers 22. Rebekka baart, en wat? Twee zonen. Wie zal nu daaruit wijs worden? De eerste is het, die is prachtig en sterk; heeft zelfs een wonderteken. Ziet daar komt de tweede, met hand en hoofd tegelijk en aan de al er uitgekomene zich vasthoudende. Ach! van de baarster van de Belofte is een baren beschoren, waarbij het leven van de Moeder en van Jakob tevens in het grootste gevaar is: een baren vol jammer en marteling, angst en doodsnoed. Maar alles loopt gelukkig goed af. De knapen wassen op en gedijen. Maar Ezau, hoe verbittert hij Zijn moeder alles; en Izak? Toont hij zich bijzonder ingenomen met de Belofte? Nee! Izak houdt veel van het wildbraad van zijn zoon Ezau. Inderdaad hij is geneigd aan Ezau de Zegen te geven, en wat trad hem daarbij in de weg, wat bewerkte het, dat de Zegen aan de rechte Erfgenaam kwam dat de lichamelijke eerstgeboorte tot niets gemaakt werd en Gods Raad en Doen zegepraalde? Wellicht een wonder, of de zonde in de gestalte van het geloof? Nee, het geloof van de moeder en de gehoorzaamheid van de jongere in de gestalte van een afschuwelijke leugen van list en bedrog⁶! En eindelijk: de Erfgenaam van de Zegen moet de vaderlijke woning verlaten en onder de vreemden een voortkomen zoeken! Dit is de winning van Jakob van Izak.

En Jakob gewon Juda. Het heeft zijn diepe betekenis, dat van Sarai geschreven staat, dat zij onvruchtbaar was, zij, de vrouw van degene, tot wie God de Heere gezegd had: “Zie nu op naar de hemel of u de sterren tellen kunt; zulk een menigte zal uw zaad zijn.” Omtrent honderd jaar was Abraham oud, en had van de Belofte nog niets gezien, en zelfs ook toen, als hij de beloofde verkregen, als hij de dag van de Heere gezien had, ook toen nog heeft het God behaagd hem de gewone weg van het geloof, en niet van het aanschouwen te laten betreden; ten einde God nochtans *Zich* in het worstelperk handhaafde. En evenals wij, die op de goedheid, genade en waarheid van de Heere ons vertrouwen gezet hebben, in een voortdurende gehoorzaamheid blijven, in de gehoorzaamheid van Christus, en daaruit een eeuwige troost hebben, zo ook heeft Abraham zich te allen tijde aan het Woord van de Heere moeten houden en vastklemmen, opdat hij niet onder zijn versagen en zijn aanvechtingen van allerlei soort verzonk. Veertig levensjaren waren de Patriarch nog overig. En ziet, in deze eerste helft heeft hij van zijn schoondochter Rebekka, opnieuw niets als onvruchtbaarheid gehoord, terwijl Ismaël zich in koninklijke macht en heerlijkheid begon uit te breiden. En in het geval Rebekka, verbijsterd geworden aangaande haar verwachtingen van de gemakkelijke uitkomst van de bevalling na een beloftenis, hem ondervroeg, heeft hij slechts het Woord van de Heere te hulp kunnen nemen om haar uitkomst toe te zeggen.

Als zij nu de beide tweelingzonen had, toen heeft Abraham in zijn laatste levensjaren het wel spoedig aan zijn Izak bemerkt, hoe hij het bijzonder op de knappe Ezau gezet, en hem de Belofte toegedacht had. En hoe hij Jacob voor een Abel, een nullius momenti, die tot niets diende, geschat heeft. En de Aartsvader zal er genoeg ook te doen gehad hebben, om Rebekka er in te versterken: dat *Jakob* de

⁶ Zie Calvijn op Gen. 27: 5. “Maar indien wij nu naar de oorzaak van die zo genoten ijver bij haar onderzoek doen, dan wordt ons haar uitnemend geloof openbaar. Want dat zij het waagde haar man te tarten, bittere vijandschap tussen de broeders te verwekken, haar beminde zoon Jakob aan een dadelijk doodsgevaar bloot te stellen, dit vloeide voorzeker alleen uit het geloof, voort”

Erfgenaam van de Zegen was, juist omdat hij de mindere was. En vervolgens moest hij het slechts de Heere aanbevolen laten, om Rebekka voortaan gesterkt en bevestigd, als ook zijn zaak in het geloof terecht gewezen te hebben. Zonder te zien is hij gestorven, met een “De Heere zal het voorzien,” op slechts een beloftewoord. *Alleen* had hij gestaan in de wereld⁷, zich vasthoudende aan het Woord van de Heere. En zoals het het werk en werking van *dit Woord* was, dat zelfs een verstorvene een Zoon baarde, zo was het ook het vasthouden aan dit Woord, wat de nu evenzeer *alleenstaande* Rebekka deed staande blijven, dat zij bij de ideeën van Izak, aangaande Ezau niet bezweek. Zeventig volle jaren door, heeft zij zich nimmer van de kommervolle vrees kunnen ontdoen, dat de van God gehate *vrijzinnige* (Hebr. 12: 16, 17. βαβηλος)⁸ Ezau, met betrekking tot de Zegen, ook nog door de Vader zou voorgetrokken worden. In haar huis ging het voort, als of God zijn Woord niet gestand deed. Ezau was toch in het geheel het Factotum, die alles in had, de albeschikker bij de Vader, had vrouwen en kinderen, en veroorzaakte aan de moeder onophoudelijk leed, dat hij zichzelf de Belofte toeëigende, en deze door zijn gedrag wegwierp. Hoe vaak zal hij, benevens zijn gezin, het hart van de arme moeder met zijn baatzuchtig drijven doorboord hebben, terwijl hij met zijn schijngehoorzaamheid en met zijn wildbraad de argeloze vader geheel voor zich ingenomen had! En evenwel, was het niet haar eigen kind, voor wie zij zich immers van de nood zou willen hebben laten slachten, zo zij hem daarmee had kunnen helpen? Maar het Woord van de Heere handhaafde haar gelding, dat woord: “hij zal het niet zijn; de mindere zal hij dienen.”

Aan dit Woord houdt de Moeder vast, al mag zij ook slechts het tegendeel daarvan zien; mag Ezau ook al Heere geworden zijn, en de al over de zeventig jaren tellende Jakob nog zonder kind, nog zonder vrouw zijn. Maar *wanneer* zal dan dat Woord vervuld worden; hoe, vanwaar? En ach! *waarom* zo lang! Maar eindelijk nadert het zware beslissingsuur; thans moet het zich uitwijzen, of het Woord van Abraham, uit de Mond van de Heere, vervulling zal krijgen of zal gelogen zijn. Hoe gelogen? Is het mogelijk? Dus God is met Rebekka niet; zij heeft niet de ware godsdienst, maar Ezau is de Man? Zijn drijven was dan evenwel Gode aangenaam. En het gedrag van Rebekka, waar zij hem bestrafte, was inderdaad niet het rechte, was uit vooroordeel, ja, wellicht uit haat?! Izak blijft daarbij om Ezau voor te trekken, om de Meerdere de Zegen te willen toedelen. Hij wacht slechts het uur af, dat hij van de jacht wederkeert. De beslissing is daar; nog weinige uren en Ezau draagt de Zegen weg. Ach! welk een uur van angst en inzinking na zo veel smartvolle uren! “Mijn God! de wateren zijn tot aan de ziel gekomen, waarom hebt Gij mij verlaten? De vijanden gaan in trotsheid daarheen en heffen zegeliederen aan; zij zijn mij te machtig. Mijn God! hebt Gij mij dan geheel verlaten, bent U dan niet mijn God?” zo mag Rebekka naar omhoog geroepen hebben. En nu wat zal zij doen? In deze naamloze angst, in deze diepe troosteloosheid van de ziel, daar weet zij geen uitkomst: zij breekt Wet, opdat de Wet niet geschonden worde. Zij grijpt naar list en naar leugen; betoont zich mens, vlees, zondares, gelovige, Heilige, in zonde zich neerstortende; opdat niet zij, maar Gods Waarheid blijft. En verzinkende in haar verderf, klemt zij zich aan Gods belofte vast. Zoals zij moeder is, waar zij het kind dat, wat hem toch niet wel aanstaat, afsteelt, zo bedriegt zij de Vader, en laat hem door haar Jakob bedriegen; is zondares, waar de wereld heilig is, zo een Heilige waar de wereld altijd zondigt⁹.

Schoon zij met het bedriegen Gods welbehagen niet deed: dat zij echter onder het bedriegen Gods goede, welbehaaglijke en volkomen wil gedaan heeft, dat heeft de Vader bekrachtigd. Want hij vernam in Jakobs stem de stem van God; liet zich daarom door het bedrog niet tegenhouden; had

⁷ Met die verstande, dat bij de geboorte van Jakob en Ezau, Selah, Sem en Eber nog leefden. Toen Jakob 15 jaar oud was, stierf Abraham; toen hij 50 jaar oud was: Sem; en eerst twee jaren na zijn vertrek tot Laban stierf Eber. 1^e uitg.

⁸ Open plaats, tot welke de toegang vrij, algemeen is; waarop zich alles laat vinden en los en gangbaar is; vandaar: onheilige plaats, en op *personen* toegepast: onheilige. 1^e uitg.

⁹ Wordt hier Rebekka als een gelovige geprezen? Het geschiedt immers met recht? O! dat het meer verstaan werd wat het is door alles heen het geloof te behouden, zich vlees, zondares, gelovige, heilige te betonen, zich vast klemmende aan de belofte van God. Zie Paulus Tossanus folio Bijbel, Heidelberg 1617, op de rand. Gen. 27: 13, “Uw vloek zij op mij. Dit zegt Rebekka uit geloof, omdat zij niet twijfelde dat Jakob de zegen zou verkrijgen naar de belofte. De meerdere zal enz.” Dat overigens ook hier de overtreding van Gods wet zonde genoemd, en als zonde gehouden wordt, blijkt juist uit die woorden “dat zij zich in zonde neerstortte, opdat niet zij, maar Gods waarheid blijft schoon zij met het bedriegen Gods welbehagen niet deed.”

veelmeer, als spoedig daarop Ezau intrad, oorzaak om zichzelf te beschuldigen, om de moeder en God te rechtvaardigen. Dit bekende hij ook en loochende het niet voor Ezau noch voor de wereld, daar hij sprak: “Jakob is gezegend en gezegend zal hij blijven.” Hoewel nu ook Rebekka en Izak genezing onder de vleugelen van de Zoon van de Gerechtigheid hadden, zo is hun niettemin, tot aan hun levenseinde toe, wonde op wonde geslagen geworden. De van moordlust woedende, wiens vroomheid nu ineens stortte, bleef in de tent. En de Gezegende moest de wijk nemen, en een volle twintig jaren de geboortegrond vermijden. Bovendien beleefde Izak nog de schandelijke daad van Ruben; het voorval met Dina en de Sichemieten; het gedrag van Juda met Thamar. Hij beleefde de dood van zijn Rebekka, van Rachel, en eindelijk het treuren van Jakob over het verdwijnen van de zoon van zijn ouderdom. Zo brandt het vuur, waarin de Heiligen gedoopt zijn, rondom hen heen, maar zo is ook de beproeving van hun geloof, kostelijker dan die van het goud.

Dit vuur heeft ook rondom Jakob gebrand. “Gij hebt hen geleid, o Heer! hoewel wrake doende over hun ongerechtigheid!” zoals hij bedrogen heeft, is hij opnieuw bedrogen geworden. Maar zoals hij gezegend was, is hij gezegend en vermeerderd geworden. Niet de beminde, maar de gehate, die hem beminde, werd verhoogd en baarde hem Degene, wiens *naam* aanduidt, wat bij Lea, toen zij hem baarde, plaats had¹⁰. Juda noemde zij hem. Wat mijn beminde, mag zij gezegd hebben, wat zal Ruben, zie een zoon, een stamhouder! Zal hij een huis bouwen? God verkiest niet naar de neigingen en voorrechten van het vlees. Of wat zal een Simeon, de Heere heeft gehoord! Het is toch iets geheel anders, God te loven, omdat het ons naar wens gaat, als Hem te loven, dat Hij alleen IS, hoewel wij daarbij ten ondergegaan zijn met onze verwachtingen. En wat zal een Levi; wat, of mijn man zich nu al bij mij houden zal, wat baat het mij, indien ik daarbij niet heilig ben aan lichaam en geest, indien ik van het boze geweten niet gereinigd ben. Het is toch met de zichtbare voorrechten, al zijn zij nog zo geestelijk, gelijk met de snelle afloop van de wateren! Op afgebeden gaven verhovardigt zich het vlees en voedt geweld en tirannie daarbij: het willen gehouden zijn in het verderfelijke, vleselijk reine, het de man aan zich willen gebonden hebben door offeranden is ijdelheid, eigenliefde en afgodendienst. Maar *Juda!* En de stervende Jakob heeft het met zijn voorzegging: “Juda gij zijt het, u zullen uw broeders loven,” bekrachtigd, *hoe* Lea, bij de geboorte van dit kind, in de Geest van Christus het beleden en uitgeroepen heeft: “ditmaal zal ik de Heere loven!”

En zijn broeders. Waren er dan niet meer zonen van Jakob; niet meer stammen; waarom juist Juda? Evenals de Apostel Paulus betuigt heeft: “het is openbaar dat onze Heere uit Juda gesproten is;” zo ook heeft de Heere door zijn profeet Jakob gezegd: “Juda gij zijt het” zo ook lag het in de belijdenis en in het woord van Lea: ditmaal zal ik de Heere loven, opgesloten. Want allerwege, waarvan vlees en haar voorrechten, beloften, drijven en willen, kracht en geschiktheid, wandelen en dienen afstand gedaan is, waar men blijmoedig wegvalt met al zijn willen, waar God weer tot God gemaakt en als de levende God erkend en geprezen wordt, zoals Hij zich in zijn ontferming tot vlees neerbuigt; zoals dan ook Lea, door de Heilige Geest, deze belijdenis in de Naam, welke zij de Zoon gaf, tezamen gevat en in de Zoon, die toch maar vlees was, op en ingelegd heeft: *daar* is het *Woord*, daar is de Openbaring van de Gerechtigheid van God, daar is Christus, de openbaring Christus. Zo moest Zijn wording in Izak zijn, zo moest hij uit Juda voortspruiten.

En dit zegt Matthéüs om alle loondienstrijvers te bestraffen; om te onderrichten en te verkwikken, te bevestigen en te versterken de Geliefden tegen al dwaalleringen dergenen, die zich als Rubenieten, Simeonieten en Levieten voordoen, die hun eerstgeboorte wegscherpsen door bevelking van het leger van hun vader, die geweld en onrecht drijven, die het verbond van God, dat Hij met Levi gemaakt had, niet houden, hetwelk was leven, vrede en overvloed.

Vers 3. *En Juda gewon Fares en Zara bij Thamar.* Wie heeft niet wel eens, bij het lezen van dit 38^e hoofdstuk van Genesis het hoofd geschud, wie er geen aanstoot uit genomen, voornamelijk uit de

¹⁰ Gen. 29: 31-35.

drie laatste verzen! Maar ons, door dit hoofdstuk beledigd zedelijk gevoel deugt niet¹¹. En even zo weinig deugen de pogingen om zulke geschiedenissen te allegoriseren en geestelijk uit te leggen. Wie kan het wezenlijk bevredigen, wanneer men de rode draad van Zara de roodheid van het bloed Christus laat beduiden? Zulk vergeestelijken ruimt de ergernis, welke deze geschiedenis aan de eigenwillige godsdienst verwekken moet, niet weg. Zulke vernuftige trekken zijn een omleiding van de duivel en behoren tot de geestelijken van de boosheid in het hemelse.

Maar voor verootmoedigde harten, voor degenen, die voor Gods woord beven, is juist deze geschiedenis een liefelijke en troostrijke, door welke de Heilige Geest ons zeer treffend onderricht, welk een onderscheid er zij, tussen Gods heiligen en tussen huichelaars. Want tot troost van de zodanige, “die van een verslagen en verbrijzelde geest zijn, en beven voor Zijn woord,” toont God het in de hele aartsvaderlijke geschiedenis en bijzonder in dit hoofdstuk, wat Hij gezegd heeft: “Gij nu, gij schapen, gij schapen Mijner weide, gij zijt mensen; en Ik ben uw God.” Want aldus hebben de Heiligen zich getoond, dat zij mensen, vlees, dus dat zij “zondaars” geweest zijn; maar te midden van ons ongerechtigheden hebben zij echter nooit het bevel van God laten varen. Hoezeer ook met tegenkanten, zo hebben zij zich echter onder de gehoorzaamheid van de Gerechtigheid gebogen, en zichzelf met hun verdedigingen, waar hun Gods gerechtigheid openbaar werd, weggeworpen: omdat dat hun aangelegen was, niet dat zij bleven; maar dat het Woord, Woord en zo God, God bleef.

Hoe sproot het Zaad, Christus, uit Abraham voort? Bij het geloof van Abraham aan God, aan zijn woord “alzo zal uw zaad zijn.” Hoe uit Izak? Bij geloof van Rebekka aan God: “de meerdere zal de mindere dienen,” in welk geloof Izak aan Jakob de Zegen bekrachtigde en aan deze behouden liet. Hoe uit Jakob? Bij het geloof van Lea, omdat zij sprak: “Ditmaal zal ik de Heere loven,” in welk geloof Jakob, stervende, voorzei: “Juda, gij zijt het!” Zo uit Abraham, uit Izak, uit Jakob.

En hoe dan uit Juda? Bij het zich houden van Thamar aan het bevel van God, dat zij, tot voortzetting van de stam in de stamboom ingelichaamd, uit geen andere grond loot en vrucht voortbrengen mocht, dan uit de *Wortel*, welke haar droeg. En dat zij uit deze *Wortel* vrucht *hebben moest*: in welk bevel de uitredding uit haar vrouwelijke smaad, jammer, zonde, lag opgesloten. Menigvuldige ellende had zij doorgeworsteld met haar beide goddeloze mannen, welke de Heere doodde. En voornamelijk de tweede veroorzaakte haar afmartelend lijden en bange kommer. Teleurgesteld en bedrogen in haar verwachtingen, en onder reikhalzende volharding op de belofte van haar verlossing, ziet! daar komt het haar in de zin om het bevel van God, het Woord van de Eeuwige, *uit de Wortel zelf* vervuld te hebben. Zonder er op te letten of het zonde was of niet zonde; zonder zich er om te bekommeren of en hoe het door de mensen zal beoordeeld worden; gedrongen door lichaams- en bittere zielenood is zij die dubbelvoudig onvruchtbare weduwe heengegaan, heeft zichzelf verloochend, en zich vrijwillig er aan gegeven: al mocht het dan ook in de diepte van de verlorenheid afdalen, mits maar het bevel Gods volbracht werd¹².

¹¹ Deze woorden hebben boven anderen aanstoot gegeven. Zullen wij ons daarover wel verwonderen in een tijd, waarin er worden gevonden, die van de Bijbel zeggen, dat zij daarin gaarne zand en slijk doorworstelen, om de parel van grote waarde er in te vinden. Moet er dan niet veel zijn, wat ons, die door de zonde zijn bedorven, en die zelfs niet zien, noch zien willen, dat wij in het slijk nederliggen, in de Bijbel hindert en beledigt? Wat zou er nu wel geantwoord worden door hen, die zo wijs zijn in eigen ogen, op het bevel: “Neemt nu uw zoon, uw enige zoon die gij lief hebt, offert hem tot een brandoffer.” Welk oordeel wordt er geveld over Simson, als hij bidt: Heere Heere gedenk toch mijner en sterkt mij maar alleen ditmaal o God, dat ik mij met een wrake voor mijn twee ogen aan de Filistijnen wreke. Dat gebed vond verhooring bij God. Wat zal men zeggen, als men leest 2 Sam. 6: 20-23, of 1 Kon. 20: 35-43, Hosea 1: 2; 3: 1, en zo veel andere plaatsen. Ach! dat men bedacht, dat in onze moraal (zedeleer) het alles van het ik uitgaat, om dat te verheffen, terwijl bij hen, die in geloof wandelen, Gods gebod en belofte boven alles geldt.

¹² *Augustinus* tom. 6 lib. 22 p. 155 ed. Colani 1616 tegen Faustus Manicheus. Over Thamar. “Maar zij die haar schoonvader heeft bedrogen, heeft niet gezondigd door de begeerlijkheid van haar vlees noch door verlangen naar het hoerenloon, maar uit dat bloed een vrucht zoekende, heeft, nadat zij met twee broeders al was gehuwd geweest, en met de derde het doen kon, die (vrucht) van de weigerende (Selah) niet kunnen verkrijgen, en heeft haar lichaam hun vader, haar schoonvader, door bedrog ter bevruchting onderworpen, na een pand van het loon genomen te hebben, dat zij niet tot een sieraad maar tot een getuigenis heeft bewaard.”

Augustinus tom. 6 p. 161. “Thamar is een type van de gemeente uit de Heidenen geroepen, zittende met dit (hoeren)kleed aan de ingang Enan - hetgeen overgezet wordt: fonteinen. Want zij is gelopen gelijk een hert tot de fontein van de

Als zij nu dit doel bereikt had, was zij geheel rustig op Juda's zweetdoek, staf en zegel; was in het midden van de bange nood goedsmoeds tegen het ijsselijk vonnis van de vuurdood; zij had toch het bevel van God gehandhaafd, zijn Wil gedaan¹³. En werd het haar nog banger, toen het uur van het baren kwam: zij had het Zaad: Peres, *Doorbreker*. En Juda, de Vader, heeft niet alleen het gedrag van de moeder gerechtvaardigd, maar zijn gerechtigheid weggeworpen bij de gerechtigheid van de moeder en van dit zaad.

Alzo van twee zonen bevalt Thamar. Met juichen? Met vreugekreten, dat zij nu degenen had, waarom het haar te doen was? Zo denke men toch niet. Een baren, zoals het haar en Rebekka beschoren was, gelukt niet dan onder de uiterste, ontzachlijkste smarten, onder dreigend gevaar van het leven. De heilige vrouwen hebben nimmer de vloek, welke op haar geslacht rust, en welke zij niet minder dan anderen hebben moeten ondervinden, willen weghuichelen. Nee! Meer doorprijmend en gevoeliger is dat bij haar geweest. Want hoe meer er van de Heilige Geest is, des te groter de afneiging van smart en lijden: immers is aan een ongeveinsd mens een schamper woord gevoeliger, dan aan menig ander een dolksteek; foltert hem een miskennis, hoe veel meer smart en pijn! Maar er is *υπομονη* volharding, geduld, waar de Geest is: een zodanige wil er zichzelf door ongeloof en tovermiddelen niet van vrijwaren. Want zijn God heeft hij tot zijn Rechterhand.

Hoe goed is het, dat de Heilige Geest ons in dit voorval ook onderricht heeft: dat Thamar, om reden dat zij geloofd heeft, niet boven de barensweeën verheven geweest is. Maar dat het haar gegaan is, zoals de Heere over Paulus uitsprak, Hand. 9: 16. En zoals de Heilige Geest van Mozes, Aäron en Samuël getuigd heeft, Psalm 99. Want, opdat de Heilige Geest de "Heilige" blijve, wordt het vlees niet verschoond: maar het zal in meer dan één opzicht aan de Satan overgegeven moeten worden, aan hem, welke de kracht en heerschappij van de dood en van alle pest, smart en kwalen heeft; ten einde de geest vervuld zij met de volheid van het leven in de liefelijkheid van de Heiligheid van Christus, Gods Beeld. Hoe lang?! Zo lang, totdat de kinderen geboren zijn: tot dat Degene, Wiens Naam is "wie is als God?" op Gods bevel de Duivel het lichaam van Mozes, van de knecht van God, afeist; totdat de echtbreker tot echtbreker wordt, de hoer tot hoer, en niet langer eigen of vreemde gerechtigheid tot schorten omgedaan wordt.

Maar Gods gerechtigheid erkend zij. En daarbij gebleven: wanneer ook van God verlaten, vanwege zichzelf zich schamende, en schaamrood daar staande voor de Heiligen, wanneer al onze goede zaken weggeworpen en geknakt voor de grond liggen; erkennende voor Hem, dat moge men ook veel weten, men echter niets weet. En juist in deze stand stelt nu hier de Heilige Geest aan het gemoed voor, alles wat in dit woord ligt: "Gij nu, gij schapen, gij schapen van mijn weide, gij zijt mensen." Waar het bij Thamar op Gods woord aankomt, op de vervulling van de Belofte, daar treedt elke uitwendige aangelegenheid bij haar in de achtergrond terug. Zij schuwt zelfs het voorkomen niet, al was zij een

wateren, om te komen tot het zaad van Abraham; daar wordt zij van de haar niet kennende bevrucht, omdat van haar voorzeggd is: "Het volk, dat ik niet kende heeft mij gediend." Zij ontving in het verborgen de zegelring, het snoer en de staf; door de roeping wordt zij getekend door de rechtvaardigmaking versierd, door de heerlijkmaking verhoogd. De beloofde bok wordt gezonden als aan de hoer, de bok het verwijt van zonde door deze Adullammiet als het ware roepende en zeggende: adderengebroedsel. Maar het verwijt van zonde heeft haar niet gevonden, die door de bitterheid van de belijdenis is veranderd. Maar daarna heeft zij ook door de openlijke tekenen van de ring, het snoer en de staf de hoogmoedig oordelende Joden overwonnen, die ook heden nog zeggen: dat dit niet het volk van Christus is, noch dat wij het zaad van Abraham hebben."

¹³ Zijn Wil, het is immers duidelijk dat hier niet van de verborgen Raad van God maar van Zijn door bevel en belofte uitgedrukte Wil gesproken wordt. Vraagt men wat was het bevel? Het was dat waarvan Juda zich bewust was, maar waaraan hij zich zocht te onttrekken, namelijk, dat zij uit de wortel, welke haar droeg, vrucht hebben moest.

Hupveld prof. in de Oost. talen. Voorlezingen Halle 1857. "Het *Leviraatsrecht* was een soort van *noodrecht* dat zelfs het verbod van bloedschande verbreekt."

Luther op Gen. 38. "Laat ons niet menen dat Thamar uit onkuisheid gezondigd heeft. Wat blijft van de arme vrouw noch overig, nadat haar de heerlijkheid is ontnomen, daarom had zij grote oorzaak tot toorn en zal niet zo licht verdoemd worden, al kunnen wij haar ook niet voor onschuldig verklaren. De wet (Gods, van het Leviraat) gaf haar moed. Zulke zware zonden van de heiligen worden zo uitvoerig verhaald, tot onze troost opdat wij weten zouden, dat de Patriarchen en heilige vrouwen ons gelijk zijn geweest, die somtijds (zoals hier Thamar) grote en zeer hoge dingen hebben uitgericht *van welke wij niets verstaan*, of die wij niet kunnen navolgen."

hoer, schuwt aldus noch eigen gevaar, noch verderf en ondergang. Het was haar toch ook wel bekend, dat, wanneer zij het op Juda aanlegde, zij dan voor haar hele leven van de omarming van een man afstand had te doen: maar zichzelf verloochenende, en alles wat haar innigst wezen, als vrouw, behoefte was, er aangevende, alleen opdat Gods woord aan haar bleef, heeft zij verkondigd haar wondervolle kennis van het geheim van de Godzaligheid. En echter bij de geboorte zelf vertoont zich niets buitengewoons. Profetes en vrouw bij de ontvangenis, betoont zij zich bij het baren mens, vlees, zondares. Zij verkiest, wat voor ogen is. En de vroedvrouw toestemmende, wil zij de schuld, die bij haar zelf ligt, het wichtje ten laste leggen, ja, het bijna verwerpen, dat arme kind, al was het de Antichrist: omdat haar een zo onuitdrukbaar smart en verscheuring van het lichaam daaronder wedervoer. En in diervoege als ook Eva van de tweede zoon zei: *Abel* “die is tot niets!” zou hij om wiens hand de vroedvrouw de “scheni”, de schijnschone draad gebonden had, de eerste zijn; van hem was alles te verwachten: daarom zei zij tot de één: “*op u de scheur,*” van de ander: “*daar is hij te voorschijn geblonken als de zon.*”

Juist ook daarom heeft de Heilige Geest ons deze geschiedenis laten optekenen opdat allen, in wier harten gebaande wegen zijn, in hun wandelen in de wegen van God, er door zouden vertroost en versterkt zijn. Ook Thamar geeft een rechtvaardiging van dat gezegde van Paulus: “Ik weet niet, wat ik doe. Want het goede wat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, wat ik niet wil, juist dat doe ik.” Want zij wist toch niet, evenmin als Eva, wat zij deed met haar uitspraken over haar kinderen! En als zij goedheeft willen doen, terwijl zij Juda vervoerde, deed zij echter niet, wat net en loffelijk, maar wat grovelijk gezondigd en God vooruitgegrepen was. Maar omdat zij zich aan het geloof van God gehouden heeft, zo kwam alles, wat en hoe zij het verkeerd gemaakt had, echter terecht. En zo recht dat de ware Belijders van de Naams van God zich helemaal niet aan deze geschiedenis gestoten hebben, zoals de quasi-Moralisten en schijnvroomheid van latere tijd. Maar God, zoals in het Boek Ruth te lezen is, daarom geprezen hebben.

Wonderbare Raad van God! Hij maakt de Zijnen tot zondaren, en hun doen tot zonde; hun wijsheid tot dwaasheid, hun gerechtigheid voor de rechtbank van hun eigen vernuft verwerpelijk: en juist zo, juist daarin toont Hij, dat zij aan Zijn woord aan Zijn bevelen zich houden, zoals zij zijn, Zijn gerechtigheid in Christus, Zijn schepsel, geschapen in Christus Jezus onder de Heerschappij van goede werken.

Fares¹⁴ gewon Esrom. Op u de scheur! Peres, op u de Zegen; omdat u de scheur gemaakt hebt! U bent niet een arm kind, wees daarom niet verworpen, omdat u uit zulk een vereniging, zo ogenschijnlijke hoerij en bloedschande geteeld bent. Nee! Uw moeder heeft geloofd, toen zij u ontvangen heeft. En waar geloof is, daar is God, en Die maakt Alles, Alles goed, en geeft Degenen, die Hem vrezen genade en eer. *Doorbreken* zult u alzo, u Scheurmaker, en de nakomelingen zullen u prijzen, als een bijzonder toonbeeld van de genade van de eeuwige Ontfermer. En uw heilige moeder zullen zij zich zo min schamen dat het tegendeel voor elke Godvrezende bruidegom een zegenwens zal zijn, wanneer hun toegeroepen wordt: “Uw huis zij als het huis van Peres, welke Thamar Juda baarde!” Ruth 4: 12. Daarenboven zult gij prijken als Vorst en Hoofd van de Koninklijken Davids Stam, Ruth IV: 18-22. Zo heeft het de Heilige Geest gewild¹⁵.

¹⁴ Fares of Peres.

¹⁵ P. Tossanus fol. Bijbel. Heidelberg 1617, op de rand Gen. 38: 29. “Deze (Peres) wordt ook genoemd Matth. 1: 1 om daaruit af te leiden, hoe Christus Zich om onzentwil zo diep heeft vernederd, dat Hij niet alleen van menselijk zaad, maar ook van zulk zaad, dat met hoerij en ontucht is bevekt geweest, heeft willen geboren worden en zo onze smaad en schande op zich laden, opdat hij ons daarvan zou reinigen.”

Calvijn op Matth. 1: 3 “Judas gewon Phares en Zara bij Thamar. En dit was het begin (praeludium) van de vernietiging van welke Paulus spreekt Filipp. 2: 7. De Zoon van God had Zijn geslacht onbevlekt en rein kunnen bewaren van alle hoerij en smadelijk teken. Maar komende in de wereld om Zichzelf te vernietigen, en, de gestalte van een dienstknecht aangenomen hebbende, te worden een worm en geen man, om de smaad van mensen, en de verachting van het volk, en eindelijk de vloekdood van het kruis te ondergaan; heeft Hij ook die schandelijkheid in Zijn afkomst niet geweigerd, dat uit eens vermenging van man en vrouw met bloedschande bezoedeld, diegene zou geboren worden, welke onder zijn vaderen de toekomstige was. Want hoewel Thamar niet door wellust was gedreven, om de bijslaap van haar schoonvader

Evenals bij deze geschiedenis menselijke wijsheid tot dwaasheid wordt, zo wordt het zwakke, het dwaze, en zondige van God tot de hoogste wijsheid, waarheid en gerechtigheid. Aan welk mens mocht zo iets ooit in de zin gekomen zijn! Dat, overeenkomstig de Belofte: “Juda gij zijt het”; wettelijk voortzetten van het worden van Christus geschiedt, zonder en tegen de wil van de Vader, wiens zonen uit eigen echt verwerpelijk bevonden worden. Ja, God, naar Zijn gerechtigheid, bewijst de vader de hoogste goedheid, terwijl deze Hem voor een doodslager houdt, en de rechtvaardige Thamar miskent. Zo maakt God in de *γενεσις* (wording) evenals in de *γεννησις* (geworden zijn, geboorte) van Christus alle vlees tot zonde: maar zegent ondertussen en behoudt zijn zaad, en maakt, dat bij zijn in dit Zaad Heiligen alles goed is, alles overeenkomstig Zijn raad, alles naar Zijn welbehagen, wat toch in hen, op zichzelf genomen, niets anders is, als wat zij zelf zijn, zonde en opnieuw zonde. Dit past juist in het Evangelie. Een ieder uit God geborene, aan wie Gods geboden niet zwaar zijn, belijdt dat hij mens is, en kan met Thamar goed over weg. Wat niet uit God geboren is, is te engelachtig, behoeft deswegen Legenden-Heiligen, wier heiligheid toch louter gruwel is. Ja, houdt het daarvoor: dat tussen deze geschiedenis en die van Jozef, met Potifars wijf, er een onderscheid zij, als tussen hemel en hel; en het is toch één en hetzelfde getuigenis.

En Esrom gewon Aram. Jerahmeël was zijn eerstgeborene, Ram¹⁶ de tweede. En waarom is deze boven geen voorgetrokken? God heeft de eerstgeboorte in al haar rechten gehandhaafd. Maar zij heeft zichzelf ter neder gestort, en zo heeft God aan het tweede, vierde of zevende kind deze gegeven. Alleen in de Eerstgeborene uit doden heeft ook Dit de ware verhouding. Zie Openb. 7: 5. Coll. 1: 18. Hoe overigens God Peres in zijn Esrom en in diens kinderen gezegend heeft, is ook te zien uit 1 Kron. 2: 21-23.

Vers 4. En Aram gewon Aminadab, de schoonvader van Aäron¹⁷. Gezegend boven duizenden, aan wie God zo goedgunstig is, om zijn kind zo uit te huwen. Exod. 6: 22.

Aminadab gewon Nahasson, en maakt Zijn Zoon tot een Vorst van de kinderen van Juda, 1 Kron. 2: 10, een Hoofdman uit de zonen van Juda, een machtige Baanderheer¹⁸.

Nahasson gewon Salmon.

Vers 5. Salmon gewon Booz bij Rachab. Jakobus zegt Hoofdstuk 2: 25: “Zo ook Rachab de hoer, is zij niet uit werken gerechtvaardigd geworden, zij, die de boden bij zich opgenomen en door een andere weg uitgelaten heeft.” En Paulus Heb. 11: 31: “Uit het geloof is Rachab de hoer niet ook omgekomen met degenen, die zich niet hebben laten zeggen, zij die de boodschappers ontvangen heeft met vrede.” Dat het Hebreeuwse woord een waardin kan betekenen is waar, evenzo waar, als in het Hollands waardin en hoerenwif synoniem¹⁹ zijn. En de Apostelen hebben die betekenis van het woord goed gekend. Maar uit welke grond wil de mens uit Rachab een andere maken als zij geweest is? Omdat het bedenken van het vlees vijandschap tegen God is. Wat de Heilige Schrift anders genoegzaam in het licht stelt, zal de vlijtige opmerker bij het lezen van de kerkvaders, van de kerk en algemene geschiedenis bovendien bevestigd vinden. En onze tegenwoordige tijd zal dat het allerminste kunnen loochenen. En zo men daar geen onderricht wil gaan zoeken, dan ondervrage

te begeren, heeft zij toch getracht, de haar aangedane belediging op een ongeoorloofde wijze te wreken. En Juda als hij wilde hoereren is tot zijn schoondochter vervallen. Nu met beider zonden heeft de onnagaanbare goedheid van God gestreden, zodat dit overspelig zaad desniettemin de scepter heeft verkregen. Bovendien betaamde het alzo, dat Hij die voor zondaren zou sterven, vlees van ons zondig vlees zou aannemen, door zondige vaders en zondig vlees Zijn wording (generatie) zou heenleiden.”

¹⁶ Aram.

¹⁷ Het geslacht van Aaron, het Hogepriesterlijke en Priesterlijke werd op die manier met het geslacht van Juda, het Koninklijke, vereenzelvigd.

¹⁸ Hoog Edelman, die het recht had een standaard te voeren.

¹⁹ Woorden van dezelfde betekenis, 1^e uitg.

men zichzelf; en men stelle zich zijn eigen geheimgeschiedenis voor ogen! Maar hoe verhoudt het zich toch met deze lustpest, waarin bij de meeste mensen alles, wat zonde heet, zich in een middelpunt schijnt te verenigen zodat deze bijna de enige algemene zonde schijnt te worden? Vanwaar haar zo algemene verbreiding? vanwaar haar, de getrouwste voorstellingen bespottende, de ernstigste voornemens overweldigende kracht? Na de *Val* is alles *verwrikt*. Maar de mens, man en vrouw, wil zich echter voor God staande houden, al was bij nog daarsteller, vol kracht en geschiktheid tot voortbrengen en ontvangen. En omdat hij, bewust of onbewust, zich daarin verheft, zo is hem zijn eer tot schande geworden, zijn kracht tot zelfschending. Deze schending nu kleeft voornamelijk op die delen, bij welke, op zichzelf, al zegen tot vruchtbaar-zijn en tot vermenigvuldiging woont; opdat de mens juist daarin iets, hem bijzonder in het oogvallends hebbe, een straf, waaraan al zijn plannen: om nevens God als God te zijn, schipbreuk moeten lijden, ten einde hij zich aan de Gerechtigheid onderwerpt welke is uit God door het geloof in Jezus Christus. Is hij in de vlees dat is: is hij aan deze Gerechtigheid niet onderdanig, des te meer gloort deze vlam van de onreinheid in hem op. En zij brandt en woedt daar op het felst, waar men door inbeelding van verlichting, door voorschriften van het vlees door zelfverkozen tucht, of door een van God helemaal niet geboden verloochening van Zijn bestemming als mens of door dergelijke dingen kuisheid huichelen wil. Integendeel wie het Gebod ter harte gaat: "Gij zult niet begeren" bij wie de strijd gaat op leven en dood; wie de genade van Christus genoeg is, én wie, zelf te gronde gaande, zich aan het woord van de genade vastklemt; wie zich niet meer bekommert om zichzelf en wat uit vlees wordt, en het bij hem maar daarop aankomt: dat God, God en rechtvaardig, als ook deze Wet ongeschonden blijft: die zal zich overstort zien met de genaderijke stromen van de Gerechtigheid van God, die alle ongerechtigheden wegwissen; die zal ervaren, hoe die God, Welke de vlammen van de vuuroven afweerde, zonder deze uit te blussen en de loop van het water veranderde, zonder haar natuur te veranderen, ook deze bronst dempt, beteugelt, of in een Hem welbehaaglijke richting stiert, en dat weliswaar door middel van een genaderijke en eerlijke omzetting, zo van het uitwendige als inwendige. Maar wie de Gerechtigheid van God, openbaar geworden in het Evangelie van Christus, niet belijdt, die moet tot zo lang de straf lijden, van aan hartstochten van de oneerbaarheid overgeleverd te zijn, en zal moeten ondervinden, dat elke poging van het Pythagorisme of christelijk Platonisme ter zelfreiniging tot geen andere uitkomsten voert, dan zoals zij al daargesteld zijn geworden: Rom. 1: 25-32.

Dat wij dus niet loochenen, dat Rachab een hoer was. En deze hoer zal tegen duizenden en weer duizenden maagden en matronen²⁰, die zichzelf voor kuis houden, die de vloek van haar geslacht willen weghuichelen door eigenwillige dienst, en in dergelijke waan zich boven gene verheffen, opstaan op de jongste dag en deze verdoemen. Het viel haar daaronder toch zwaar een hoer te zijn. Want zij had bekend haar eigen verdorvenheid, als ook de verdorvenheid van haar stad. Hoe menigmaal zal zij daarover gezucht en geweend, hoe menigmaal tot God geschreeuwd hebben, dat Hij het lichaam, dat toch Hem en niet aan de hoererij toebehoort, van de bevlekking zou redden; hoe dikwijls zal zij zich daartegen in gezet en in gekromd hebben, en dan echter opnieuw wegzinkende, gezucht en daarna vuriglijk gehaakt hebben, om, van de muur af, in een God behaaglijke betrekking te geraten²¹. Dat het zo bij haar stond, valt niet te betwijfelen. Want hoe geheel ondubbelzinnig legt zij aan de dag, dat het hoogste en grootste gebod: God lief te hebben boven alles, en het andere aan dit gelijk, de naaste lief te hebben als zichzelf, haar aan die hoer in het verstand ingegeven, in het hart ingegraveerd was. Het uur van haar verlossing breekt aan. De gelegenheid tot een hele omkering van

²⁰ Deftige bejaarde vrouw.

²¹ *Cyprianus* epist. ad Magnum. "Rachab, die ook zelf een type van de gemeente was, wordt bevolen: verzamel uw vader en geheel uw geslacht tot u in uw huis, door welk sacrament verklaard wordt dat in een enig huis, dat is in de kerk, moeten vergaderd worden, die zullen overwinnen, en van de ondergang van de wereld behouden worden."

Augustinus tom. 8 p. 844 "Rachab de hoer, die de verspieters heeft geherbergd, en door een andere weg uitgelaten, die op de belofte heeft gerekend, die God heeft gevreesd, is behouden geworden, en heeft aangeduid de gemeente uit de Heidenen."

Martinus Bucena de Rachab. "Deze vrouw was uit de inwoners van Jericho, welke de Heere tot een vervloeking gesteld had, al naar het oordeel van de mensen, omdat zij ook een hoer was, heeft Hij haar niet alleen van deze vervloeking vrijgemaakt maar ook gewild, dat zij Zijn moeder zou worden."

haar hele levensbetrekking is gekomen; haar gebed en haar smekingen hebben verhooring gevonden. Zij ziet in, dat de tijd, waarin haar ongerechtigheid en die van haar vaderland van God thuis gezocht staan te worden, aangebroken is. En ziet, dadelijk snelt zij toe, niet te rade gaande met vlees en bloed. Zij houdt zich aan het woord JEHOVAH; moge het ook schijnen, als werd zij een verraadster van haar eigen vaderstad: zij sluit zich aan de boden van God vast aan, neemt deze als zodanig met blijdschap op. De God van de Hemel vreest zij. Maar niet de grimmigheid van de koning; welke zij, daar hij zich aan de boden van God wil wreken, met vrouwelijke list voorkomt. Liever zij gelogen, dan die mannen van God in het verderf gebracht; slechts aan hen denkt zij, zij, de niet huichelachtige, niet vals morele, wreek niet zichzelf, maar wat van de anderen, wat Godes is, zoekende hoer. Om haar ouders, broeders, zusters, ja, zelfs om het geringste, hun aanbehorende, bekommert zij zich met angstige bezorgdheid; bidt met smeking voor hen, en sluit er eindelijk zichzelf als een overschot ook in. Rachab gelooft. Zij is uit de dood tot het leven doorgedrongen. Want zij heeft de Broeders lief. Voor hen, Gods knechten, stelt zij haar leven; koelbloedig, al was zij niet meer in Jericho, verijdelt zij elk gevaar van de ontdekking, en als liefhebbende zuster, zichzelf in gevaar er aan gevende, helpt zij, bezonnen en met kloeke raad, de broeders, de boodschappers van de Heere Zebaoth, met vrede in het vrije naar buiten. Hoe zal zij, nadat de vorstelijke spionnen ontsnapt waren, op haar leger de eeuwige Ontfermer geloofd hebben! En hoewel ook al weldra daarop de Duivel, bij vernieuwing, haar schrik en lijden veroorzaakte, zij had Hem gezien, de man van God.

En zoals zij geloofd had, zo is het haar boven bidden en denken geschied. Midden in de tot puin nederstortende muur, blijft dat brokje staan, en daarop vast en onbewegelijk haar huis met al haar geliefden. Midden in de ondergang is haar redding. In het triomfgeschal van de bazuinen stemt zij vrolijk ook in, in het juichen voor God. En zoals zij aan Zijn oordelen, aan Zijn woord zich vastgehouden heeft, is zij Israël ingeplant, en de rijke erfdochter van Peres en Nahasson geworden, een Vorstin in Juda, de moeder van Booz, erfgenaam van de Zegen van Abraham, voortplantster van het Zaad, van Wie getuigd is: "En het WOORD is vlees geworden."

*En Booz gewon Obed bij Ruth*²². Het heeft Hem, de eeuwige Wijsheid, Wiens vermakingen zijn bij de mensen, naar Zijn Majesteit, omwille van onze zwakheid, behaagd, om het onzichtbare en eeuwige bij Hem, kenbaar te maken en er een afdruksel van te geven in het zichtbare. Een Hoofdlijn heeft Hij getrokken, naar welke alle uitwendige en inwendige verhoudingen van hetgeen wij ondervinden, op één wijze gevoegd zijn; naar deze zijn Zijn ontfermingen, genade, weldaden en beloften verordend, zodat ze voor dit leven zijn en bij hen, welke Zijn wegen kiezen, al hier vervulling verkrijgen en daarenboven zich voor degenen, die geloven, ver tot in alle eeuwigheid uitstrekken: naar dezelfde ordening houden bij de Verlossing, het uitwendige en inwendige van genade en gaven van ontferming gelijke tred. Dat is nu het bedrijf van het vlees, dat het dit doen van God in de wind slaat, dat het zich een geestelijk standpunt en werkkring en rust droomt, zich daartoe verheft, en intussen veracht wat, van het doen van Gods bevelen, in het zichtbare voor de voeten ligt. In zulk een stand; waarbij men het inwendige te hoog, het uitwendige, te nietig acht, en om wat men van Godswege te doen heeft, heen loopt en er van afgaat, om een, in eigen ogen geestelijker doen, en dienen, en opofferen en heilig worden God en zichzelf voor te huichelen, weet men niet, dat men van de geestelijke boosheden in de lucht, naar Satans wil, wordt bedrogen, en omgevoerd tot allerlei en zichzelfzoekende Godsdienst en vroomheid: en juist daarvan allerlei kwaad zich ingesponnen te gevoelen, neemt men zo erg niet op, als men daaronder maar vroom mag heten. Geheel anders was het en is het bij de Heiligen van God. Mensen zoals zij zijn, houden zij zich aan Gods bevelen in het uur, waar het tegen het zichtbare in moet, en is het er hun om te doen, dat in deze wereld, in het zichtbare, Gods Gebod blijft. Toen de Duivel onze Heere op een hoge berg voerde, en Hem, in één ogenblik, alle rijken van de wereld blootlegde en aanbood, loog hij niet, toen hij zich bekend maakte

²² Hieronymus ad. Matth. 1. Het moet ook opgemerkt worden dat in het geslachtsregister van de Zaligmaker, geen van de heilige vrouwen wordt opgenomen, maar die welke de Schrift *bestraft* (doorhaalt reprehendit) opdat hij, die voor zondaars zou komen, *uit zondaars geboren wordende* aller zonde zou wegnemen, waarom ook verder Ruth de Moabitische genoemd wordt.

als degene, die over al zichtbare Macht te beschikken had. En hij maakte, sluw genoeg, van de ogenblik gebruik bij iemand, die, met de bewustheid dat Hij geroepen was tot de omvatting van het Al, voor zulk een aanbieding van de gelegenheid, om zo op eens, een tweede Nimrod, Heere en Paus van alle kerkelijke en wereldlijke zaken te worden, mocht bezweken zijn, had Hij niet de Wet van zijn Vader in Zijn ingewanden gehad: *voor anderen u zelfs niet gebogen*. Maar evenals de Vorst van deze wereld het bij de Heere beproefde, zo doet hij het ook bij Zijn Heiligen en volgelingen. Daarentegen, evenals Mozes, de knecht van God, veel liever koos met Gods volk ongemak te lijden, dan een voorbijgaande verkwikking en genot van de zonde te hebben; evenzo heeft ook Ruth daarin, dat zij de raad van haar Moeder om terug te keren, van zich afwendde, het bewezen, dat zij Christus smaad en armoede voor groter winst hield, dan de dierlijke overvloed van Moab. Terwijl zij in dat enige, wat voor haar toestand en haar uitzichten het vleidendst was, maar waarbij zij de Moeder, naar Gods gebod, niet eren kon, op het woord van Moeder geen acht gaf, maar in al het overige de Moeder gehoorzaamde; terwijl zij in de Moeder, zich aan de Heere en Zijn uitverkorenen hield, en zich niet ergerde aan de armoede, ellende, nood en klagen van moeder, waarin de moeder zich over God beklagt. Zij blijft bepaald bij haar keuze: “Uw volk is mijn volk en uw God is mijn God.” Hoewel geheel Bethlehem mompelde: “is dat Naomi?” schaamt zij zich niet voor haar moeder. Al geeft Naomi zich ook de naam van Mara, de jonkvrouw wil als het ware bedelen voor de moeder, daar zij als één van de armste deernen achter de maaiers heen de weggevallen aren opleest.

Met Orpa, haar zwagerin, stond het misschien op dat uur beter. Maar hoe vielen zij de Moabitese en de Moabieten in het vervolg van tijd voor het zwaard van de Heere Zebaoth! En Ruth, zij heeft lief gehad en geloofd, zelfs tegen een wet van de welvoegelijkheid in! Het rijke Moab, en zijn prachtige God had voor haar alles in haar eigen Land. De arme moeder had voor haar niets in een Land, dat haar vreemd was: een Man had zij toch voor haar niet, Wat Ruth zag was armoede, ellende, nood en dood. De Heere en Zijn uitverkorenen zag zij niet. Ja! het klagen van de moeder scheen zelfs Jehovah's woorden en beloften te leugenstraffen. Het was alles leed en lijden, zij ontliet de klare dag van de wereld, en begaf en liet zich in in Gods nacht en donkerheid; alles verlatende, alles er aan gevende wat zich haar is; neerzinkende op het Woord van de eeuwig Getrouwe en Almachtige. Tot onze onderrichting en rijke vertroosting is dit alles beschreven; beschreven welk verrassend gezicht de Heere haar verschaftte, en wat Hij haar te genieten en aan Zijn geboden te loven gaf, nadat zij de schijnbare, donkere gang gegaan was.

En Naomi, het mag haar in haar druk, wel niet ingevallen zijn, dat de naam van haar man, *Elimelech*, beduidde: mijn God is Koning; echter heeft zij bevonden, dat haar God koning was. Ja, dat de Heere haar eigen naam, *Naomi*, dat is: *liefelijkheid*, staande wist te houden, juist toen, toen zij zich van die naam begon te ontdoen en zich Mara, dat is, bitterheid, heette. Toen zij in een vreemd land niet te leven vond, dacht zij, dat ook in 's Heeren Land en Broodhuis, Bethlehem voor haar niets was; haar ogen waren te bezwaard, om te kunnen opmerken: dat de aarde als ook haar volheid van de Heere is, en dat Hij zijn Rijk geopend heeft voor nooddruftigen, voor die, die omkomen, voor die, die geen leven vinden in eigen hand. Ziet de rijke velden van een Vreemde openen zich voor haar, van een vreemde, daarna wel herkend als rechtmatige Zoon en Bloedbruidegom, als een *Silo*, die haar geheel en al verdorven zaak in het reine brengt, en daarenboven leven, vrede, blijdschap en overvloed daar stelt.

En Ruth, zij heeft bevonden hoe voor alle lijden hier, voor diegenen, die Gods geboden bewaren, van boven honderdvoudige vrucht en loon is. Uit geloof aan het Woord van de Heere, heeft zij de Heere gekozen, aan geloof aan Zijn Bevelen werd zij een Heldin, een Vorstin onder de vrouwen van Israël, een ook moeder van dat Zaad, welke is van de Hemelen hoog, en vanouds zijn Hervootspruitingen.

Wie, zoals Ruth, het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid verkiest, zes maten, *totdat hij de volheid heeft, en alles van hem is*. Want de Man, die het begonnen heeft, zal niet rusten, hij heeft het dan heden voleindigd: en dat schijnbaar tegen alle wet in, en dat vrije, waarmee men Hem voor zich poogt te winnen, is Hem niet onbehaaglijk, maar welgevallig; even zoals Ruth Booz voor zich in nam ter nacht. Hij intussen stelt een Gemeenschap van Goedheid en van Trouw, bij welke Hij geen aanspraak van een Wet op de Zijnen meer laat staan, evenals Booz Ruth eerst aan een meer naaste Erfgenaam

overdraagt; en de namen van zijn *Mara's* heten ten laatste echter *Naomi*, en blijven in het Israël van God, zoals Hij daar blijft als God en Koning.

En Obed gewon Jessai. Toen Ruth aan Booz een zoon gebaard had, gaven de naburinnen van Naomi hem een naam, zeggende: Naomi is een zoon geboren, en zij noemden hem Obed. En zo deed God haar het kind noemen, om Naomi met zijn vertroosting wonderlijk te verrassen. Immers wilde zij haar dochter daarom van zich wegzenden, dat zij toch geen zonen meer voor haar kon baren, en dat de hand van de Heere tegen haar uitgegaan was. Nu, God geeft eerst aan de dochter een man en aan Naomi een kind en erfgenaam tevens; doet zo meer, dan zij ooit zou hebben kunnen vermoeden, boven bidden en denken *daar*, waar alles er aan en opgegeven was, waar geen straal van redding scheen te kunnen doorbreken. Juist toen, als zij de hand van de Heere tegen zich vermoedde, bracht deze Hand bereids te Bethlehem alles in gereedheid, nam en geleidde Naomi in de weg, en bracht haar in zijn Huis. Alleen om haar derwaarts te brengen, brak Hij voor haar ogen in Moab alles af, en ontnam haar alles, alles! Niet genoeg, dat God het gedaan heeft, en dat zij het nu met eigen ogen ziet, ook die haar vreemd geworden zijn, de naburinnen, welke vroeger gezegd hadden: “*is dit Naomi?*” ook zij moeten komen en betuigen voor haar oren: *uw God is Koning*. Hij heeft n koninklijk gehoed, getroost, verrijkt, begenadigd en met allerlei zegeningen bekroond. En nu moeten zij ook het kind *Obed* heten, *hij is dienende*: ter getuigenis en herdenking dat Booz, toen hij die *Moabitische* nam, niet zichzelf, maar God naar zijn wil met lichaam en ziel en have gediend heeft. En terwijl hij zo, waar slechts armoede, jammer, waar de bruidschat een bedelzak is, God en de naasten met alles wat hij is en heeft dienstbaar is geworden: hoe patriarchaal Vorstelijk prijkt hij daar, omdaan met Gods eer, rijkdommen, majesteit, genade en overvloed, als gade van *Ruth*, als vader van *Obed* uit welke *Jessai* uit welke *David de Koning* is.

Vers 6. *En Jessai gewon David de Koning.* “Juda, gij zijt het!” riep de stervende Jakob uit. Maar had het ooit geheel het voorkomen, dat de Belofte vernietigd en de Raad van de Almachtige verstoord was, dan was het hier. *Saul* is Koning, weliswaar in Gods toorn, echter zo, dat God zelf bevolen heeft, hem te zalven: Ja, hij is in een andere man veranderd geworden, God veranderde Hem het hart in een ander hart en Zijn Geest werd vaardig over hem. En dat zo plotseling en merkwaardig genoeg, het één met het ander op één dag! Indien *Jessai* ook al de Belofte gekend heeft. Anderszins toch zou hij bij de zalving van *David*, in het midden van zijn broeders, zich niet zo gedragen hebben, als geschiedde er niets zonderbaars, zo was evenwel deze voor hem als een vertelsel, als een overlevering uit verre tijden. Maar letten wij nu op het doen van God en op het doen van het vlees, op de Planter en op het geplante, de Verkiezende en de begenadigde! Het vlees houdt voor klein, voor niets, wat bij God groot, alles is: uit het kleine maakt Hij het grote, uit het Niets, Alles.

Aan dat woord: “*in uw zaad*” en “*Juda, gij zijt het*” denkt bijna niemand meer. Het volk heeft zich een koning verkozen tegen het hart van God, en *Samuel* verworpen. De oudsten te Bethlehem houden God voor een duivel, voor Iemand, die hen niet met vrede laat: en sidderen voor de vredeboede van God, de uitdeler en bemiddelaar van geluk, heil en redding, als kwam hij om te vernietigen. *Samuel* zelf, die van de Belofte profeteert en *Christus* predikt, kan slechts, bij wijze van gelegenheid om een offerfeest te vieren, derwaarts gebracht worden, om de last van de Koning van de koningen uit te voeren. Want hij schuwt *Saul*, om wille van zijn leven, die hij echter niet geschuwd heeft, toen hij *Agag* voor zijn ogen in stukken hieuw: en beiden Vader en Profeet verkiezen, als het er op aan komt, wat voor ogen is. Immers hoe weinig kent zelfs de vader het hart van zijn *David*, welke God zich uitgezien heeft om al Zijn wil te doen! Hij nam hem zelfs niet eens mee naar het Offerfeest, en dacht, wat zal hij, hij is nog te jong; wie weet, of hij wellicht ook zijn doen en drijven zo beoordeeld heeft, als de oudste broeder, 1 Sam. 17: 28. Het zij zo, echter uit de afgehouden stam van *Isaï* zal het toch voortkomen: dit geknakte lootje zal de tronk, die tot aan de aarde afgehouden is, weer tot een boom en heerlijk maken. De zonde meerder en meerder geworden, de Genade er nog machtiger over henen. Is aller geloof opgegeven, Gods geloof blijft, Zijn trouw wankelt niet, Zijn raad zal bestaan. De zonde van het volk, om, met verdringing van God, voor zich een Koning te begeren en te kiezen, juist

deze zonde doet Hij daartoe dienstbaar zijn, om hun *de Koning*, die al Zijn Wil doet, te geven, en om het volk, uit loutere goedheid en genade, in het Heil, dat van boven is, te zetten; terwijl Hij hen hun koning Saul wegneemt daarom, dat zij zelf hun dwaasheid duizendvoudig ervaren, en Saul enkel om wille van zijn ongeloof omkomt: want hij wilde geen genade, 1 Kron. 10: 14.

Jessai gewon David de Koning. Van de vader niet geacht, door zijn broederen miskend, een melkbaard in de ogen van degenen, die waanden alle duivelen meester te zijn; een herder, zonder riddersledematen; al te klein in de ogen van het vlees om slechts toeschouwer bij een gevecht te zijn, een kind, van wiens trouw de vader door panden zich meent te moeten verzekeren. Deze knaap weidde eens de schapen van zijn vader, en ziet! een leeuw en een beer stortten er op in, om deze te vernielen. He! denkt hij, die schapen die arme dieren, kunnen zich niet verweren, Dus ik herder er aan, dat spreekt vanzelf: een “*God Help!*” en leeuw en beer liggen aan zijn voeten. Als hij de Reus hoort, voor wie alle mannen in Israël wegsluipen, daar wordt het reuzenhart van de kleine jongen duizendmaal groter dan de reus, en zet zich tot boven de hemelen uit. God, Die hij hoont, en die hier zo klein gemaakt wordt, denkt hij, moet leven, en hij, die men voor zo groot houdt, moet sterven. Gedacht, gedaan: en de steentjes uit de beek zijn hem meer waard, dan de beloofde koningsdochter, en zijn eigen leven. Het al van de baan wat God hoont: Hij blijve God! Een zwaluw verslindt een Leviathan, en een *Spruitje*, hetwelk zich tot God uitstrekt, slaat de geweldige boom in het woud van God met wortel en tak terneer. Dat was de *zoon van Isai*, waar het Hem om God te doen was, en om dat, wat hem was toevertrouwd.

De Koning David gewon Salomo. Waarom wordt alleen *David* Koning genoemd, en bovendien *de Koning*, daar toch de anderen na hem evenzeer koningen waren? En hoe is *Jezus Christus* Zijn Zoon, daar het toch heet: hij gewon Salomo? Op gelijke wijze als Paulus de *gelovende* Abraham verheft, zo ook Matthéüs *David de Koning*. Twee hoofdbezigheden stuwen al het van God afgevallen vlees voort: *ten eerste*: bouwt het zich, ten einde zich tegen God staande te houden, een verschansing uit eigenwillige godsdienstigheid, vroomheid, deugd en eerbewijzing, en houdt zich schuil achter God behaaglijke namen, onder het voorgeven: wij “doen, wat zij deden, en bewaren wat zij leerden en hadden;” *daarna* grijpt het alle middelen aan, om zich van deze uitoefening van de eigenwilligheid te verzekeren, en ontwerpt, ter handhaving van zijn macht, allerlei vormen van bestier. Tegen het eerste predikt Paulus: Abraham heeft *geloofd*; tegen het andere predikt Matthéüs: *David was de Koning*. Ja! *David*, zoals de Heiligen zingen: gij hebt ons onze God tot Koningen en Priesters gemaakt, en wij zullen heersen op aarde; zo was hij in Geest en naar vlees de Koning. Adam was heerser over alles geweest, God had alles onder zijn voeten gesteld. Maar, hoewel dat voorbij is, wil vlees zich nog als zodanig een doen gelden, maar het einde was altijd: *Ecce homo*, zie de mens! *David* daarentegen, laat het komen zoals het komt: heeft de Heere welgevallen aan mij, zo zal het komen. En zo niet, zie hier ben ik! Intussen houdt hij zich aan Gods trouw, ontferming en genade vast, doet, wat zijn hand vindt, ridderlijk, en toch zo, al was het niet zijn zaak. Hij kan niet; handen en voeten heeft hij niet, geen ogen, geen wil, noch wijsheid noch vroomheid; *God* heeft hij, en aan Zijn Wet, hoe arm, ellendig en weerloos hij ook is, houdt hij zich vast. Juist zulk één moet dat Land regeren, waarvan Abraham ten erfgenaam gesteld was, en de schapen van God weiden, het talloze zaad van Abraham, en moet zo de vrucht hebben, van het blijven bij de volmaakte Wet van de vrijheid: moest zijn wat hij ook was: *de Koning* in Gods Volk, zoals Mozes in Jeschurun. De Vader, naar vlees, van de Koning van de koningen zoals Abraham de Vader van de Heere der heeren. Zoals hij zegt: “Wat is de mens, dat gij hem gedenkt, Gij hebt alles onder zijn voeten gezet.” Geen broeder sluit hij uit, helpt allen in het koninkrijk omdat het hem genoeg is een knecht van de Heere te zijn: daarom bestaat nu nog zijn troon en onze *David* is Koning.

Wie uit het onvergankelijk *Zaad* geboren is, geboren uit een Woord van een levende en altijd blijvende God, Die is en leeft, doet en laat, gaat in en uit door dit Woord, in dit Woord en het is het Woord in hem, en gaat uit hem voort. Totdat het Woord vlees geworden was, zo lang aldus de

voortplanting van het Woord nog niet ten einde was, was het Woord, dat IS eer Abraham was, naar vlees uit de verstorven, en toch in de belofte levende Abraham opgegaan in *Izak* als Erfgenaam en Heere van Alles.

Na alle voortgaande voortkweking, nam het in Juda een nieuwe “scheut” als Vorst en Koning. En thans schoot hij, de Wortel van Jessai, uit de lenden en ingewanden van, al de wil Gods doende, David in Salomo op, als regeerder van het eeuwige Koninkrijk, dat hij van zijn Vader erfde, naar de belofte van de vrijheid van God. In zo verre nu het WOORD vóór David was, was het Davids Heer. En in zo verre het uit de, al de wil van God doende, David in de belofte op Salomo overging (1 Samuel 7), was het Davids Zoon. Voorzeker was deze Zoon: *Salomo*. Maar omdat het Woord vlees zou worden, en slechts in de belofte in Salomo was, die vlees was, zo is het alleen *het Woord*, waar het alles op neerkomt. *Jesus Christus*, in onze plaats, is de Persoon, op Wie de belofte uitloopt. Hij is de Zoon van David, en Salomo is, wat hij is, in Hem; Salomo zo veel als de vorm, waarin Hij. Wanneer iemand van bovenaf wordt wat ik ben, opdat hij mij stelt waar hij is, dan is hij wat ik ben, en van mij zij er geen sprake meer, als dat ik in Zijn genade geborgen ben. Gelijkerwijze: omdat deze Zoon in Davids lenden was, en dit Woord in David, en David in het Woord, zo was zijn lijden het lijden van het Woord, beide slechts één lijden als in één Persoon. Maar David neemt het lijden van het Woord, waarom hij leed, maar niet zichzelf in betracht, en aldus profeteert hij van de Komende, en in de Persoon van de Komende, in al zijn Psalmen juist daar, waar hij van zichzelf of van Salomo spreekt: hetzij het klachten zijn in lichaams- en zielsnood, in ellende en jammer, tot in de kaken van de hel; hetzij juichen, dat aarde en Hemel en de hele natuur ook jubelt: “Ik leef, maar niet meer ik, maar Christus leeft in mij.” Zo hebben de Apostelen het Boek van Samuel en de Psalmen gelezen en daaruit bevestigd, wat zij predikten. En zo zegt ook Matthéüs vers 1: *Jesus Christus de zoon van David* en vers 6: *de Koning David gewon Salomo*. Maar hoe ontstond deze geboorte?

Uit die van Uria. Zonderlinge moeder! Een vrouw gaat heen, om zich van haar maandelijkse onreinheid te wassen: en in plaats van in deze, van God verordende wassing het genaderijke woord te vernemen, dat Woord: “Ik woon onder u in het midden uwer onreinheden; daarom zult gij Mij heilig zijn;” in plaats van zich aan deze genade, die, zo ook juist daar, de begeerte naar de man in haar inwerkte, haar toezegt: “uw zonden zijn van u weggenomen,” met verbrijzeling van hart en vast te houden, schendt zij de trouw als echtgenote van Uria, en schikt zich, nadat David haar heeft laten halen, naar hem.

En David, de man naar Gods hart, door God “uitgezien” om al Zijn wil te doen. De man in alles trouw bevonden. Hij weet dat zij Uria’s vrouw is. En hij, die Gods wet in zijn ingewanden had, stoort zich niet aan het woord: “gij zult niet echtbreken!” Door het zichtbare laat hij zich overwinnen, en heeft geen herinnering van het woord: “gij zult niet begeren.” David, de Held uit Juda, heeft zich van de Duivel laten overwinnen. Hij trekt het ogenblikkelijk genot, boven alle onzichtbare genietingen voor; God, zijn geboorte uit God, Gods heil en vrede en de gezondheid van het geloof stelt hij ter zijde, bloot om zijn lust te hebben. Een echtgenoot, welke hij had moeten beschermen, verderft hij, en na tevergeefs gepoogd te hebben, om het voorgevallene door bedrog te bedekken, laat hij de man, geprezen onder de zeven en dertig helden, door goddeloze valstrikken, door roekeloze krijgslist *doden*. En nadat hij hem heeft laten ombrengen, neemt hij, al was er niets gebeurd, de vrouw tot zich.

Het tweede kind nu uit zulk een verbintenis is *Jedid Jah*, de beminde van de Heere, van wie gezegd is: “Ik zal hem zijn tot een Vader en hij zal Mij zijn tot een zoon!” En de Gemeente spreekt: “Uwe goedertierenheid is geweldig over ons als een stroom, en Jehova’s Waarheid is van eeuwigheid tot eeuwigheid. Prijst de HEER!”

En wat zullen wij nu daartoe zeggen? Ik kan hier niet in een pantsier van een Saul gaan, kan mij niet met vroomschijnende, godgeleerde beperkingen afgeven, en vermag niet mij tot een richter en geneesheer van mijn naaste te stellen. Zo veel staat vast: David bezat geen gekunstelde vroomheid²³.

²³ Wat is gekunstelde vroomheid? Zij is veel en velerlei. Onder andere als men zich in allerlei bochten wringt, zichzelf en anderen veel lasten oplegt, en allerlei redeneringen aanvoert, die geschoeid zijn op de leest van een Heidense of Roomse

Hij was mens. Een mens was hij, welke zich door zijn lust liet inpakken, een Koning, wie alles ten dienste stond, en die Zijn macht op een zoete dag misbruikte; een *praktikus*, zoals vlees is, wat alles liever van de baan ziet, dan dat de straf van zijn schande aan de dag komt; een mens, die nam, wat hem geluste en zijn God op de achtergrond terugdrong. En nu, als hij het genomen heeft, treedt hij voort het spoor bijster, en als dood, zonder rust, zonder vrolijkheid; niet bij de Duivelen, want die mochten hem toch niet lijden; niet bij God. Want het hart wilde niet breken, en die vrouw was hem lief geworden. Ja! al het zichtbare mag hem tot leed geweest zijn, behalve de vrouw: maar deze had de plaats ingenomen tussen hem en God; daarom was daar ook gal in elke kus. Daaronder bezat hij zich nog genoeg, om een andere, vanwege echtbreuk, ter dood te veroordelen zonder te vermoeden dat *hij* de man was; zonder daar, toen hem zijn misdaad in een gelijkenis voor ogen gehouden werd, in zichzelf in te keren, en zichzelf aan te klagen. Ook dit staat vast: “Deze zaak was kwaad in de ogen van de Heere.” Maar ook niet minder staat vast, wat het spreekwoord zegt: *nomine mutato, de te cantatur fabula*, dat wil zeggen: O mens, wie u bent, hier hebt u uw eigen geschiedenis. alle vlees doet het evenzo; *want het is evenzo*, en wordt voor het aangezicht van de Heere, door de Heilige Geest overtuigd, dat hij het woord heeft overtreden: “gij zult niet begeren.” In zulk vlees heeft HIJ, welke alleen heilig is, zich niet geschaamd, noch het geschuwd, te zijn gekomen; in zulk vlees is God openbaar geworden. Het heeft Hem behaagd, juist uit David en Bathséba de overvloedige rijkdom van Zijn genade te verkondigen; juist uit zulk een verbintenis wilde God Zijn Eerstgeborene het plechtstatigste als Koning in de wereld inbrengen: opdat alle vlees de mond gestopt, en Hij alleen als rechtvaardig erkend zij. En opdat degenen, die Zijn gerechtigheid erkennen, in deze Gerechtigheid leven, in- en uitgang hebben en weide vinden mogen.

O die genade! als Davids geest beangstigd, en zijn hart verslagen is; als hij wenende in het stof en met de buik op de aarde neerligt; als hij smeekt en bitterlijk er over kermt, dat hij de oorzaak van de dood van zijn kind is! O die genade! als hij zich diep en verbrijzeld neerbuigt onder de woorden *van een mens* zoals hij, die hem, de machtige Koning, zegt: “*gij zijt die man!* en het zwaard zal van uw huis niet afwijken, en uw vrouwen zullen geschonden worden; dat zal God doen voor de ogen van Israël en van de zon, omdat gij dat in het verborgen gedaan hebt.” De genade, eeuwig de eerste, laat hem niet in zijn stijfzinnigheid, zij buigt hem tot diep in de hel, en daar onder, nee zij heeft hem niet verlaten; daar vangt zij hem op in armen van eeuwige ontferming; zij draagt het verloren schaap in de stal, en bemoedigt de gegeselde zoon, en bereidt hem een maaltijd van louter genezende vruchten! David, na de dood van het kind, staat op en vertroost zijn vrouw met de troost, waarmee hij vertroost was: en de eerste vrucht van het geloof is de zoon, die bij zijn *Heere* noemt van alle eeuwigheden! Welk een opstanding uit doden. Dat was op de belijdenis van David: “*ik heb gezondigd*” de Schepping van een Godswoord, “Zo heeft ook de Heere uw zonde weggenomen.” Dit woord nam David van een profeet aan. En juist omdat hij het geloofde, smeekte hij de bevestiging van God biddend af, dat de Geest van de vrijmoedige Toegang bij hem bleef: en in de eenzaamheid klonk van zijn harp een *Lied*, dat hij het hele *Volk* mededeelde, zichzelf tot schande, en Gods heiligheid, gerechtigheid en genade tot eer; een *Lied*, dat David tot heerlijkheid en vreugde gedijsde. Want toch de rechtvaardigen verhelen niets, en verwijzen een verslagen geest met zijn vervaren naar de schatkamers van het ware Heiligdom en van

zedeleer om te bewijzen dat men toch vroom is, terwijl in het hart de zonde wordt gekoesterd. “Als men de boze geest meent uitgedreven te hebben, maar na enige tussenpozing in de hemel van zijn verbeelding zeven sterkere geesten opnieuw binnenlaat, en toch noch meent te wonen in de afzondering en in engelen ootmoed.” Wat is ware vroomheid? Dat is bij de Genade te blijven. Zie wat verder van David gezegd is.

.Appelius Evangel. aanm. II pag. 888 (Groningen 1762) over Tit. 3: 8. “Dewijl nu de eerste oefening van het geestelijk leven de ware *ootmoed* of *armoede* van de geest is Matth. 5: 8, zo volgt dat een goed werk ook uit deze nederige gemoedsgestalte moet voortvloeien. Jes. 57: 15, Micha 6: 8, Jac. 4: 6. Het werken uit dit beginsel bestaat eigenlijk in de volgende stukken. Men is bevindelijk, onderscheiden en levendig overreed, dat men in alles van de Heere afhangt, dat men een verdorven, onwaardig en krachteloos zondaar is, die geen waardigheid heeft, om iets goeds uit zichzelf te werken, maar die alle recht en kracht van de onafhankelijke genade moet ontvangen Gen. 18: 27, 2 Cor. 3: 5. Men daalt in deze laagte vrijwillig in, en zoekt ook uit die kracht, welke God verleent te werken, met een vrijwillige verloochening van eigen krachten 1 Petr. 4: 11. Dit geloof waaruit het werk moet voortvloeien is buiten alle twijfel *het zaligmakend geloof* van de uitverkorenen.”

de Tabernakel, welke niet gezien wordt; zij zijn openhartig en leren daardoor, dat, wanneer die zich bekeren wil, dat en hoe men zich tot God bekeert.

Begeef u niet aan het rechten o mens! met behulp van uw leer van de Farizeeërs van heiligheid en dankbaarheid en afgestorven-zijn van de zonde naar de maatstaf, waarmee u zichzelf meet! *Eén lust* in uw leden, *zij* drijft ten spot al uw *Moraal*, al uw plannen, nieuwe theorieën van de *Navolging van Jezus*, alle beloften en voornemens, overspanning van de zelfkracht, zwakmaken van het lichaam en zelfdoding. Geschiedt dit aan het groene hout, wat zal er van het dorre worden! De boze geest, welke gij waant uitgedreven te hebben, trekt, na enige tussenpozing, in de fantasie-hemel van uw verrukking met zeven sterkere geesten opnieuw binnen. En hoe meer middelen ter doving aangewend, des te heller gloort zij op, die vlam van de bronst, in uw behuizing van eigen gekozen afzondering en engelen-ootmoed. Vreselijk waren en zijn de kwalen van de lustpest bij al degenen, welke, Gods wegen verlatende of niet kiezende, naar vlees en in dingen wandelen, die zij niet gezien hebben (Coll. 2). Ik ben niet willens hier de levensregels of de geheime geschiedenis van de monniken en nonnen iemand voor ogen te stellen; ook niet om uit elkaar te' zetten, hoe al hun drijven van een leer, welke niet van Christus is, benevens hun ogenschijnlijke zondeschuw, binnen weinig tijd, juist door hun eigen lust, omstoten; ook niet om te bewijzen hoe weinig de gestolen troost proef houdt: "Zoals David, zo ik, zo ook alle mensen." Daar, waar zelfs de geringste gedachte aan deze begeerte door God als hoerelij, echtbreuk en verontreiniging van zichzelf aangeduid wordt, helpt slechts dat ene er door wat David erkende, als hij zegt: "opdat u recht behoudt in uw woorden, en rein blijft, als u geoordeeld wordt." Want ongeacht de mens de Heerlijkheid en eer van God dervende is, wil hij zich echter toch voor God staande houden; als bezat hij ze nog. En zoals nu deze trots zich tegen de genade van Jezus Christus opzet, zo ook maakt de mens zijn ingebeelde eer, alsof hij Heere was onder God, erfgenaam en uitdeler van zegen scheppen en vermenigvuldiging, naar de loop van de wereld zichzelf tot schande. En van de waarheid, dat al het begeren van dat, wat God hem niet geeft, en waaraan hij zich eigenwillig onderworpen heeft, *zonde* is, kan niemand zich even zo min ontslaan, als hij zich van het begeren en de begeerte zelf ontslaan kan. Wat nu? De mens blijve op de plaatse, waarheen hij door het rechtvaardig oordeel Gods verwezen is, en hij verheffe zich niet daarvan weg, en al was hij ook vol van alle genade, of vol geweest, hij zoek niet door valse schaamte en boetgebaar goed te maken, wat voorbij is, Gods gerechtigheid, genade en waarheid, en mag hij ook duizendmaal zijn verloren- en afzijn van God opnieuw en opnieuw ondervinden, zo geve hij het niet op te verblijven bij de Belofte, in stof en as, tot de verzegeling van de Heilige Geest, dat geen Wet tegen hem is.

Wat is 't, de trots om, vanwege gedacht en begaan misbedrijf, met een: "*dat is te erg*" in verharding van het hart en zich aan de lusten vast te smeden, de trots om, waar de koninklijke hoed moedwillig in het slijk getreden is, niet te willen doen horen: "*ik heb gezondigd*" - de trots, om het bedrevene weer goed te maken, zijn vroomheid, waar men zichzelf heeft omgebracht, te willen redden, deze trots en nog meer de innige liefde tot de begeerte, waarom men van haar niet scheiden wil, hoe men ook zucht om van haar los te zijn, maken het menselijk hart tot een danszaal voor alle duivelen; tot een akelige kerker, waarin nacht en duisternis heersen; tot een melancholieke bidkamer, alwaar een opengereten Jezusbeeld of een Madonna, louter Duivelmaskers, des te giftiger in de leden inwerken. Ach, de arme mens daar wil hij op de pijnbank van de *quasi-devotie* zijn leden kastijden, om zichzelf te rechtvaardigen, en om niet voor God te vallen en Zijn genade te geloven.

Arme mens! Het sta met u zo het wil, en er kome van wat wil, *verloren* is toch in elk geval *verloren*, en erger dan *verloren* kan het echter toch niet wezen: wat verliest u dan toch, als u tot de Genade toetreedt, wat toch anders, als *uzelf en uw lust*! Wel nu hebt u de verdoemenis en de Duivel reeds gevonden; goed, erger vindt u nergens. Zal men vallen en niet weer opstaan? Welaan, u kunt zo vroeg niet opstaan, of de *Zon van de Gerechtigheid* is bereids over u opgegaan met genezing onder *Zijn* Vleugelen.

Alleen daar komt het op aan o mens! of u gelooft en belijdt: "dat u, niet zo wat half en half, maar geheel en al, zoals u bent, zo weinig God, Zijn wet, leven en gerechtigheid liefhebt, dat u veeleer één enige vervulling van uw begeerte boven alles voortrekt, hoewel Hemel en Hel er bij staan." Wie dit van zichzelf getuigt, en niets anders van zich weten wil, zal God rechtvaardigen in *Zijn* woorden: en

omdat het bij hem daar op aankomt, dat de Wet blijft en geldt, en God in Zijn Recht zij, zo wordt hij onderwezen, maar Wet en zonde blijven: en hij ervaart *hoe* de Genade, die hem in zijn verlorenheid draagt, hem genoeg wordt om hem te leiden, en hem in onberispelijkheid van geest, hart en lichaam te bewaren tot de dag van Christus. God is de Eerste en de Laatste bij degenen, die uit geloof gerechtigheid zoeken, en Zijn Naam aanroepen: maar zij zijn met hun deugd en heiligheid, met hun wil en hun offers weggefallen. Want in zijn Wil zijn zij geheiligd, naar Zijn Wil houdt hij ons in Zijn wegen, en richt de vallenden op, de verslagenen van Geest, ook de wederhorigste kinderen. Niet aan het zichzelf oprichten en steunen op Davids overtreding, maar aan het geloof, dat wij, gestorven zijnde met Christus ook hem zullen ook leven, lijdt elke satanische poging schipbreuk, om iemand de mond te stoppen onder de volharding bij de Leer van Christus, bij het getuigenis van Zijn genade en van het wandelen in gerechtigheid van het leven. En wie dat niet wil, die neme genoegen met de kloosterregel en het kluizenaarsleven, en late zich verhalen hoe dergelijke heiligen nog in hoge ouderdom, vanwege hoerelij sidderden, en hij kieze de zelfde weg van de bronst en van het gebroed van de duisternis. Want de Duivel, een vijand van de kuise maagdelijke staat, *waar* God deze wil, en een aartsvijand van de heilige echt, *zoals* God die wil, leert van de vrouw het reine huwelijksbed te versmaden, om zich een cel vol kastijding en huichelarij te bouwen, ten einde te trotseren dat God haar “vrouw” en niet “zonder de man” schiep: of hij is er op uit, om door zijn mannen en zijn dienstmaagden de kinderen van God in zijn net te vangen, wie het beter is zo te blijven, als zij zijn om de Heere te behagen, opdat de Heere hun geve, wat goed is in Zijn ogen. *Welgelukzalig is hij, wie de overtreding weggenomen, wie de zonde bedekt is! Welgelukzalig is de mens, wien de Heere geen ongerechtigheid toerekent, en in wiens geest geen bedrog is!*

Vers 7. En Salomo gewon Roboam. ‘Bent u aan een vrouw verbonden, hebt u een vrouw getrouwd, zo zoekt geen ontbinding. Maar bent u ongebonden van een vrouw, bent u ongetrouwd, zo zoekt geen vrouw. Maar begeeft u zich in de echt, dan *alleen in de Heere*’, dat wil zeggen: beiden in de Geest van Christus, van *één* zin, van *één* belijdenis voor Christus en zijn heilige Engelen. Heeft niet Salomo de koning van Israël, daarin gezondigd? Hoewel er onder veel Heidenen geen koning was, zoals hij, en hij zijn God lief was, en God hem tot koning over gans Israël gesteld had: ook hem deden de vreemde vrouwen zondigen. Hebt u dat niet gehoord? Daarin is, na verloop van zo veel tijd, de waarschuwing herhaald van het woord: “Gods zonen zagen de dochteren van de mensen aan dat zij schoon waren; namen zich vrouwen uit alle, die zij verkoren hadden; en zo ging het voort totdat de zondvloed kwam en hen allen verdoofde.” Zo is de prediking van de Heilige Geest. Hij antwoordt volstrekt niet op de dwaze vraag of Salomo zalig geworden is of niet; tot de levende predikt hij, en duldt niet de zorgeloosheid van het vlees. Hij predikt door de wereld heen, *zoals de wereld nu eenmaal is*: daar neemt de man zich een vrouw en de vrouw een man. Maar hoe gaat het met dat nemen: met die keuze! De man wordt allerwege de slaaf van de vrouw en haar zorgen voor het onderhoud. En elke vrouw is haar man een verleidster. En waar het niet een *huwing in de Heere* is, of waar niet bij de man de wet van zijn Gods de overhand heeft, waardoor hij Gods gebod doet gelden, krachtens het woord, dat hem ten hoofd gemaakt heeft, om voor zijn vrouw te zorgen als Christus voor de gemeente, daar herhaalt zich overal de geschiedenis van het Paradijs. Maar heeft men de erkenning van de Waarheid lief gekregen, een echt niet in God gesloten en zo doende zijn vrijmoedigheid en leven verschermt, nu, zo hoede men zijn wederhelft en ga het voor, zoals men van God geleerd wordt: maar men belijde voor God, wat men gedaan heeft, geve Hem Recht in Zijn woorden, en veroordele zichzelf. Dat men, om zijn lust te hebben, tegen God in gehandeld heeft, vergoelike men toch niet met die huichelachtige aanmatiging, “*hij of zij moge gewonnen worden*” want gij dwaas bemerkt niet eens, dat hij of zij u alreeds gewonnen heeft om de duivelen te offeren. En terwijl u waant het geloof van Christus er bij te hebben laten en doen gelden; bent u al door uw keuze, weelderig geworden tegen Christus. Waar deze rechtvaardige zo doorgevloeid is, dat geen mens bepaald zeggen kan, waar hij gebleven is, daar denke toch niemand dat zalig worden slechts een scherts zij, of dat de Heere God zich van een mens iets laat wijs maken, of dat men de genade en het geloof maar zo in de buidel heeft, om heden de hoer en de vreemde, morgen God daarmee te dienen. Wel hem, die zich in God verheugt met beven,

en de Heere dient met vreeze. *Want hij is een groot Koning*, Hij laat zich niet bespotten en verschoont het vlees helemaal niet. Wel hem, die zich voor haar hoedt, die in zijn schoot slaapt, zo zij de Heere niet wil aankleven: die is wijs en verstandig! Wel hem, die van zichzelf niet hoger denkt, als van Salomo en zichzelf kent; wel hem, die van zich niets anders weten wil, dan dat het vlees, ook bij alle genade, licht en kennis, *een kleinigheid* is, om uit de leer van Christus en uit de wegen van God uit te treden, en, ten genoegen van vlees, zich aan de dienst van de Zon, van de Maan, van Mercurius en dergelijke over te geven. Zo goddeloos zijn wij, niet alleen van afkomst, maar ook in Gods huis; Gods liefde en trouw achten wij niet, maar de genieting van het zichtbare, van wat ons als genoegen toeschijnt²⁴. Welk een ontferming Gods! die, nadat Hij in Salomo, als in een vorm ten toon gesteld

²⁴ Deze uitdrukking, “zo goddeloos zijn wij niet alleen van afkomst maar ook in Gods huis” enz. of “Christus zal hen redden, hoewel zij onder de zonde verkocht zijn” en dergelijke woorden hebben ergernis gegeven, en men heeft daaruit afgeleid dat Kohlbrugge geen heiligmaking zou leren, een antinomiaan enz. wezen. - Maar zelfs Krummacher heeft het moeten erkennen dat Kohlbrugge zich tegen de verdenking van een antinomiaanse opvatting van het Pauliaanse “de zonde zal niet over u heersen, dewijl gij niet zijt onder de wet maar onder de genade” voldoende heeft gevrijwaard (zie Open brief, pag. 20). Maar nog zegt men dat door Kohlbrugge de heiligmaking rechtstreeks wordt bestreden en met de rechtvaardigmaking voor vereenzelvigd gehouden. (Open brief, pag. 7). Dat echter de heiligmaking door Kohlbrugge, al wordt ook die benaming niet telkenmale door hem gebruikt, steeds door hem is voorgedragen ook als wezenlijk onderscheiden van de rechtvaardigmaking kan uit veel van Zijn schriften aangetoond worden. Om uit die velen enige te noemen, verwijzen wij naar zijn leerredenen, 4^e twaalfstal over Marc. 16: 16, pag. 16, Titus 2: 12, pag. 7 en 9, ja, de hele leerrede; over Ps. 130, pag. 22, 2 Cor. 3: 17, pag. 17, Rom. 6: 6b, de leerrede over de 1^e brief van Petrus. Uit deze laatste willen wij een enkele plaats afschrijven, zo lezen wij daar 1:1 en 2 (pag. 7): “naar de voorkennis Gods van de Vader, in de heiligmaking (of door de heiliging) van de Geest;” aan welke heiliging, dit zij ons tot troost gezegd, wij ons gerust mogen toebetrouwen. Want zij verschilt hemelsbreed van de zelfheiliging of vleselijke heiliging en van de eigenwillige afzondering, waarmee degene die wil, en degene die loopt zich bezig houdt, om het lieve “Ik” hooggeprezen te zien en aan te bidden. Zodanige heiliging en afzondering is slechts zonde, leidt tot zonde, houdt nooit stand en heeft de verdoemenis tot gevolg. Daarentegen is de heiligmaking van de Geest een levendige, machtige, onwederstaanbare en ten leven leidende, een eenvoudige en ware, terwijl de andere daarentegen een dweepachtige, verdichte en gelogen heiligmaking is (pag. 8). Onder dusdanige aanvechting zouden wij licht moe en slap worden, daarom worden wij nu onderricht dat wij in de heiligmaking zijn en wel in een krachtige, levendige Goddelijke, namelijk in de heiligmaking van de Geest, en dat wij in deze heiliging uitverkoren zijn naar de voorkennis van God (pag. 9). Dit is dus de ware heiligmaking van de Geest dat Hij ons in tucht houdt en ook geschikt maakt om het Evangelie te geloven (pag. 101). Bij *voortgang* worden de mens van de dingen ontdekt, bij *voortgang* wordt de mens van de dingen afgebracht.”

Zal men deze en zo veel andere plaatsen gelezen hebbende, nog beweren, dat Kohlbrugge geen heiligmaking voordraagt, of wil men onder velen, nog tot bewijs, dat de heiligmaking ook als van rechtvaardigmaking onderscheiden wordt voorgesteld, men zie de leerreden over 1 Petrus 2: 1-3 (pag. 3). “De genade is niet alleen verschenen om de mensen vergeving van zonden aan te brengen, om hem van zijn schulden af te helpen, hem van de straf te bevrijden; zij is ook daar om de mens koninklijk uit te rusten, opdat hij in de dag van Christus heilig en zonder gebrek verschijnt.” Pag. 6 aldaar, lezen wij: “dat de verkeerdheden echter van ons genomen, dat zij afgelegd zijn, is voor God waar, naar Zijn genadige toerekening van de gerechtigheid van Christus. Maar daarom zijn de verkeerdheden nog niet werkelijk afgelegd, zij zijn er nog wel, wij worden ze wel gewaar,” En pag. 7: “maar hij verstaat daaronder DE VOLLE LEER DER GENADE, niet alleen de leer van de rechtvaardigmaking maar ook hoe, na deze rechtvaardigmaking de handel en wandel onberispelijk, een heilige handel en wandel in Christus Jezus (dat is, in vereniging met Hem) is en wordt.”

Zal men dan nog zeggen dat art. 24 van de Nederl. Geref. Geloofsbelijdenis door Kohlbrugge niet gehandhaafd wordt, waarin ook zelfs het woord *heiligmaking* niet gevonden wordt. Wie zich aan deze leer ergert, omdat zij de mens al Zijn heerlijkheid en roem ontnemt en hem dringt naar genade te vragen en door genade te leven, men kan het in deze Kohlbrugge niet verwijten dat hij hierin niet gereformeerd zou zijn. Maar de fout zal wel bij de beschuldigers zelf zijn te vinden. Zij spreken (Open Brief, pag. 7) “van de rechtvaardigmaking als een enkele daad van God die slechts eens geschieden kan,” eer dat die rechtvaardigmaking, zodat de uitverkorene in staat van rechtvaardigheid daar sta voor God, een voorbijaande daad is, die nog dagelijks geschied op de vernieuwde daad van het geloof, hadden zij van Brakel al kunnen leren, Redelijke Godsdienst, I. p. 865, verv. Hun voorstelling van de heiligmaking schijnt gegrond op een uitlegging van Hebr. 12: 14, waarbij die plaats uit het verband is gerukt. Zie T. Burmannus Synops. theol. tom. II. lib. 6. c. 7. § 25 “van de heiligmaking.” Het wordt ons dus in het Nieuwe Testament opgelegd de vrede na te jagen met allen en die heiligmaking zonder welke niemand God zien zal. Hebr. 12: 14, namelijk die, welke is in het bloed en de Geest van Christus, in de besnijdenis van de harten, en die wordt tegenovergesteld aan de vleselijke reiniging van de Joden, tot niets nuttig. En dit is het verschil van die voorbeeldende heiligmaking onder het Oude Testament van de ware heiligmaking welke onder het Nieuwe Testament alleen geldende is.

Calvijn op Hebr. 12: 14, zegt: “Maar omdat de vrede van de goddelozen op geen andere andere wijze kan verkregen worden, dan zo wij aan hun misdaden en gruwelen toegeven, daarom voegt de Apostel er onmiddellijk bij dat de

heeft de volheid van Zijn heerlijkheid, waarheid en genade, waarmee Hij stof en as belegt, daar Hij al hun zonden bedekt en hen voor zijn ogen, in deze Heerlijkheid blinken laat, ook opnieuw Salomo de vorm, in welke de Christus, zo heeft laten zien, zoals Hij in en op Zichzelf is. En waarom, waarom deed Hij dat? Arm kind bij de zwijnen, draf-eter, sta op en zie uw Vader aan, of hij het ook goed meent, wanneer hij u zegt: “niet de vreemde!” Hij zal het maken: hebt u Zijn gebod lief! Hij kent immers uw nood, en koninklijk beloont Hij de gehoorzaamheid te Zijner tijd. O, u allen in de wildernis, u, die omdooft op de afgodsheuvelen, hoe lang, ach! hoe lang? Werpt weg uw Evangelie van twijfelen en wankelen, en grijpt de Wet aan, welke u toeroept: “Ik ben de Heere, uw God, die u uit het diensthuis uitgeleid heb; getuigt tegen de afgoden, en geeft acht of Hij niet genadig zijn zal, Die alleen toornt uit ijverzucht van de eeuwige liefde.”

In duizenderlei voorvallen maken wij het slimmer dan Salomo. Vlees is vlees, en van het hart van de mens hoereert de Duivelen na. In zulk vlees is Jezus Christus gekomen²⁵. Wel hem, die zich niet

heiligheid (sanctimonia en niet sanctificatio) tegelijk met de vrede moet nagejaagd worden, want met de heiligheid wijst hij eigenlijk op God zelf. Hij ontkent dat iemand God kan zien zonder heiligheid, omdat wij met geen andere ogen zullen zien dan die vernieuwd zijn naar Zijn beeld.” De volmaaktheid waarvan de Apostel Paulus spreekt Fil. 3 en waarnaar hij jaagde, was: het kennen van Christus, in Hem gevonden te zijn, niet hebbende eigen gerechtigheid maar die van het geloof, deel te hebben aan de vrucht en werking van de dood van Christus en te ervaren de kracht van Zijn opstanding. Dit blijkt uit zijn vermaning vers 15 en 16: “Zovelen dan als wij volmaakt zijn, laat ons dit gevoelen, laat ons naar deze regel wandelen.”

Maar wat is dan heiligmaking? Zo Calvijn te uitvoerig schijnt over: *hoe de genade van Christus ontvangen wordt*, sla men op Ursinus, Schatboek, op de 53^e vraag, quarto,, pag. 502: “Het ambt van de Heilige Geest is heiligmaken, onder heiligmaken worden al Zijn weldaden begrepen, van welke zes de principaalste zijn: 1) te leren en te verlichten, 2) te wederbaren of het geloof en de bekering in ons te werken, 3) ons met Christus samen te voegen of te verenigen, opdat wij Zijn lidmaten gemaakt zijnde, van hem mogen gedragen en levendig gemaakt worden en al Zijn weldaden deelachtig zijn, 4) ons te stieren en te regeren door het woord, 5) ons in de perikelen en tegenheden te troosten, 6) ons in leer of leven wankelende te bevestigen en zeker te maken van de zaligheid en dat de weldaden van Christus ons voortaan zullen bijblijven en bewaard worden ten einde toe.” Trigland in zijn *Trina Dei gratia*, leert de heiligmaking uit Jes. 4: 4, en zij is bij hem: 1) vergeving van de zonde, 2) vernieuwing: “door Gods genade wordt zij in onze bekering en heiligmaking onweerstaanbaar en krachtdadig gewerkt.”

Dat was bij Trigland de Gereformeerde leer, welke de Remonstranten niet dulden konden, die voorgaven dat dan de middelen overbodig waren. Op J. Uitenbogaart's 3e deel, pag. 254 zegt hij: “Wij hebben met argumenten zo uit de natuur als uit de Schrift genomen, bewezen *dat God in ons werkt en te weeg brengt* de goede werken; het is onbehoorlijk hetgeen de hoogste oorzaak is, gaan toeschrijven de gesubordineerde allerlaagste en allerzwakste oorzaak, het één bij het ander gevoegd is een oneigenlijke manier van spreken. Want het goede werk is eigenlijk van God Die de wil in de uitverkorenen vrijmaakt en regeert, ja, Hij bereidt de goede werken waartoe wij geschapen zijn om daarin te wandelen. De uitverkiezing is simpel en eenvoudig, maar de beroeping heeft voorwaarden die God in de Zijnen volbrengt.”

²⁵ Van deze uitdrukking en dergelijke, waarvan de komst van Jezus Christus in het vlees gesproken wordt, zegt men dat zij het in de kiem althans aanwezig van een zware dwaling verraden. Men verstaat niet of wil niet verstaan, dat door Kohlbrugge hier op Jezus Christus als de Middelaar gewezen wordt. maar wij komen hierop later terug, als er van Maria en van haar geloof gesproken wordt. Hier zij de volgende aanhaling genoeg, om te doen zien, dat deze uitdrukking: *in zulk vlees* nog geen ketterij is.

Augustinus van de stad Gods, lib. 14 c. 8. Amsterdam 1646. “Want de verderfelijke van het lichaam, welke de ziel bezwaart, is geen oorzaak van de eerste zonde, maar een straf. En het verderfelijke vlees heeft niet gemaakt de zondige ziel, maar de zondige ziel heeft gemaakt, dat er zij het verderfelijke vlees Uit welke verderfelijke van het vlees, al is het zaak dat daaruit voortkomen enige teringen en aanprikkelingen van de gebreken, gelijk ook zelf de gebrekkelijke lusten, echter nochtans zo heeft men al de gebreken van het ongerechte leven van het vlees niet toe te schrijven, ten einde dat wij van dit alles niet bevrijden de Duivel, welke geen lichaam heeft.”

Augustinus ald. lib. 14, c. 2: “Want wie is er die de dienst die men de afgoden doet insgelijks de toverijen, vijandschappen, twist, nijd, toorn, tweedracht, sectenhaat, niet veel liever en versta gebreken te wezen van het gemoed dan van het vlees.”

Augustinus ald. lib. 10, c. 24: “Maar Porphyrius een onderdaan zijnde van deze nijldige machten, heeft niet eens willen verstaan hoe dat de Heere Jezus Christus dat beginsel is, door wiens menswording wij gereinigd worden. Overzulk heeft hij versmaad hem die daar is van ons vlees, hetwelk hij om de offerande van onze reiniging aangenomen heeft. Zo dan de goede en ware Middelaar bewijst ons hoe dat de zonde een kwaad is en niet het wezen of de natuur van het vlees, omdat dat zelfde tezamen met de ziel van de mensen heeft kunnen aangenomen worden zonder zonde, voorts ook gehouden worden, en wijders door de dood afgeleid worden en eindelijk door de verrijzenis in een beter veranderd worden: En heeft verder ons ook betoont aangaande de dood, hoewel die een straf is voor de zonde, welke Hij nochtans voor ons betaald heeft zonder zonde, dat men deze dood niet behoort te vermijden met zonde te doen, maar dat men deze veel liever zo wanneer ons gelegenheid gegeven werd voor de gerechtigheid zal verdragen. En daarom zal hij door Zijn sterven kunnen ontbinden de

inbeeldt iets te zijn; wel hem, die, het bedorven hebbende als Salomo, en niets, niets ziende, dan de hem aanklagende as van Gods kalveren, die hij de Duivelen geofferd heeft, in zijn dubbelvoudig verloren zijn en verzinken, de Hoornen van dat Altaar in de Hemel aangrijpt, van Wie niemand weggestoten wordt, als die zich beter dan Salomo waant. De genade van Jezus Christus maakt alleen zalig, waar wij niets dan verlorenheid zien. Maar verloochenen wij in onze ellende Deze, zo zal Hij ons ook verloochenen. 2 Timotheüs 2: 19.

7. *En Roboam gewas Abia. En Abia gewon Asa;*
8. *En Asa gewon Josafat, en Josafat gewas Joram, en Joram gewon Ozias;*
9. *En Ozias gewon Joatham, en Joatham gewas Achaz, en Achaz gewon Ezekias;*
10. *En Ezekias gewon Manasse, en Manasse gewon Amon, en Amon gewon Josias;*
11. *En Josias gewon Jechonias, en zijn broeders, omtrent de Babylonische overvoering.*
12. *En na de Babylonische overvoering gewon Jechonias Salathiël, en Salathiël gewon Zorobabel.*
13. *En Zorobabel gewon Abiud, en Abiud gewon Eljakim, en Eljakim gewon Azor;*
14. *En Azor gewon Sadok, en Sadok gewon Achim, en Achim gewon Elihud;*
15. *En Elihud gewon Eleazar, en Eleazar gewon Matthan, en Matthan gewon Jakob.*

Salomo gewon Roboam. Het is bekend, dat hij zich tot gemalin en troongenoot een Egyptische verkozen had. Wanneer ook strikt genomen, het de kinderen van Israël slechts verboden was uit de zeven volkeren vrouwen van Kanaän te nemen; eerst later heeft de Heilige Geest, door Ezra en Nehemia, dit verbod tot op Egyptische, Ammonitische en Moabitische uitgebreid, zo is het toch openbaar, dat die Egyptische, welke Salomo voor zich genomen had, ongelovig geweest, en ook in haar ongelooft gebleven is: waarom ook Salomo niet duldde, dat zij in de stad van David woonde. Ook daaruit, dat er gezegd wordt: behalve de Egyptische, nam Salomo nog andere vreemde vrouwen: laat zich het besluit opmaken, dat deze echt bij uitstekendheid kwaad was in de ogen van de Heere; waarom Hij haar ook als tot de voortzetting van de troonopvolging ongeschikt, met onvruchtbaarheid gestraft heeft. Hoe zou ook uit deze echt het Zaad, Christus hebben kunnen voortkomen! Wij weten toch uit Leviticus 18: 3, dat bij de Egyptenaren bloedschande aan de orde van de dag was. En omdat deze afschuwelijke gewoonte hij voorkeur aan het Hof in zwang was, zo had uit zulk een vorstin slechts onrein, voor God onheilig bloed, kunnen afstammen²⁶. Zo is er tussen dat Jeruzalem dat boven is en

zonden, overmits hij namelijk zo gestorven is niet voor zijn zonde. Middelerwijs niet het vlees is dat beginsel noch de menselijke ziel, *maar het woord door hetwelk alles gemaakt is*. Dus reinigt het vlees niet door zichzelf, maar door het voort van hetwelk het aangenomen is, *omdat het woord vlees geworden is en onder ons gewoont heeft*. Zo dan dit beginsel aangenomen hebbende beide de ziel en het vlees reinigt ook beide de ziel van de gelovigen en het vlees. Nu in zijn menswording was onze menselijke natuur, maar wel verstaande zodanige natuur die een rechtvaardige menselijke natuur was en niet een zondige. Want dit is de middeling (het middelaarschap) door welke de helpende hand aan de gevallen en ter nederliggende geboden is.”

²⁶ Het is juist met betrekking op deze Egyptische gruwel dat Johannes van een Stad spreekt, welke geestelijk heet Sodom en Egypte, alwaar ook onze Heere gekruisigd is: want Hij is en wordt gekruisigd daar, waar de natuurlijke geestelijke geboorte uit God op onnatuurlijke wijze wordt voortgeplant, niet eens om zich voort te planten, maar om geile lust te drijven met dat, wat God geschapen heeft (*). Wie het vatten kan die vatte het. 1^e uitg.

(*) Men zou de mening van de schrijver misvatten, indien men zich hier slechts voor de aandacht bracht, bijvoorbeeld: het vurig pogen, waardoor de verschillende monniken- en nonnen-orden hun bijzondere leerstelsels en leefregels tegen elkaar willen staande houden, ten einde hun afzonderlijke, geestelijke inrichting te doen groeien en bloeien en rein bewaren, en hun kloosters vol te krijgen, en toch in al datgene, waartoe van het zijn van de mensen aandrijft, omgevoerd en naar de begeerte van de duivel weggesleept worden. Nee; hier wordt nog op iets anders gezien. De wil van de mensenziel, tegen het getuigenis en de liefde van de waarheid in, welke met haar scherpsnijdend en overtuigend vermogen al door zijn hart heen slaat, liever God en zijn Waarheid vernietigd en een wereld met zich en rondom zich, volgens eigen goeddunken, behouden achten, dan zichzelf voor *verloren* houden. Maar omdat de onzekerheid, onrust en het kwade geweten de mens toch in hebben, zal hij, tot zijn geruststelling, pogen om zijn godsdienstigheid en reinheid van leer, door allerlei zichzelf opgedrongen en schoonschijnende middelen voort te planten, en zich verlustigen in de geur van die geestelijkheid, die hem gelukt rondom zich te verspreiden. En dit alles helemaal niet om mensen waarlijk tot God gebracht te zien; want daar is hij zelf bang voor, en schrikt en gruwt zelfs voor het geboren-zijn uit God: maar omdat hij zich blijft opdringen van

Egypte een geestelijke kloof, en deze worden steeds als tegenoverstellingen voorgesteld. Uit Egypte uit het diensthuis het Zaad nemen, hetwelk de *Rust* is, zou hetzelfde zijn als de *Rust* verwerpen en in het huis van de Satan terugkeren. Waarlijk, indien Salomo, alvorens hij deze vrouw nam, de Heere nog niet gekend had, zo zou, wanneer beiden zich daarna tot de Heere gekeerd hadden het geloof ook de afstamming goed gemaakt hebben; maar in een dergelijk geval zou geen Apostel daarvan zeggen: “uw kinderen zijn rein;” veeleer kon het niet anders of een echt met een maagd van de duivel, welke bleef wat zij was met een maagd uit een bloedschandig volk en geslacht, moest de vloek van de onvruchtbaarheid dragen.

Daar nu alle vrouwen van Salomo afgodendienaressen waren, zo schikte het God echter zo, dat een Ammonitische, één uit Lot, bevoorrecht werd om de troonopvolger, Roboam, te baren. En in deze verkiezing van de Ammonitische boven die Sodom-Egyptische vervulde God nog, volgens Zijn trouw, Zijn gerechtigheid aan de rechtvaardige Lot, die in Sodom afgemat was door de kwelling van de ziel.

Bovendien, als wij nu nog de geschiedenis van Salomo, in haar geheel genomen, beschouwen, dan is het opmerkenswaardig, dat het in dezelve niet zo zeer zijn persoon is, waar het om gaat, als wel de bouwning van de tempel, welke nu eens het Huis van God, dan weer het Huis van de Heere, en ook eenvoudig weg een Huis genoemd wordt: zoals Stefanus zegt: *en Salomo bouwde Hem een Huis*. Deze Tempel nu was een afschilderen van het Lichaam van Christus voor de ogen van de Joden, een beeltenis van het Woord, dat vlees worden zou²⁷, een inbrenging van de Zoon van God in de wereld, een prediking hoe God openbaar zou worden in het vlees. Evenzo was het vroeger met de Tabernakel. Als nu de Joden deze beduiding van de tempel vergaten; als zij het niet meer verstaan konden, wat de Heere gezegd had: dat Hij in donkerheid wonen wil, dat is in onze jammer, dood, vloek en ellende; als zij de Berg van de Heiligheid opstijgen wilden, waar God toch gezegd had, dat zij beneden blijven zouden, blijven wat zij zijn en waar zij zijn²⁸. Ik wil tot hen komen en in hen wonen zodat zij aan mijn Genade genoeg hebben: wanneer zij dit alles niet ter harte namen, dan heet de Tempel slechts een huis, en werd als zodanig van de vlammen prijsgegeven. alle vlees is toch gras, en alleen Jezus Christus, gekomen in vlees, heeft ons tot God gebracht, terwijl Hij aldaar als zodanig opgenomen is geworden in Heerlijkheid.

Salomo zat op de Troon van de HEERE, zegt de Heilige Geest: en wanneer ook de daarop zittenden niet volhardden, zo moest desniettemin een zodanige Troon aan David bestendig blijven. Een ieder zie voor zichzelf toe, hoe hij in de vrijheid van Christus volstandig blijft. God blijft rechtvaardig, en niemand zal Hem in iets berispen kunnen. Hij heeft de volheid van Zijn goedheid en genade afgekondigd, en een heel volk daarmee overstort. En alle omliggende naties van Spanje tot Oost-Indië, van Engeland en Pruisen tot aan de Kaap hebben ook deel gehad aan de zegen en de prediking van de Naam van de Heere.

Hoe dit hoogbegiftigd en rijkbegenadigd volk het gemaakt heeft, hoe het gegaan is, dat wil Mattheüs hier in korte trekken zijn tijdgenoten en ook ons voor ogen houden. Sedert Salomo de Heere een Huis gebouwd had, vinden wij in een tijdruimte van meer dan vierhonderd jaren slecht één enige feestviering, welke met achteruitzetting van alle goden de HEERE geheiligd werd: dit was onder Josia.

zodoende mee te zullen blijven beslaan voor God. In dit zijn rusteloos streven, waarin hij zich bezig houdt, poogt hij onder allerlei strelingen het schepsel van God aan zijn kwaad geweten, tot bereiking van zijn oogmerken, dienstbaar te maken. En al naar het drijven van de omstandigheden zal men dan zijn eigen leer en godsdienstigheid wijzigen of opnieuw naar iets anders grijpen. En de waarheid in ongerechtigheid ten onder houdende, gaat de één met de ander de weg naar Egypte, Babylon en Sodom op, en komt er ook in om. 1e uitg.

²⁷ In dergelijke zin versta ook Hebr. 1: 6.

²⁸ Zo is al in de Joden gezien, wat nu nog zoveel gezien wordt in hen, die zich Gods volk noemen. Zij willen eigen heiligheid hebben, zelf iets zijn en betekenen op heiligmaking roemen om toch te kunnen zeggen: nu heb Ik mij geschikt om God te ontmoeten. “Heere! wie zal verkeren in Uw tent? Wie zal wonen op de berg Uwer heiligheid? Die oprecht wandelt en gerechtigheid werkt, en die met zijn hart de waarheid spreekt, in wiens oog de verworpene veracht is, maar hij eert degenen die de Heere vrezen” enz. (Psalm 15). Wie zijn zij? Wie is alzo rechtvaardig? “Ziet toe, dat niemand u als een roof vervoere door de filosofie en ijdele verleiding naar de eerste beginselen van de wereld en niet naar Christus. En gij zijt in Hem volmaakt, Die het Hoofd is van alle overheid en macht; in welke gij ook besneden zijt” (Coll. 2).

En ook bij dit ene feest bleven de kinderen in de geboorte steken, en de lof van God, evenals de verbrijzeling van het volk was zoals een regenwolk zonder vrucht. In het algemeen waren de vorsten als het volk het volk als de vorsten. Was er een vorst die de Wet van zijn God liefhad, dan ging het volk ook: waar een ander de afgoden oprichtte, was het volk hem gehoorzaam, en deed het evenzo. Maar weinigen waren de Heere geheel of een tijdlang getrouw: naar het geheel genomen vloeiden zij allen door. Maar hoe! Zou men kunnen vragen, daar toch God alles van tevoren geweten heeft, hoe heeft Hij dan zo machtig met Zijn lankmoedigheid genade en ontferming willen zijn bij een volk, dat Hem al Zijn goedheid in het aangezicht geworpen, en Hem in zijn profeten smaadheid aangedaan heeft; bij een volk dat echter niet zalig heeft kunnen worden!

Mijn waarden! Keer met deze vraag in uzelf in. Het is niet slechts wegens het bewijs, dat Jezus Christus de rechtmatige Zoon van David geweest is dat Matthéüs deze opeenvolging van de koningen geeft: maar hij toont daarmee aan wat het zeggen wil, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is. Hij herinnert aan die geschiedenis van de koningen, opdat men zich laat gezeggen, wat dan eigenlijk vlees heet, is, doet en drijft, en hoe God zich, in de Belofte, tot zulk vlees heeft afgelaten. Dit naamregister van Matthéüs 1: 7-11 is in de laatste tijden een herhaling van het getuigenis, dat in de boeken van Samuel, van de Koningen en in de Kronieken getuigd is geworden, het eeuwig Evangelie, eerst de Joden en dan al Naties, de één na de ander, mij, u. “God alleen is rechtvaardig, alleen heilig, alleen vroom, alleen getrouw, alleen de waarheid; niet als een mens is Hij, Ontfermer is Zijn Naam. Weet: dat ik Jehovah en alleen God ben en niemand nevens Mij; Ik, Ik, Die het maken zal, Ik, Die uw zonden bedek, uitdelg; Ik, Die genees, draag en leid, niets zal u ontbreken, leven geef Ik u en overvloed, Mijn vrede; ik ben vriendelijk jegens u en zal op u niet toornen; uw heil staat alleen in Mij. Maar vraagt u niet naar goed of kwaad. Want daarmee voert u zich in het ongeluk. Neig uw oren tot Mijn stem, gehoorzaam Mijn Evangelie, Mijn Genade, die u om niet redt; houd u aan Mij, aan Mij, Die hemel en aarde bezit en gemaakt heb. Het ga dan ook het ondersteboven, kruis en dwars, door het vuur en door het water, nochtans zult u bij de uitkomst de poorten van uw haters bezitten, en in Mijn Heerlijkheid prijkende, zult u steeds met Mij regeren”²⁹.

Zijn dag openbaarde Hij aan Abraham, de Dag, niet van het menselijk willen, lopen, krachtaanwending, en geschikt zijn, maar de Dag van zijn *Rust*, welke het gedaante aannemen van vroomheid om God te behagen haat, en slechti welbehagen toont in mensen. En zoals Hij, Zijn Eerstgeborene inbrengende in de wereld, voor de in Hem gelovende Abraham dit Woord handhaafde, waarin hij erfgenaam van de wereld werd, zo heeft Hij ook aan David de eed en de trouw gehouden, hoewel hij, aan wie Hij het beloofd had, al lang verscheiden was.

Ziet dat is het, wat Matthéüs in dit naamregister van de Koningen predikt! Neemt het ter harte u allen, u die meent, dat u de geschiedenis verstaat, en dat u in een Gode-behaaglijke toestand zou zijn; zo u maar in de dagen van uw vadersen verkeerde, of keerden maar weer zulke dagen als de vorige bij vernieuwing terug. *Heden, heden is het de dag van de Zaligheid*. Verhardt uw harten niet; hoe zullen zij ontvloden, welke op deze dag geen acht geven, daar geen niet ontvloden zijn! Hij, die Zijn Koning over Sion, de Berg van Zijn Heiligheid, met Zijn Olie overgoten heeft, behoeft de vorige dagen, de vaders, de vorsten niet. Hij behoeft de hervormingen niet, welke vlees zich steeds toewenst om zich staande te houden en te verdedigen in zijn eigengekozene wegen naar zijn aard, waarbij het de Wet van zijn God achteraan plaatst, evenals de Wil en het Koninkrijk van Zijn Koning, en de Christus Gods kruisigt uit ijver voor God.

²⁹ Kohlbrugge. Vragen en Antwoorden. tot opheldering en bevestiging van de Heidelbergse Catechismus op vr. en antw. 62, pag. 132, 1^e druk. “De gelovige is Gods maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken. Hier is het geheel Gods werk, dat noemt Hij goed, zoals bij de eerste schepping: “God zag al wat Hij gemaakt had en ziet het was zeer goed.” Wie nu, terwijl deze nieuwe schepping er is, gelooft, zonder God de Heilige Geest, betoont zich geen maaksel Gods; hij doet de werken niet; nu moet hij toch weten hoe Gods werk er uitziet. Wie echter *uit God* gelovig is (want het gaat hier om geloof) moet als zondaar en goddeloze, hart en ogen op zijn God, Heiland en getrouwe Schepper van zijn ziel hebben. Hij gelove aan God en late aan God over wat, hoe, waar en wanneer hij werken moet. Jes. 55: 11: “Mijn woord zal doen hetgeen Mij behaagt, en het zal voorspoedig zijn in hetgeen, waartoe Ik het zend.””

Welaan dan u, u die zo graag spreekt van de goede oude tijd, die u wel de “*gulden*” noemt; u die uw ongelegenheid aan uw omstandigheid ten laste legt, laat u aantonen, hoe het dan bij het volk van God gesteld was in die geprezen tijd van een *Salomo, Josafat, Hizkia, Josia*. Wat zou u er beter aan zijn, zelfs met een Vorst als Salomo? Alle heerlijkheid van de mensen is toch als een bloem van het gras. Afgoden in de afschuwelijkste vormen richt Salomo in het gezicht van Jeruzalem en het Huis, dat hij God gebouwd heeft, op. Met eigen hand breekt hij af, wat hij roemwaardig opgebouwd heeft, en is er schuldig aan, dat van zijn zeer uitgebreid gebied slechts zo veel overig bleef, als een oorlapje uit de muil van een beer. Tien stammen vallen daar weg en de opgehoopte schatten worden een buit dergenen welke zich onder Davids scepter hadden moeten krommen.

Wat zou het helpen, zo er al Vorsten waren als *Asa*, die toch zijn vader David zo zeer gelijk was? Tegen het einde van zijn roemrijke loopbaan werpt hij de profeet Hanani, welke hem bestraft had, dat hij zich niet op God, maar op de koning van Syrië verlaten had, in de gevangenis. Zo wierp hij God Zelf in de gevangenis, en toen hij weldra daarop krank werd, vroeg hij de Heere niet, maar de medicijnmeesters. 2 Kron. 16.

Wat ware het met Vorsten als *Josafat*? In zijn dagen stond Elia voor het aangezicht van de Heere in Israël tegenover Achab. En aan deze goddeloze Achab, wiens dochter hij voor Zijn Zoon ter vrouw nam, is hij zo verkleefd, dat hij met hem, al was het zijns gelijken, ten oorlog trekt. Ja, hij duldde het, dat intussen de profeet Micha, die van de waarheid getuigenis gaf, door zijn bondgenoot en schoonvader van zijn zoon, in kluisters weggeleid en met brood en water van de bedruktheid gespijzigd werd. 2 Kron. 18.

Wat geeft het, zo er al Vorsten zijn als *Joas*? Toen zijn oom, de priester *Jojada* gestorven was, leende hij het oor aan de vleiers. Gods Huis werd verlaten; alles, wat slechts smarten veroorzaken kan, werd als God gediend en aangebeden. De Geest Gods werden, in de profeet en de neef van de koning, stenen op de mond geworpen, de man Gods gedood, tussen de Tempel en het Altaar, op het gebod van de Koning *Joas*. 2 Kron. 24.

Een *Amazia*? Nadat hij Edom geslagen had, richtte hij voor zich de goden van Seir op. 2 Kron. 25.

En *Uzzia*? Als hij sterk geworden was, verhief zich zijn hart tot verderven toe. Hij greep in het ambt van de Heilige Geest. “Hij is melaats” heet het nog na zijn dood. 2 Kron. 26.

En *Jotham*? Heeft hij ook het getuigenis, dat hij Zijn wegen richtte voor het Aangezicht van de Heere zijn God, zo kon hij echter Hem en zijn priesters het niet ten goede duiden, dat zij zijn vader met melaatsheid geslagen hadden; daarom vereerde hij de Heere nooit met een bezoek in het Huis van de Heere, en gaf zo oorzaak dat het volk zich al dieper in het verderf van het verlaten van de Heere stortte.

Maar *Hizkia*? Zo spreekt van hem de waarheid: “Maar *Hizkia* deed geen vergelding naar de weldaad aan hem geschied, omdat zijn hart verheven werd: daarom werd over hem, en over Juda, en Jeruzalem een grote toornigheid.” En “*Hizkia* verblijdde zich over de gezanten van de vorsten van Babel, die tot hem gezonden waren om te vragen naar het wonder, dat in het land geschied was. God verliet hem om hem te verzoeken, opdat alles, wat daar in zijn binnenste lag, openbaar zou worden. En de koning van Babel zond gezanten naar *Hizkia*, en hij hoorde naar hen, en liet hun zien al zijn schathuizen, en zijn gehele wapenhuis en alles wat zich in zijn schatkamers bevond en in zijn ganse heerschappij.” 2 Kron. 32. 2 Kon. 20.

Wat Babel is wordt in de Schrift genoegzaam open gelegd, en *Hizkia* zelf wist het door de Geest, Die in hem woonde. Maar daar deed hij het als een menskind het doet. In plaats van, toen de Babyloniërs hem naar het wonder vroegen, zich met een hoge moed in de Heerlijkheid van Zijn Heere tegen hen in te zetten, in plaats van als getuigen van God tegen hen op te treden, hun afschuwelijke hoererij ten opzichte van de Waarheid van God hun voor te leggen, en hun Gods oordelen aan te kondigen, bijaldien zij zich niet lieten gezeggen, deed hij zich niet weinig daarmee te goed door de machtigste kerk en wereldvorst op die wijze vereerd en geluk gewenst, en naar Gods wonder gevraagd te zijn. Hij onthaalde hen zeer hoffelijk, en, gelijk *Simson* zijn sterkte aan de Heere, zo openbaarde hij Gods eer aan de duivelen als was hij hun makker en van Babel begenadigd. *Hizkia*, die na David zijns gelijken niet had, toonde eindelijk uit valse nederigheid de Babyloniërs hoe God

stuurde, en gaf daardoor oorzaak, dat het schip van Kerk en Staat naar de wateren van Babylon geslagen werd.

En hoewel ook zijn zoon *Manasse* zich geheel oprecht tot God bekeerde, in de kluisters van de Babyloniërs, zo heeft toch echter het woord, dat straf, omkering en uitroeing gepredikt had, zijn loop moeten hebben.

Zelfs hij, wiens dood de profeet Jeremia beweende, *Josia*, die enige onder de hervormers van de dienst van God, ook hij was eindelijk het woord van God ongehoorzaam uit stijfhoofdigheid, en verhaastte door deze stijfzinnigheid het einde van zijn leven, als ook de nederstorting van het voor de laatste maal ontloken geluk van het volk en de staat in een afgrond, waaruit het nooit weer opgekomen is. Dit geschiedde te Armageddon. Zach. 12: 11. Openb. 16: 16.

Dit is het getrouwe en waarachtige getuigenis dat de Schrift van de beste en vroomste onder *de koningen* geeft: vestigen wij nu ons oog op *het volk, de gemeente, de vadersen*.

De tijd van de uittocht uit Egypte tot op de wegvoering naar Babel is negenhonderd en drie jaren. Dus zijn het niet eens *duizend* jaren, dat zij met de Heere geregeerd hebben, zoals Johannes, uit de volheid van de barmhartigheid van God, het gade slaat. Openb. 20. "Hebt gij mij veertig jaren in de woestijn slachtoffers en spijsoffer toegebracht, o huis Israëls?" luidt het in het boek van de profeten. "Ja, gij hebt opgenomen de tabernakel Molochs en het gesternte uws Gods Remphan, de afbeeldingen, die gij gemaakt hebt om die aan te bidden. Ik haat, ik versmaad uw Feesten: en ik mag uw vergaderingen niet rieken. Want of gij mij schoon brandofferen offert, mitsgaders uw spijsofferen, Ik heb er geen welgevallen aan: en het dankoffer van uw vetmaking mag ik niet aanzien." En in de dagen van Uzzia, Jotham, Achas, Hizkia en Josia, van de koningen Juda luidt het aldus: "Hoort des Heeren woord, gij oversten van Sodom, neemt ter ore de Wet onzes Gods gij volk van Gomorra! De Sabbatten, waarop gij vergadering houdt, ongerechtigheid en feestviering samen, kan Ik niet dragen, en schoon gij het gebed vermenigvuldigt, Ik hoor u toch niet: De priesters gedachten niet, waar is de Heere? En de handhavers van de Wet wisten niets van Mij en de herders vielen van mij af, en de profeten profeteerden in de naam van Baal en hingen de *smart*en aan. Daarom moet Ik altijd met u twisten, is de uitspraak van de Heere, en met uw kindskinderen zal Ik twisten. Want mijn volk heeft dubbelvoudige zonde. Mij, de springader van het levende Water, hebben zij verlaten, om zichzelf bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden." "Gij hardnekkige en onbesnedene van harte en en oren, gij wederstaat altijd de Heilige Geest, gelijk uw vaders, zo ook gij."

En de Heere? Zo voor als na. David vond genade bij God en bad, dat hij een woning vinden mocht voor de God van Jakob, voor de God van het ellendig en arm *Volkje*, dat hier geen rust voor de zool van de voet vinden kan: en waar heeft hij haar gevonden? Niet in Jeruzalem, niet onder de zijnen; uit al zijn Psalmen blijkt het, dat de zijnen hem niet aangenomen hebben: ziet, zegt hij, wij hebben van haar gehoord in Ephrata, bij die, die daar geboren wordt, zal de God van Jakob Zijn woning vinden, en daar spreekt hij evenals Micha 5: 1. En zoals hij de Heere, daar hij hem beloofde: "ik zal u een *Huis* bouwen, waarin mijn volk Jakob wonen zal," geloofd, en zich aan de Heere en zijn getuigenis gehouden heeft, zo heeft de Heere, als de God van Abraham, Izak en Jakob hem woord en trouw gehouden. Daarom de woorden tot Salomo: "Ik zal het Koninkrijk van u nemen, en het uw knecht geven; nochtans in uw dagen zal ik dat niet doen om *uws vaders Davids wil*." 1 Kon. 11: 11 en 12. Daarom werd gezegd aan Jerobeam: "Gij zijt niet geweest gelijk Mijn knecht David, die Mijn geboden hield, en die Mij met zijn hele hart navolgde, om te doen alleen dat recht is in Mijn ogen. 1 Kon. 14: 8. Daarom van Abia, de zoon van Rehabeam: zijn hart was niet volkomen met de Heere zijn God, gelijk het hart van zijn vader David. Maar om Davids wil gaf de Heere zijn God hem een Lamp in Jeruzalem, na hem Zijn Zoon Asa, en die deed wat recht was in de ogen van de Heere, gelijk zijn vader David, verwekkende, en latende staan Jeruzalem. 1 Kon. 15: 3, 4 en 11. Daarom met betrekking op Joram, de zoon van Josafat luidt het: "Maar de Heere wilde Juda niet verderven om David Zijns knechts wille, gelijk als Hij hem gezegd hadde; dat Hij hem en zijn zonen te allen tijde een Lamp zou geven." 2 Kon. 8: 19. En: maar de Heere wilde het huis van David niet verderven, omwille van het verbond, dat Hij met David gemaakt had. 2 Kron. 21: 7. Daarom sprak Jojada van Joas: "Ziet de zoon

van de Koning zal Koning zijn, gelijk als de Heere van de zonen van David gesproken heeft.” 2 Kron. 23: 8. Daarom wat gezegd wordt aangaande Hizkia: “Hij deed dat recht was in de ogen van de Heere, na alles dat zijn vader David gedaan had en: Ik zal vijftien jaar tot uw dagen toedoen, en: Ik zal u uit de hand van de Koning van Assyrie verlossen, mitsgaders deze stad, en ik zal deze stad beschermen om Mijnent wil en om Mijns knechts Davids wil.” 2 Kon. 20: 6. Zo van Josia. Hij wandelde in alle wegen van zijn vader David³⁰. Uit dien hoofde spreekt Jeremia Hoofdstuk 33: 14. “Ziet de dagen komen spreekt de Heere, dat Ik het goede woord verwekken zal, dat Ik tot het huis van Israël en het huis van Juda gesproken heb. In die dagen en op die tijd zal ik de David een SPRUIT van de gerechtigheid doen uitspruiten: en Hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde. In die dagen zal Juda verlost worden, en Jeruzalem zeker wonen, en deze is die haar roepen zal: DE JEHOVAH ONZE GERECHTIGHEID. Zo zegt de Heere: Indien gijlieden Mijn verbond van de dag en Mijn verbond van de nacht kon vernietigen, zodat dag en nacht niet zijn op hun tijd: zo zal ook vernietigd kunnen worden Mijn verbond met mijn knecht David, dat hij geen zoon heeft, die op zijn troon regeert,” enz. En opnieuw zegt de Schrift: “Ik zal de goedertierenheden van de Heere eeuwig zingen: ik zal uw waarheid met mijn mond bekend maken van geslacht tot geslacht. Want ik heb gezegd: Uw goedertierenheid zal eeuwig gebouwd worden; in de hemelen hebt Gij uw waarheid bevestigd. Ik heb een verbond gemaakt met Mijn uitverkorenen. Ik heb Mijn knecht David gezworen: uw zaad bevestig ik tot in eeuwigheid. En uw troon bouw Ik van geslacht tot geslacht.” Psalm 89. Wat dan? Had David iets boven anderen vooruit?

Ten eerste heeft de Heere David verkoren tot een voorbeeld van allen, die op Zijn Naam tot het eeuwige leven vertrouwen zouden, opdat zij weten, welke God zij hebben, en hoe Hij laat komen Zijn heilig woord, dat goede en troostrijke woord vol genade en Waarheid, dat Hij hun toegezegd heeft. “Heere, mijn God, vervul Uw woord bij mij in mijn ellende, opdat allen, die Uw Naam in al hun jammer aanroepen, door mij niet beschaamd worden, maar goedsmoeds blijven, ziende aan mij Uw ingewanden, Uw genade, de rijkdommen Uwer goedheid, en hoe Gij mij getrouwelijk redt, mij helpt en mij leidt.” En in al zijn jammer, zijn ellende, zonde en verzinken tot in de kaken van de hel, heeft hij zich toch vastgeklemd aan het woord van de genade van de zaligheid van God, van zijn God; tot Hem heeft hij luid naar omhoog geroepen, en in het midden van zijn verloren-zijn, in weerwil van alle vijanden en geestelijke machten moed gegrepen in Hem, en zich niet uit het veld laten slaan door dezulken, die waar zij offerden een hond de hals braken. Veeleer heeft hij alle schijnheiligen, huichelaars en devoten in de Naam van de Heere verhouwen en zo geprofeteerd: “Ik wil hun offers met het bloed niet offeren, hun namen niet op mijn lippen nemen; waarmee zal ik de Heere al Zijn weldaden vergelden? Ik zal de Beker Zijns Heils opnemen en Zijn Naam lofzingen. Welgelukzalig is de mens, die de Heere de zonde niet toerekent. Laat mij leven, opdat ik Uw lof verkondig, en Uw rechten mij helpen. Wat is de mens, dat Gij Hem gedenkt, en Adams zoon, dat Gij hem bezoekt! Wie ben ik en wat is mijn huis dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt.”

En alles kort samengenomen: 2 Sam. 23. “De Geest des Heeren spreekt door mij: en Zijn rede is op mijn tong. De God Israëls heeft gezegd, de Rotssteen Israëls heeft mij beloofd een Heerser over de mensen een rechtvaardige, een heerser in de vreze Gods. En al is het er ook als met de morgenglans, wanneer de zon schijnt, een morgen zonder wolken vanwege de gloor, dat er geen regen komt en van het uitspruitsel van het aardrijk dor ligt; al is ook mijn huis zo niets voor God, zo heeft Hij mij dan nog, een eeuwig Verbond gezet, dat in alles wel geordineerd en bewaard is. Voorzeker is daarin al mijn heil, en alle lust, al zie ik het ook niet uitspruiten.” Maar zij die het Evangelie ongehoorzaam zijn, die veel roemen van hun werk en toch niets uitrichten, zij zijn altogader als een buigzame doornstruik, die zo maar niet met de hand weggeraapt wordt. Men zij er tegen op zijn hoede. Want zij steken, omdat zij zich buiten geworpen gevoelen; zij steken van alle kanten: moet men ze aanpakken, dan hulle men zich in ijzer, men grijpe ze snedig aan, met hun wet, en zij zullen met vuur verbrand worden ten tijde van de rust. Amen.

³⁰ Hoe dit alles met betrekking op Christus gezegd is, wijst de profeet Ezechiël aan Hoofdstuk 37: 22, 24 en 25.

Aan die tijd van de rust heeft David zich gehouden. Van werken heeft hij gerust, zoals God van de Zijnen, en heeft zijn blijdschap alleen gehad in Gods schepping, in de hem beloofde Zoon, die hij als zijn Heere in Gods rechterhand predikt, die alle vijanden van het Rijk van de genade ten voetbank onder zijn voeten zal gelegd zien. Die, jubelt hij, zal redden de armen, die daar schreit en de zielen van de armen zal hij helpen. Hij zal hun zielen uit list en geweld bevrijden. En hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen. En gelijk hij zelf zulk een arme was, zo heeft hij, die offeraar zonder weerga, geweend, gezucht, gepredikt, gejubeld: "Heere open mijn lippen, opdat mijn mond Uw lof verkondige. Want Gij hebt geen lust tot offerande, anders zou ik ze geven, in brandoffers hebt Gij geen behagen. De offeranden Gods zijn een gebroken geest, een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten." Meent u dat God stierenvlees eten, of bokkenbloed drinken wil? Roept Hem aan in de nood!

Zo heeft hij gepredikt, zo gedaan. Hij beleed mens, vlees, zondaar te zijn, en in zijn mens-vlees, dus zondaar, dus in-de-nood-zijn heeft hij de Heere aangeroepen, heeft zich aan Zijn genade aan Zijn belofte vastgehouden. Tot Hem heeft hij heengezien, welke uit Hem komen zou, Die voor hem geweest is, tot Hem, die boven alle hemelen is, en heeft Hem vooruit gezien in de dagen van Zijn vlees met al Zijn lijden, in Zijn vlees en Zichzelf in Hem vlees van zijn vlees, been van Zijn benen. En predikende, klagende, biddende, wenende, belijdende, lovende, dankzeggende, als was hij Christus, betuigt hij: "niet ik. Maar HIJ, Die is, Die was, Die komt. Looft de Heere. Want Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

In deze goedertierenheid is hij volhardend gebleven, in weerwil van alle nood van de zonden en alle jammer, in weerwil van de kaken van de hel, de machten van de afgrond en de aanvechtingen van de geestelijke geweldhebbers in het hemelse, in weerwil dergenen, die valse Evangelies handhaafden, ja, zelfs niettegenstaande God Zijn aangezicht voor hem verborg, zodat hij vanwege de nood van de ziel noch zien noch horen kon en daarheen ging in een dal van de duisternis. Maar ook dan, dan nog: "mijn God, mijn God?" dan nog: "Ik weet dat de Heere mijn Herder is, mij zal niets ontbreken!" "Niet ons, niet ons, maar Uw Naam, o Heere, de roem!"

Zoals David zich nu aan het woord van de genade gehouden, en zich niet op werken verlaten heeft, en zo met God gewandeld heeft; zoals hij zich aan God gehouden heeft in genade en toorn; zo ook heeft God in hem, bij uitnemendheid, welbehagen gehad, hem noemende een man naar Zijn hart, die al Zijn geboden bewaarde. En zoals hij zich vastgehouden heeft aan het Woord, ongeacht eigen vrezen, sidderen, angst van het hart, vergaan, ongeacht het Woord van het werk, waaraan zich bijna allen hielden, aan welke God scheen genadig te zijn: zo ook heeft God zich met zijn Woord, en het Woord zich tot hem bekend. En God heeft het Woord onder zijn heup gelegd, en hem toegezworen "uit u zal het voortkomen, wat gij al uw dagen gezocht hebt. Hij komt, Hij komt, uit uw lenden, een Zoon, die het Rijk van Israël beheren zal gelijk gij. Die zal al Mijn Wil doen; in Hem zal zich verheugen de Gemeente van de oprechten hun zal Hij Mijn Naam openbaren. Hij zal zich hunner niet schamen. Hij zal uit de beek drinken, vernederd worden, lijden en sterven; daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen, zich hoog zetten tot Mijn rechterhand, en het welbehagen van de Heere zal door Zijn hand gelukkig voortgaan."

Want dat is de wijze en doen van onze Heere God altijd geweest en zal het blijven: dat Hij het zonderbaar gelukken doet degenen, die, in het midden hunner zonden, ellende en hun jammer zich aan Zijn genade, aan zijn Woord houden en daaraan hangen blijven, gelijk een kind aan de moeder, zij toorne of liefkoze. En Zijn Woord, dat in hun ingewanden is, dat Hij hun gegeven heeft, doet Hij uit hen voortkomen, ten einde het allerwege, zoals zij in dit Woord voor God Koningen en Priesters zijn, in de gewetens heerschappij hebben, dat het Koning zij eeuwig, en ten gronde storte allen, die het aangrimmen, en het vijandig zijn uit haat tegen de kostelijke Wet van de Genade.

En zoveel Koningen er na David op zijn Troon gekomen zijn, hadden het eigenlijk aan de volharding van David bij het Woord te danken, dat zij daar gekomen waren, waar zij waren: en zij hebben het allen ondervonden, dat, in zo verre zij zich volgens het, aan David toegezworen Verbond bij God gehouden hebben, en zich in het midden van hun ellende op het Woord van de Genade, dat hij tegen al het zichtbare in handhaaft, verlaten hebben, het ook hun zonderbaar gelukt is. Maar waar zij

zich gedeeltelijk of in het geheel niet voor de Genade van Christus verklaard, maar zich op zelfreinigingen toegelegd en heiligheidstheorien gemaakt hebben; waar zij van de “*smart*en”³¹ altaren gebouwd, en hun kinderen door het zuiveringsvuur heengedreven hebben, om ze van zelf-uitgedachte erfzonde³² te reinigen, menende dat dit alles zich met het Woord van de Genade laat overeenbrengen: daar hebben zij zelf bewerkt, dat zij God, én hun Christus, én hun Tempel verloren hebben. Evenwel, wanneer ook de Christus zich voor de ogen laat uitroeien, de Eed, zijn David gedaan, heeft God gehouden, er zijn dan ook uit het Woord gevallen, die er uitgevallen zijn, Hij heeft Zich waarachtig betoont bij en in Zijn Woord, er zij omgekomen, wat omgekomen zij.

Het Woord blijft vaststaan; het weet van geen vallen en omkomen, weet van geen herroepen of van zich te verdragen met het willen en lopen van het vlees; het weet alleen van ontfermen, van scheppen, waar niets is. Wie het Woord gevangen zet, gaat zelf in de gevangenis; wie het doodt, wordt gedood: zelf herleeft het opnieuw in Gods kracht, en die Het gedood heeft met deze scherpe pijl, die maakt Het, zich daar aan onderwerpende, levend. Het prijkt in de ingewanden van de Heerlijkheid van God, leeft alleen voor God, en wil erkend zijn, zoals Het vlees werd en onder ons gewoond heeft, vol van genade en waarheid. Diegenen nu, welke belijden, dat zij vlees zijn, en niets anders weten willen, dan dit vlees geworden Woord en Daarop bouwen, dezen is het een reuk van leven ten leven; daarom schuwen zij de reuk van alle offers van een godsdienstigheid en van reinigingsstelsels, waarmee de wijsbegeerte van de duivel de Kinderen van het Rijk omvoert, en zij getuigen daar tegen. En zoals zij daar tegen getuigen, in plaats van geheel of half de afgoden op Gods altaren ook te offeren, of God op de altaren van de afgoden, welke vlees zich in Zijn Weten van goed en kwaad verzint: zo ook heeft het Woord Zijn eer en woning en rustplaats in hen, om zich bij en in hen en door hen te handhaven, en hen met datgene, wat zij in Zijn Naam getuigd hebben, in eer te brengen eeuwig.

Maar wie het Woord, zoals het vlees geworden is achteraan plaatst, en zich werken daarnaast aanbouwt, of er over heen bouwt, het bloed van het Nieuwe Testament met voeten tredende; wie aldus de Sabbat van de Heere niet houdt, maar daarop werkt om iets voor zichzelf te gewinnen, ten einde zich tegen God staande te kunnen houden, die zal moeten ondervinden, dat het Woord, na grote lankmoedigheid en veel geduld, hem uit zijn rijke armhuis, waar toch echter geen gebrek aan gerechtigheid is, in het grote werkhuis van de duivel laat overbrengen, op dat zijn Huis niet langer door het schenden van Zijn Sabbat gekweld wordt. Maar wie Zijn Sabbat houdt, in het woord van de

³¹ De Schrijver drukt hier, als ook in de voorgaande plaatsen, waar het woord *smart*en voorkomt, de letterlijke betekenis uit van het Hebreeuwse woord, op vele plaatsen, onder andere in Ps. 106: 36, in de overdrachtelijke zin door het woord *afgoden*, en op andere plaatsen als in Ps. 16: 4 ook door *smart*en vertaald, afkomende van het wortelwoord, dat zuur, afmartelend werk doen, krenken, bedroeven, zielesmart lijden te kennen geeft. Men leze aandachtig 1 Kon. 18: 26-38: en lette op de uitdrukking vers 28: “*naar hun wijze*.” Daar bij die gebeurtenis op die berg treedt het geheel aanschouwelijk voor de ogen. Zo men een werk bezit, met de afbeeldingen van de verschillende afgoden van de verschillende volken, zo zal men kunnen zien in die beeltenissen: de grondgedachten, wilsneigingen, angsten, werkzaamheden en streven van de menselijke ziel, welke wat haar vervult en in heeft, in haar zelfgemaakte God uitdrukt. Maar toen “God geopenbaard is in vlees” toen de Heere Jezus Christus, “Welke het Beeld van de onzienlijke God is” onder ons mensenkinderen was, ommegaande, overal goedgeoede en *alleen* medelijden betonende, heeft zelfs het vroomste en heiligste gedeelte van de mensheid, onder de door elkaar voortslingerende hartstochten, juist *De Enige*, wreedaardig aan het kruis vermoord: en waardoor nu ook voor de hele wereld openligt, hoe de mens, met al zijn godsdienstigheid en zijn streven naar heiligheid omtrent de *Waarachige* staat. 1^e uitg.

³² *Zelf-uitgedachte erfzonde* is nog geen quasi-erfzonde, alsof door de Schrijver ook de kerkelijke leer hierin zou miskend worden. Wanneer hier en later van zelf-uitgedachte erfzonde gesproken wordt, dan wordt daarmee bedoeld op de veel en velerlei dwalingen, die er geweest zijn dienaangaande. Wat wordt er al niet van de mens uitgedacht, ook als hij weet zonde te hebben en niet recht te zijn voor God. Want hij wil wijs zijn in eigen oog, maar hij deelt niet in de wijsheid van God, gelijk ze David in het verborgen werd bekend gemaakt. H. F. Kohlbrugge Leerr. over Psalm 51: 8, Amsterdam, 1847, p. 9 en 10: “Waartoe heeft God lust? God heeft lust tot waarheid. Tot welke waarheid? Tot deze waarheid, die David in het vorige vers heeft uitgesproken: “Ziet ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen.” Dat is het waartoe God lust heeft: tot een oprechte belijdenis van datgene, wat men is. Mocht de mens toch tot op de grond van de zaak doordringen, waarom hij zo is, als hij zich bevindt te zijn, en dan zal hij met het uiterlijke niet zoveel te stellen hebben. Want dan zal hij vinden vanwaar al datgene komt, wat hij gewoon is zonde te noemen, dan zal hij die ene zonde vinden, die alles tot zonde maakt, al kan hij ook met Obadja, zeggen: Ik Uw knecht nu vrees de Heere van mijn jonkheid af.”

genade van Christus volhardt, die vereert Het in de tegenwoordigheid van al degenen, die Het miskend hebben en brengt Zijn prediking op een wonderbare wijze tot vervulling. En zo heeft Het zich bij al Zijn getrouwe getuigen, en met name bij Jeremia betoond tot alles, waarmee hij in de Naam van de Heere Juda en Jeruzalem bedreigd, en wat hij Jakob beloofd heeft; zoals de Geest dat uitdrukkelijk betuigt. 2 Kron. 36: 15-21. En zoals de Heere het getuigenis en het woord van Jeremia bevestigde, toen hij daarmee volgehouden had: “hoe u zich er ook tegen mag verweren, u zult echter naar Babel uittrekken,” zo ook toen de profeet, de Armen tot troost, die gevraagd hadden: “maar wat zal dan van de Heere Christus worden?” ook daar bij bleef: “Zo waarachtig de Heere leeft, u zult niet meer zweren bij de Heere, Die ons uit Egypte opgevoerd heeft, maar Die ons opgevoerd heeft uit Babel en uit alle landen, waarheen Hij ons verdreven heeft, toen wij Zijn stem niet gehoorzaam waren.” Beide is geschied van de Heere.

En juist dit behoort men, bij de woorden van Matthéüs, zo kort en eenvoudig daar neergezet, vers 11 en 12: “omtrent de Babylonische overvoering” en “na de Babylonische overvoering” zich voor ogen te stellen. Want zo dadelijk in het begin van zijn Evangelie verhaalt hij zo eenvoudig weg, *Israël* is in *Babel* geweest, alsof de toenmalige Joden het niet meer wisten. En even zo eenvoudig en bescheiden voegt hij er bij, dat *Israël* uit Babel weer teruggekomen is, als stak daar niets achter, echter verstrekt het, evenals toen, zo tot aan de laatste van de dagen, tot waarschuwing, lering en troost.

Trouwens alles, wat zich aan de prediking van de Gerechtigheid niet onderwerpt, maar gerechtigheid als uit werken wekt, geraakt toch in Babylons gevangenschap. Het letterlijke Babylon, al onder Nimrod een moederstad van allerlei anti-Christelijk wezen, begeerte van de ogen, begeerte van het vlees en hoogmoed van het leven, was weliswaar toen onmachtig. Babylon was er echter nog, evenzo Jeruzalem, dat tot nu toe hier beneden is, en het Babylon aan de Tiber; zoals dan ook allerwege, waar onze Heere gekruisigd wordt, Sodom en Gomorra is. Aan Matthéüs was het bekend, dat de gruwel van de verwoesting op de heilige plaats zou staan; het was hem bekend, dat degenen, die het Evangelie ongehoorzaam waren, en welke hij zo zachtmoedig en zo vanuit de Hoogte waarschuwt, binnen weinig tijd zowel door hun eigen als door die uit Rome, een ellende, een nood, een ondergang, een verdrijving in de vier winden ondergaan zouden, zoals de wereldgeschiedenis niets dergelijks heeft aan te wijzen. De Joden, die op zijn boekje en zijn prediking geen acht sloegen, zullen er wel niet op gedacht hebben, dat hun eeuwige verstrooiing zo nabij voor de deur was: het boekje werd verworpen, deze zedige woorden werden niet ter harte genomen en het enige streven was daarheen gericht, om alles er voor over te hebben, dat de Romeinen hun maar niet Rijk en Godsdienst ontnemen zouden. Zo luisterden zij niet naar Gods liefelijke stem: “kust de Zoon, opdat Hij niet toorne en gelooft in Zijn Naam, anders neemt Babylon u alles weg;” maar zij geloofden veeleer de dreiging van de duivel: als u deze Jezus niet uit de weg ruimt, dan zal Babylon, dan zullen die van Rome komen, en u van het Eergestoelte, Stad en Tempel beroven!

En gelijk het toenmaals was, zo naderhand, zo op deze dag.

Daar staat het Boekje van Matthéüs op het papier, en is in bijna alle talen door de hele wereld heen gegaan. Deze woorden van het 11e en 12e vers roepen nu luid door de wereld heen: de Kinderen van de Koninkrijk moesten naar Babel uittrekken; ziet voor u toe, u! die u als Kinderen van het Rijk beroemt en op allerlei wijze Godsdienst bevordert en uitbreidt! Want zo u niet er aan geeft uw wezen van zelfsvorming van zelfsreiniging, van zelf-omhoogstijging, dat toch geen ander lot verwachten laat, dan dat, wat Juda getroffen heeft, zo gaat u andermaal in een Babylonisch gevangenhuis.

Het is niet zeldzaam, dat de zodanigen, welke de Gerechtigheid niet liefhebben, zich daarop beroepen, hoe zij met ijver er op uit zijn, om de ware godsdienst staande te houden, en dat het hun aan geen bewijzen ontbreekt, hoe God zich voor hun zaak verklaart: daarom moet het niet onopgemerkt blijven, dat God zich Juda, ook nadat men Hem verlaten had, nog op een heel andere en beslissender wijze aangetrokken heeft. Niet eens te gedenken, dat God in Zijn goedheid het verhoedde, dat niet uit de Egyptische vorstin een erfgenaam voor de troon ons geboren werd, en werkelijk waren alle Koningsmoeders in Juda, volgende op de Amonitische Naäma, die uit Lot was, uit het zaad van Abraham, zo heeft Hij het juist onder de meest goddeloze koningen het allerminst

aan heilige profeten, die Christus predikten, laten ontbreken. Ook waren zelfs in de ergste tijden, vorst en volk niet zo ten enenmale hun God ongedachtig, dat zij hem niet in enig opzicht eerbied zouden betuigd hebben: zij dienden de afgoden geheel en God een weinig, of God geheel en de afgoden een weinig; zij offerden God en hielden de Hoogten er bij, het oude Huis van God hielden zij meer of minder in stand, en bouwden afgodstempels er naast. Ook had dit alles niet zulk een grof en tastbaar voorkomen, zoals dat thans iemand kan toeschijnen: dat, wat de Geest afgodendienst heet, waren min of meer zogenaamde „*genademiddelen*” in de Kerk van de Heere ingevoerd, en de overwegende meerderheid zag juist, in die voor en na ingevoerde toevoegsels, de wezenlijke bestanddelen van de ware Godsdienst. Daarom hoort Sanherib de door Hizkia begonnen reiniging van de dienst met de woorden: “Is het dan niet de Heere God, Wiens Hoogten en Altaren Hizkia heeft weggenomen?” En zeker heeft men de profeten van de Heere voor bekrompen, kleingeestig en liefdeloos gehouden vanwege hun zeggen: dat men de afgoden diende. Maar dat was van de vroegste tijden af het doen van het vlees, en het is zichtbaar genoeg in de hele heilige Schrift. Terwijl het bezig is de afgoden te dienen, spreekt het van God, als diende het Hem alleen. En daarin zit het zodanig vast, dat het aan dit als een ware lastering, als de uiterste goddeloosheid toeschijnt, zich van zijn afgoden te ontdoen, het zou door vrees belopen worden van zich zodoende aan de Duivel over te geven, en de eeuwige verdoemenis zich te berokkenen. Zo diep steekt in het menselijk hart de overtreding van het gebod. “Gij zult geen andere Goden voor mijn aangezicht hebben” en deze zaak is zodanig met ons ineen gegroeid, dat wij het altijd zo verstaan: “Ja, deze en gene behoor ik toch voor Zijn Aangezicht te hebben, anders zou Hij vijandig tegen mij gezind zijn.” Dit geldt zowel de een als de ander.

Matthéüs breekt met de wegvoering naar Babel het geslachtregister van de Koningen af.

Het was deze getuigen tot zijn doel genoegzaam aan te wijzen: wat er uit volgt, waar men God dienen wil in plaats om van Hem gediend te zijn; waar men op de prediking, dat Jezus Christus de in vlees gekomene is, geen acht slaat. Maar zichzelf en anderen voorhuichelt dat men God vreest. Met hetzelfde doel sloot de Evangelist er drie buiten de rij van de koningen, te weten: Ahazia, Joas en Amazia. Want de geschiedenis van Babel en de geschiedenis van Achab, wiens kleinzoon van moederszijde Ahazia was, zijn, in het woord en getuigenis van God, van veel betekende waarschuwing. Juist de getuigen van de eeuwige genade van Christus zetten de Wet overeind, welke al wet-uitkramers en heiligheid-huichelaars omverwerpen. Deze drie koningen waren het boven andere, die het bloed van het Nieuwe Testament, waarin zij geheiligd waren, met voeten traden. De afval van de vaders, zegt God, zal Ik bezoeken aan hun kinderen tot in het derde en vierde lid, van degenen, die mij haten: en even zo bitter als hun vader Joram, betoonden Ahazia, Joas en Amazia hun haat tegen de Genade. Vol van lering en betekenis is hier ook de wederkerige moord (2 Kron. 24). Daardoor wordt openbaar, dat de werken, welke vlees voortbrengt, dat niet zijn, waarvoor zij uitgegeven worden; men doet gelofte van ontbering en pronkt er ook in plaats daarvan komt gierigheid en overdaad tevoorschijn; men doet gelofte van kuisheid, en ziet, schandelijke brand, hoererij, echtbreuk en onreinheid van allerlei aard worden er bedreven; men doet gelofte van broeder liefde en algemene liefde, schermt er mee en wat er uit komt is nijd, wangunst, doodslag op doodslag. Deze eenvoudige voorstelling behoort de oprechte, als tot zijn troost geschreven, ter harte te nemen, opdat hij goedsmoeds blijft in zijn druk, zijn ellende en vervolging vanwege de Gerechtigheid, daar toch hier beneden allen, die van Zijn Naam getuigen, als slachtschapen de hele dag, door de ongehoorzamen gedood worden; opdat hij in het goed vertrouwen blijft, dat het waarachtig Gods woord is, dat hij getuigt. En eindelijk, dat wij niet te schande zullen worden in ons wandelen naar de Geest, in ons volharden in de genade van God, in de leer van Christus. Het Jeruzalem van de tegenwoordige tijd gaat al meer en meer de verwoesting tegemoet: maar bij hen, die uit geloof op dat Jeruzalem, dat van boven afdaalt van God, hopen, maakt God het ook wel openbaar, dat Hij alreeds een welgevallen aan hun werken heeft. En dezulken zal Babylon zelf dienstbaar moeten zijn, dat zij van de overlast van mensen verlost worden. En daartoe medewerken, dat zij ongestoord opkomen en wonen in de Stad, wier Bouw- en Werkmeester God is.

Met zulke naakte woorden, zo geheel zonder tooi en sieraad legt de Evangelist het aan de dag, dat God alleen rechtvaardig is. Zoals God het van het begin aan bij Zichzelf heeft voorgenomen, zoals Hij het Zijn knechten beloofd heeft, zo heeft hij het ook vervuld, en de goede woorden, die hij door zijn getuigen en profeten gesproken heeft, zij zijn allen gekomen, niet één enige ervan is achter gebleven. Trouwens wie heeft Hem iets gegeven en het zal hem vergolden worden? Uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Wat Hij Zijn volk beloofd heeft, daarin heeft Hij in alles trouw woord gehouden. Hij gaf hun dat rijke land, huizen, die zij niet gebouwd, druiven, die zij niet geplant hadden, en overvloed van allerlei vruchten. In de woestijn had Hij hun Manna, dat van de hemel afviel, gegeven, vlees dat de wind hun toevoerde, water uit de rots. Van al hun vijanden verlostte hij hen. Hij gaf hun herders als Mozes, Samuel en David, en de rijkdommen zo wel als de welvaart maakte Hij zo ongelofelijk veel, dat bijvoorbeeld hun Koning Salomo een jaarlijks inkomen van achtenzeventig miljoen gulden had, en het zilver was er in zulke overvloed, dat het volk de straten er mee had kunnen plaveien. Jehovah Zelf woonde in hun midden, en waar maar af- en dwaalwegen waren, daar verwekte de Heere profeten, die vorsten en volk getrouw en liefderijk waarschuwden. Wanneer nu desalniettemin het volk met alles, wat de Heere hun gegeven had, zich vrijwillig, en God hun Heere trotserende, in de macht van het verderf instortte; wanneer zij Hem in het Aangezicht sloegen, ja, het zo ver dreven, dat Zijn Wetboek, zelfs bij name, niet meer onder hen bekend was, terwijl zij echter er voor wilden gehouden zijn, dat zij God vereerden: dan is Hij echter ook daar opnieuw altijd de eerste geweest, hun aflat van zonde te prediken, waar zij, tot zichzelf gekomen, aangaande hun verderf zowel als aangaande Zijn goedheid Hem recht gaven. Zo is God de Heere voortgegaan, om hun zonder ophouden zijn Christus te prediken en voor te houden, opdat zij in Hem God gelovende Hem heilig waren: totdat er geen helen meer aan hen was, en de tien stammen voor eeuwig verstrooid, en Juda, dat zich vrijheid beloofde, en de vrijheid van Christus verwierp, in dienstbaarheid weggevoerd werd.

Maar ook in Babel heeft Hij, als zij in zich inkeerden, niet versmaad om Juda en de verstrooide stammen van Christus en de redding in Hem aan te kondigen, en is gedachtig geweest aan Zijn eeuwige genade in het midden van de toorn. En als alles verloren scheen, heeft Hij hen geheel onverwachts in een nacht, door een geheimzinnig Muildier³³, in hun land laten brengen, en hun Stad en Tempel wedergegeven. Maar zij betoonden zich weldra bij vernieuwing van Zijn trouw ongedachtig en werden zijn Evangelie zat: nochtans heeft Hij hen ook toen door zijn profeten Zacharia en Haggai laten behouwen, en hun door Ezra en later door Nehemia het dierbare Genade Woord uitleggen, zodat het woord Christus zich machtig onder hen betoonde, en hen met vreugde en vrede vervulde. Maar als Nehemia zich verwijderde, gaven zij zich opnieuw aan het wandelen naar het vlees over: toen zond Hij na een twaalfjarig tijdsverloop deze zijn getuigen tot hen om hen te waarschuwen, en eindelijk liet Hij hen door zijn profeet Maleachi hard bestraffen, die echter degenen, welke zich onder de waarheid bogen, liefelijk vertroostte met de toekomst van Emmanuël tot Zijn Tempel.

En daarna gedurende vier volle eeuwen wandelde het volk zonder zijn God en Christus. De priesters bestreden elkaar de voorrang, en van de Gemeente was alles goed, zo zij maar haar Tempel had. Maar ongeacht dit alles, heeft God het Verbond aan Abraham gezworen, de Eed aan zijn David gedaan, willen bevestigen, en te zijner tijd laten komen het Zaad, om Welks wil Hij de aarde gedragen heeft. In Hem heeft Hij ook gedurende de duizend jaren na Salomo, uit de hele menigte dergenen, die het Evangelie moedwillig van zich stieten, voor zich een zeker aantal doen overblijven, door de uitverkorenen verlaten, verworpen, door Hem opgezocht en verheerlijkt. En zowel de niet-uitverkorenen, die aan Hem geloofd, als de uitverkorenen, hoewel zij Hem verworpen hebben, heeft Hij te zijner tijd laten komen de *wederoprichting* (*αποκαθαστασις*) van alle dingen, welke Hij gesproken heeft door de mond van al Zijn heilige profeten³⁴.

³³ De Schrijver bedoelt hier Cyrus koning van de Perzen, in betrekking met een aangaande hem bekend gezegde: "Zolang een Muildier over de Mediers heerst" en heeft het oog op de inneming van de Stad Babel door Cyrus, waarop het andere volgde. 1^e uitg.

³⁴ Men zie hierover H. F. Kohlbrugge, Opleiding tot recht verstand van de Schrift etc., Utrecht 1845, p. 49-52, over Hand.

In somma: Hij, die in de Hemelen woont, God heeft het *proces* gewonnen, omdat Hij Zijn gerechtigheid in het Evangelie van zijn Christus aan Israël geopenbaard heeft: maar Israël, dat uitverkoren, hoogbegenadigd Israël, hetwelk God Zijn volk genaamd heeft, heeft, evenals alle vlees, het *proces* moeten verliezen, en het is wel openbaar geworden, dat het niet rechtvaardig is geweest; ook niet heilig geworden is. God is openbaar geworden in vlees: wat Geest is heeft Hem gerechtvaardigd, wat vlees is heeft zichzelf willen rechtvaardigen; maar is daarbij te schande geworden. Van het begin aan, en voornamelijk in het tweede tijdperk heeft Hij door David, zijn getrouwe getuigen, aan Israël laten zeggen: “Heden daar u Zijn stem hoort, verhardt uw hart niet.” Daarmee wil Hij zeggen: “leg die hovaardij af, waardoor u, pronkende met Mijn gaven, en op Mijn woorden tegen Mij stuttende, u roemende over uw geboorte uit Mij, en Mijn Verbond Mij voorwerpende, u tegen Mij zoekt te handhaven; laat varen dat masker van vroomheid, heiligheid en Godzalige wandel, waarom u ook zo veel offert, bidt en u reinigt: belijdt dat u niet half en half, maar heel en helemaal *mensen, vlees* bent. Juist als doden en goddelozen heb ik u in mijn Verbond opgenomen, en u Leven gegeven in Mijn Leven, opdat u in Gerechtigheid vermocht te wandelen en Mij heilig zijn. Geloof Mijn Woord, zoals Ik u genadig zijn wil: geeft u, zonder achterhouding, zoals u bent, en hoe en wat ook rondom u heen is, Mijn Woord van de genade over; erkent Mijn Christus, en in Hem zal uw Heil en Leven zijn van Mij. Mijn raad alleen bestaat, maar uw wijsheid en laatdunkendheid in Mijn woord en Rijk voert u weg in het verderf. Keert terug, gaat in Mijn Rust!”

Maar het volk heeft gezegd, al wedersprekende: ‘Wij willen u bewijzen hoe goed wij het menen. U hebt ons verlost, Dus willen wij U dankbaar zijn; waar wij een misstap begaan, daar willen wij U offers voor brengen, ten teken dat wij U vrezen; waar wij gezondigd hebben, daar willen wij ons op het reinigen toelagen, ten bewijze dat wij het anders gemeend hebben, en dat het onze ernstige beoging is het voortaan beter te maken. Wij bekennen het, onze zonden zijn veel; daarom zijn wij ook in het ongeluk geraakt: maar nu zullen wij zoeken ons er uit te helpen wij willen de zonden doden en tot dat einde onze lijven met vuur, roede en gesel kastijden. Het kwaad komt toch niet uit ons voort, zoals wij vroom zijn, maar uit ons hart en uit onze leden: om U nu te tonen, dat wij U liefhebben, zullen wij deze onze leden verzwakken, ja, ons zelfs uitmergelen, om zodoende de zonde machtig te worden, om ze te binden, ten einde ze overwonnen voor U te brengen. U bent Jehovah. Maar wellicht bent u ook Baäl, of Moloch, of Astharoth; op allerlei wijze willen wij ons tot U, in heiligheid, omhoog verheffen, en daarom ook de proef nemen van wat de andere godsdiensten en hun profeten verkondigen. Wanneer wij dan meester van de zonde geworden zijn, dan willen wij Uw Genade roemen; intussen houden wij Uw Wet tot voorbeeld, en omdat wij de *volmaaktheid* zoeken, maar in deze zondige toestand deze nooit zullen bereiken, en zo dwalen kunnen, zo hopen wij dat, in geval wij ergens een verderfelijke weg betreden, de Heere ons Licht geven zal dat in te zien. Want wij zijn toch het zaad, en Hij is onze Vader, en wij zullen ons ogenblikkelijk van iets beters voorzien.’

Bij zodanige stelsels was het geen wonder, dat het volk, de priesters, de vorsten zeer spoedig de afschuwelijke afgoderij konden kiezen, en even zo snel opnieuw afschaffen; heden uitroeien, morgen weer herstellen konden. En dus kan het geen bevreesing baren dat juist in zulke tijden, waarin het voor het oog, bij het volk op de verblijdendste wijze stond, de strafpredikingen van de profeten het hardste waren: zoals onder Josia door Jeremia en Hulda. Want van de eigengerechtigheid en het wandelen naar het vlees wordt slechts, uit nood gedrongen en voor een tijd, afstand gedaan; heden ijvert het vlees voor de Genade, zonder ze echter van harte te geloven, en laat zich dus morgen, even zo snel door werken inpakken, en drijft afgoderij in de mening, dat het toch geen duimbreed van de Genade afgeweken is. Zo is vlees God niet toegedaan en zichzelf niet genadig. Maar Hij, Wiens naam Ontfermer is, heeft Zijn ontferming aan stof en as getoond, en openbaar gemaakt, wat Zijn genade, èn hoe het volstrekt Genade èn overal Genade en niets als Genade is. Hij! Die alleen getrouw is, Hij

3: 19-21, p. 52: “Men vat meestal vers 20 en 21 in verband verkeerd op, vandaar die dromen van een duizendjarig rijk, of van iets, wat nog komen moet, en men zet dat *zenden* in de toekomst, hoewel er in vers 26 staat: God heeft Hem u gezonden, nadat Hij Hem heeft opgewekt. De wagens, waarop hij hem zond, waren de Apostelen in Zijn getuigenis, en Zijn Geest.”

alleen heeft Zijn geloof, het geloof aan Zichzelf, gehandhaafd. En omwille van Zijn Woord, omwille van de mens, Wiens naam is Christus Jezus, heeft Hij tot daartoe laten geboren worden een volk, dat Hij naar Zijn Naam genoemd heeft. Hij heeft het tot een volk gemaakt, heeft het gedragen, geleid, gezegend, verhoogd, geslagen, getuchtigd, vernederd, weer opgericht. Hij heeft Zich daartoe als een trouwe Man bekend, en in dit Volk, alle volkeren een Banier gezet, opdat zij zouden weten waarheen! Zijn Eerstgeborene was in dit volk, in hun koningen en vorsten wat het vlees aangaat, zowel als in hun Hut, en in hun Tempel, achter het voorhangsel, en zat aldaar volgens de Geest op Zijn genadetroon op recht en gericht: van daar uit regeerde Hij de aardbol en Zijn Naam klonk tot aan het einde van de wereld. Hij bloeide, leed en streed met en in het volk, in de personen van de vorsten, in de prediking van Zijn profeten.

Toen echter de vorsten en het volk, als zij in Zijn Licht, in Zijn heerlijkheid prijkten, op dusdanige Heerlijkheid geen acht sloegen, deze veeleer door eigen werk van de smartendienst, dat zij in zijn Tempel inbrachten, verspilden, en zich willens en wetens te gronde geholpen hadden toen hebben zij dan in hun smarten moeten liggen. Maar Zijn genade, Zijn Waarheid is staande gebleven. Aan degenen, die, door smarten gewond, in banden van de dood, in stof en as tot Hem luid opgeschreeuwd hebben, heeft Hij om Zijns Zelfs wille, gelijk Hij het aan Abraham en David beloofd had, zijn scepter toegereikt: en nadat Hij hen uit Babylon uitgevoerd heeft, heeft Hij hen liefelijk vertroost, met dat Hij hen hun Huis veel heerlijker maken zou, dan het eerste geweest was; heeft hen getroost, dat de tijd nabij was, dat zij zich, meer dan ooit, over Zijn Rijk verblijden zouden, al mocht het dan ook het voorkomen hebben, dat de overige trouw, aan David bewezen, voorbij was.

Hoe voorbij? Ja, dit voorkomen had het geheel. Zo ook al de vaders van Salathiël tot aan Jakob, in de namen, welke zij aan hun zonen gegeven hebben, het meer of minder uitgesproken hebben, dat zij op de vertroosting van Israël bleven wachten, zo was toch in het geheel de stand van de dingen zodanig, dat van die waarheid: "De Scepter zal van Juda niet wijken, noch een Leraar van tussen Zijn voeten," ook geen spoor meer kennelijk was. Intussen, mochten zij in Egypte, in de Woestijn, onder de Filistijnen onder Moab, onder Assur, in Babylon, of eindelijk onder de macht van Rome, niet zien of weten, hoe daar uitkomen aan zijn zou, mocht het Huis van David zo vernederd zijn, dat het niet alleen sedert Zorobabel de zichtbare heerschappij verloren had, maar dat zijn laatste erfdochter in smadelijke armoede verlaten daar stond, ja, dat zijn Prins Jozef zelfs een handwerksman geworden was: nochtans, nochtans is die waarheid waar gebleven. Nevens de straf "het zwaard zal van uw Huis niet wijken in eeuwigheid," nevens de vloek, welke Josafat op zijn drie kleinkinderen bracht (zoals dan ook Gods woord allerwege komt, opdat Hij God blijft); nevens bedreiging aan Jojakims zoon: "Schrijft deze zelfde man als kinderloos, als een man, die voorspoedig zal zijn in zijn dagen; want daar zal niemand van zijn zaad meer geluk hebben, om te zitten op de troon van David of om verder te heersen over Juda" (Jer. 22): nevens dit alles is toch staande gebleven de Eed aan Abraham en zijn Zaad gezworen.

Hoe echter het volk, over het algemeen, de Raad van God verworpen heeft, en bij deze Genade toch omgekomen is, daarvan getuigt de Heilige Geest aldus: "Hoort mijn volk, ik zal onder u betuigen: Israël of gij naar Mij hoorde! Daar zal onder u geen uitlands God wezen, en gij zult u voor geen vreemde God nederbuigen. Ik ben de Heere uw God, Die u heb opgevoerd uit het land van Egypte: doe uw mond wijd open en Ik zal hem vervullen. Maar Mijn volk heeft Mijn stem niet gehoord: en Israël heeft Mij niet gewild. Daarom heb ik het gelaten in het goeddunken van hun hart en dat zij wandelen naar hun ingevingen. Och of mijn volk Mij wilde gehoorzaam wezen, en Israël op mijn wegen gaan! dan zou Ik in korte tijd hun vijanden dempen, en Mijn hand wenden tegen hun benauwers. Het zou hun, die de HEERE haten, bij hen niet gelukken. Maar hun tijd zou eeuwig duren. En ik zou hen spijzigen met het vette van de tarwe: met honig verzadigde Ik u uit de rotssteen." En zo sprak hij lange tijd daarna door Johannes: "Wij weten dat de Zoon van God gekomen is, en heeft ons het verstand gegeven, dat wij de Waarachtige kennen, en wij zijn in de Waarachtige, in zijn Zoon Jezus Christus. Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven. Kinderkens, bewaar u zelf van de Afgoden!"

Vers 16. En Jakob gewon Jozef, de man van Maria, uit welke geboren is Jezus, gezegd de Gezalfde.

De Koning van de Hemel en van de Aarde regeert slechts met Genade; alle aards bestuur, hetwelk niet de wettiging van deze Koning heeft, is maar volstrekt geen regering, hoe het ook het voorkomen er van mag hebben. Alle vorsten en hogepriesters sedert Zorobabel, zijn niets anders dan overweldigers geweest. En de ware erfgenamen van Davids troon, de stillen in den lande, leefden vergeten en verlaten. Trouwens hoewel ook de vaders van Christus naar het vlees, welke van vers 13-16 opgenoemd worden, met het uiterlijk wezen en drijven zich niet afgegeven hebben, zo is desalniettemin de Scepter van Juda, volgens God, van hen niet geweken, evenmin als ten tijde van Jesaja, en Jeremia het aan een profeet in Israël ontbrak, hoewel het volk, in haar ongerechtigheid, zich tegen hen beklaagde: dat er geen profeet in het land was.

Daarom ook getuigt de Heilige Geest door Jesaja, tot troost van die allen, welke hun ruggen bogen, en alles daarover lieten heengaan: "Ziet de Heere Jehova der Heirscharen kapt met geweld de takken af, en die hoog van statuur zijn, zullen nedergeworpen worden, en de verhevenen zullen vernederd worden. En hij houdt met ijzer de verwarde struiken van het woud om, en de Libanon valt door de Heerlijke. En daar komt een rijsje voort uit de afgehouwen tronk van Isai, en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht voortbrengen; op die zal rusten de Geest." enz. (Hoofdstuk 10 en 11). Alles wat zich tegen de Genade opgezet heeft, ligt ter neder geworpen: wat de macht misbruikt heeft, ligt verbroken. Maar de Stam van God, door de geweldhebbers, ondanks al hun geroep er van als van de Libanon, omgehouden, heeft, toen hij daar dor lag, loten geschoten, en een Takje is er uit voortgekomen. Uit de wortels, door niemand gadeslagen, is een Spruit opgegaan en heeft vrucht gedragen: met alle hoge wouden is het tot niets geworden.

Alles wat siddert en schrikt voor de overmacht van het zichtbare en van de duisternis, dat kome hier; alles wat in het midden van zijn doods en van zijn verloren-zijn op Gods ontferming hoopt, maar nochtans zich geen rekenschap weet te geven, hoe toch een enkele van de goede en troostrijke woorden van God aan hem moge vervuld zijn, tegen al het tegenstrijdige in, dat begeve zich hiertoe! Volgens de schijn was het onmogelijk, dat ooit uit Abraham, ooit uit Juda het Zaad komen kon. De troonopvolging van David liep zulk een gevaar, dat het daarmee zou gedaan geweest zijn, zo God niet door Bathseba, vroeger weduwe van een Hethiet tussen beide gekomen was. Salomo koos zich een Egyptische tot troongenote; daardoor, was het Zaad verdorven geweest. Daarom schikte God het zo dat het uit een dochter van Lot kwam. Drie vorsten ontvallen de stam: het is alsof de bliksem in de stam inslaat en er drie spruiten, driemaal achter elkaar van afrukt. Nochtans de stam blijft zich voortzetten. Athalia vermoordt al het koninklijk zaad; echter blijft er van overig. Hizkia zal sterven en er is geen zaad; juist daar komt levensuitstel en zaad. Manasse is het, en die gaat in kluisters en in de kerker, Zijn Zoon wordt vermoord, zijn kleinzoon door Necho ter neder geveld. En nochtans in het midden van de toorn, is er bij de overvoering naar Babel nog zaad genoeg aanwezig, zodat Matthéüs zegt: *Jechonia en zijn broeders*. En opdat men toch bekenne, dat Gods beloften en woord niet uitgevallen, dat de Bron van Israël niet uitgedroogd zij, dat aldus het ongeloof van de mensen Gods trouw door tegenspreking niet zal vernietigen: zo heeft God juist in Babylon deze zelfde Jechonia, door Evil-Merodach over al zijn vorsten doen zetten. En hoe liefelijk troost Hij ten laatste, door de profeten, zijn Ellendigen, hoe liefelijk Zorababel die in weerwil van alle *Usurpatoren*, nochtans de Kroon aan zijn Zaad beloofd blijft, als Zacharia Hoofdstuk 4: 7, uitroept: "Hij zal de Hoofdsteen voortbrengen met toeroeping de Genade, de Genade Die!"

Nu dit eenvoudig getuigenis van de Evangelist: "Jakob gewon Jozef, de man van Maria," hier lezende, behoren wij ons met recht te verbazen, ons in het stof neder te werpen en uit te roepen: "Gij alleen zijt God! waar is zulk een God als Gij!" Want hier is waarlijk het onmogelijkste van de onmogelijkheid. Deze Jakob, Matthéüs zoon, was namelijk de laatste kroonerfgenaam van David, en het rijk en kroonrecht was, bij uitsluiting, aan zijn zaad verknocht. Maar dit zaad was een dochter. Zeker had deze dochter, bij gebrek aan een zoon, van de Vader rechten: maar de wettige troonopvolging bereikte met haar een einde, en met de hoop op de Davids zoon was het voorbij. Want zo zij ook als erfdochter, door huwing met een man uit de stam van haar vader, haar geslacht rechtswettig kon voortplanten, zo kon echter geen man op aarde haar de zoon verwekken, welke de

belofte had. Uit het lijf, uit de zede van de Koning Davids moest het zaad voortkomen, en dit was bij de stand van de dingen onmogelijk, of Maria moest, zonder een man te kennen, als maagd een zoon bekomen, die haar rechten, de Stoel van zijn vader Davids, erfde en zo over Jakob koning werd. Maar daar het volgens de natuur een onmogelijkheid is dat een maagd baart, zo was het met de beloften van God, met de Eed aan David gezworen uit en voorbij, of een Aller-hoogste moest Zelf tussen beide komen.

Dit heeft Hij gedaan, en op een wijze gedaan, juist als Gods wijze en doen is. Zonder twijfel had Hij het zo kunnen schikken, dat de maagd, in de overtuiging dat zij de troon erfgenaam was, er van doordrongen dat het kroonrecht uit haar niet op een man tot eeuwige bezitting kon overgaan, tenzij zij als maagd baarde, vertrouwd met de voorzegging van de profeet, plotselijk de woorden: "Zie de maagd zal zwanger zijn!" geloofd had. Zulk een geloof had zij al haar gezellinnen meegedeeld, en deze voor zich gehouden, tot dat zij geboort had. Dat was dan dadelijk onder trompetten en pauk-geschal verbreid geworden. De mare er van had het land vervuld, en de hele wereld had aan hem geloofd. Maar Gods Rijk is een Rijk van het Woord, van het geloof, van de genade het heerst in de gewetens, en in de harten en behoeft het rumoer niet. Niet op zodanige wijze maakt God Zijn barmhartigheid bekend. Waar Hij daar heengaat en Zijn genade laat komen, daar bemerkt men Zijn voetstappen niet; onzichtbaar maakt Hij de hand, welke heelt en van de dood redt; wat Hij doet, doet Hij alleen. En zo heeft Hij hemel en aarde alleen gemaakt en de mensen geschapen, toen bijna alles in gereedheid was zonder dat zij er bij tegenwoordig geweest zijn. Hij laat een mens geboren worden zonder dat ook één enige ziet, hoe dat toegaat: aan Zijn daden behoort men hem waar te nemen, aan de werken, die Hij gedaan heeft, en dat doet Hij, opdat men Zijn uitspraak gelooft, doende wat Hij gezegd heeft. En wie gehoorzaam is aan Zijn genade, die zal uit Zijn werken ervaren, welke God hij heeft. Maar wie wil, dat God hem eerst wat voor maakt, opdat hij daarna gelooft, die zal zich teleurgesteld zien, en hij zal God niet anders, maken dan Hij is, namelijk een God, Die nu gedurende zes duizend jaren door, alles geschapen, onderhouden en met Zijn goedheid overstort heeft, zonder dat Hij Zich ooit heeft laten zien, als die ene maal, toen Hij openbaar geweest is in het vlees, dat is, in onze armoede, zwakheid en ellende. Het is Gods wijsheid en genade, dat wij geloven; wilden wij zien, wij zouden moeten sterven. Maria nu, als of zij de betrekking, waarin zij was, niet ter harte nam, verloofde zich aan een man, die weliswaar even zeer uit de Stam van David was, maar niet uit Salomo, niet uit degene, aan wie, zoals vroeger aan Izak de belofte verknocht was. Deze haar bruidegom, Jozef, wordt al haar man genoemd, zoals als in Deut. 22: 24, de verloofde de vrouw van haar bruidegom heet. Dit gaf aanleiding dat het geborene van Maria het aanzien had, als kwam het uit de verbintenis met Jozef voort, en zo bleef het geheimnisvolle van het doen van God voor de ogen van het vlees verborgen. Op zodanige wijze heeft de Almachtige als de tijd vervuld was, dat is als de maat van de ongerechtigheid van alle vlees in zijn ganse omvang openbaar worden moest, de volheid van Zijn gerechtigheid zo laten komen, dat, waar een ieder, wie het er om te doen, en die al zoekende was, het wel zou hebben kunnen vinden, dat de tijd van de toezegging aan David, uit een maagd, daar was, echter niemand er acht op geslagen heeft, zodat Jezus over het algemeen voor de zoon van Jozef gehouden werd, en dat het aan Maria en aan Jozef zelfs bevreemdend zou geweest zijn, wanneer men hen niet "*Zijn ouders*" geheten had.

Dat is nu zo Gods wijze van doen, dat Hij Zijn goedheid inhult in het dagelijkse, waarin, volgens het zichtbare niets bijzonders te vinden is. En daarop wijst de Evangelist heen, wanneer hij zegt: "de man van Maria;" en op gelijke wijze predikt hij deze goedheid zonder omhulling, wanneer hij zegt: niet "uit welke" of "Jozef gewon Jezus," maar: uit *welke* geboren is Jezus.

Dat nu de mens in dergelijke inhulling, in het dagelijkse en gewone, de barmhartigheid van God en Zijn ingewanden niet erkent, juist daarmee betoont hij zijn boosheid, verstoktheid, verblindende en ondankbaarheid. Om zijn tijdgenoten daarvan te overtuigen, en ze terecht te wijzen geeft Lucas Hoofdstuk 3: 23-38, het geslachtsregister op van Jozef, voor wiens zoon men Jezus in het algemeen hield. Zij hadden toch bij een zodanige mening en bij hun smaak voor *genealogiën* zich wel die moeite behoren te geven, om deze *genealogie* na te gaan, waaruit zich hun de overtuiging moest opdringen, dat zij met *hun mening*: Jezus is de zoon van Jozef, tegen weten en willen aan, dat erkenden, wat ook de duivelen erkenden, dat Hij zelfs als Zoon van Jozef, *de Zoon van David was*. Wie deze gang van zijn

getuigenis volgt, die zal het duidelijk worden, dat Lucas de *genealogie* van Jozef, Matthéüs die van Maria opgesteld heeft. Op de eerste blik schijnt weliswaar daartegen in te lopen, dat er staat: Jakob *gewon* Jozef, echter zal de onbevangen lezer, die zich van verouderde veroordelen heeft vrijgemaakt, uit de toevoeging *de man van Maria* zich zeer gemakkelijk overtuigen, dat hier alleen van de maagd, van de erfdochter van David sprake is. Tot verdere staving mogen de volgende aanmerkingen dienen³⁵:

Ten eerste: Het woord *αγεννησε* “hij heeft gewonnen” wordt in de Schrift niet bij uitsluiting in strikte zin van de verwekking van een zoon door de vader gebruikt. Maar het wordt zeer vaak gevonden van grootvader en kleinzoon, overgrootvader en achterkleinzoon. Zo heeft, bijvoorbeeld, wanneer het in een strikte zin moest genomen worden, Joram niet Uzzia gewonnen, Matth. 1: 8, maar Joram *gewon* Ahazia deze Joas, deze Amazia en deze eerst Uzzia; evenzo was de eigenlijke zoon van Jechonias niet Salathiël, maar Assir, en eerst Assirs zoon was Salathiël; Salathiël *gewon* niet Zorobabel maar Pedaja, en deze Zorobabel. Zorobabel *gewon* niet in de eigenlijke zin Abiud; ten minsten wordt 1 Kron. 3 onder zijn zonen en kleinkinderen deze naam niet gevonden. Maar daaruit, dat de Heilige Geest vers 19 erbij voegt: “en Selomith was hun zuster” wordt het ontwijfelbaar, dat deze met verwerping van haar broeders het geslacht van de Vader voortgezet heeft. Er is geen twijfel aan, of haar man Abiud is evenzeer uit Salomo geweest. Tot nadere opheldering van deze omstandigheid had Matthéüs geen aanleiding, omdat hij zijn tijdgenoten evenzeer als hemzelf bekend was.

Ten tweede: In het geheel wordt hier een *γεννηθηναι* een *geboren zijn*, voorgesteld, zoals het uit God geweest is, uit Zijn barmhartigheid, overeenkomstig het geloof; in dezelfde mening als Matthéüs zegt: “De geboorte Jezus Christus was nu aldus” waar hij evenwel toch niet eigenlijk beschrijft hoe de persoon zelf geboren werd maar meer nevenomstandigheden mededeelt.

Ten derde: God die alles wat Hij doet, geheel en volkomen doet, heeft niet gewild, dat men tegen Maria met enige grond van schijn, verdenking zou kunnen opvatten. Ook behoorde zij in haar zwakheid een steun te hebben, een zichtbaar hoofd, een geleider, die haar beschermde met zijn eer als man.

Ten vierden: Jozef, die Maria in geloof tot zijn vrouw genomen heeft, moest, omdat de schoonvader Jakob geen zoon had, naar het Recht, zoals het bij God is, als zoon in het geslacht opgenomen worden. Daarom stelt de Geest, zoals hij steeds gerechtigheid leert, de man van de erfdochter, de schoonzoon, als eigenlijke zoon vooraan, en de dochter daarneven.

Ten vijfde: Van de toepassing van dat recht in Israël, dat de erfdochter niet buiten de stam huwen mocht, en dat degene, welke haar huwde in het geslacht van de vader van Zijn vrouw overging, worden in de Schrift veel voorbeelden gevonden. Hier slechts dit weinige; die afstammeling van Levi, welke één van de erfdochters van Barsillai nam, heette nuzelf Barsillai en stond, als van hem verwekt, op zijn geslachtsregister, terwijl het zijn uit Levi niet te vinden was Nehem. 7: 63. Omgekeerd treed Jaïr in het geslacht van Zijn moeder in de stam Manasse op, en heet daarom een zoon van Manasse, hoewel hij uit Juda was. 1 Kron. 2: 21-23. En Jarha, een Egyptische knecht, zet niet zijn maar het geslacht van zijn schoonvader voort, omdat Sesan slechts dochters naliet. 1 Kron. 2: 34 en 35. Dergelijke dingen worden in de *genealogiën* van later tijd³⁶ ook gevonden.

Uit welke, namelijk uit *Maria*. De Evangelist zegt hier nog niet bepaald, of uit Maria als maagd, of als

³⁵ Clemens Alexandrinus Stromatum lib 1, p. 841 ed. Colan. 1608. “In het Evangelie van Mattheus wordt het geslachtsregister van Abraham tot op Maria de moeder van de Heere meegedeeld.”

³⁶ Enige zogenaamde Kerkvaders, of monniken beweren, dat beide geslachtsregistra die van Jozef zijn. Maar ondersteunen deze bewering met zulke gekunstelde Legendegeschiedenissen, dat deze geen wederlegging waard is. Niet veel beter staat het met de *hypothese* van Gregorius Nazianzenus en van enige nieuweren, welke Maria uit hoofde dat zij Lucas 1: 36 de *συγγενης* nicht, verwante van Elisabeth genoemd wordt, aan het geslacht van Aäron toedelen, waaraan de laatste, als bekend is, toebehoort. Wanneer *συγγενης*, dat evenals het Latijnse *cognatus* in engere en ruimere zin gebruikt wordt, hier zo veel als stamgenoot betekenen zou, dan was het gebod Levit. 18: 14 krachteloos gemaakt. Bij de g. 70 Overzetters staat daar juist dat woord; men zou dus daaruit tot de onjoodse gevolgtrekking moeten komen: dat men met geen stamgenoot huwen mocht. Evenzo ongegrond is de bewering, dat het geslacht van de moeder, en daarop heeft *συγγενης* het meest betrekking, geen eigenlijk geslacht zijn zou: Joab en zijn broeders werden toch steeds naar hun moeder, de zonen van Zeruja, genoemd. 1 Kron. 2: 16. Ook hebben de monniken er van gefabeld: dat Jozef Jezus zou *geadopteerd* hebben; maar van een *adoptie* wordt in de Mozaische Wet geen spoor gevonden. 1^e uitg.

Jozefs vrouw: want zo wil de Heilige Geest de man, welke Hij haar ter zijde gezet heeft, en met wie Hij haar verbonden heeft, eren; om in het gewone en dagelijkse in te hullen, wat Hij doet. Dat is toch zo Gods Wezen, dat Hij zich daar verbergt, waar Hij het allerhoogste Heil geeft, en juist in dit zich verborgen houden, in dit inhullen ligt Zijn grote barmhartigheid, Daarom nam Sara het wonderbare van haar ontvangenis zo weinig waar, en verwachtte even zo weinig, dat anderen in de geboorte van Izak de hand van God zouden zien, zodat zij zei: wie het hoort zal over mij lachen. Maar heeft Hij zijn weldaad er neergelegd, is Hij heengegaan, dan moeten de tovenaars zelf erkennen: dit is Gods kunstwerk. God omgeeft de hoofden van Zijn heiligen niet met stralenkransen; nee Hij laat ze veeleer in hun zwakheid daarheen gaan: maar dat men acht sla op het woord, dat zij doen en leren, en hoe zij het geloof bewaren. Hand. 16: 18. Gal. 4: 14.

geboren is. Geheel op gelijke aard en wijze, als wij, kinderen van Adam, al van onze moeders geboren zijn, geheel zoals wij lezen Psalm 139: 13-17, en Psalm 22: 10 en 11. Als Peres uit Thamar, als Boas uit Rachab, Obed uit Ruth, Salomo uit Bathseba. Ach de trots, ondank, en verhardheid van de harten en van de mens, dat hij niet verstaan wil, wat het zeggen wil: *Jesus is de Gezalfde in in vlees gekomen, het woord werd vlees!* Daar maakt hij zich een Heiland en tweede God, om hem tegenover een eerste God te kunnen stellen, opdat hij zich jegens deze van zijn plichtplegingen kan kwijten; daartoe huichelt hij zich een derden God voor, om zich met zijn hulp van zijn tweede gemaakte God te ontdoen; of hij *demoniseert* zich uit Jezus, ik weet niet wat voor een hemelman, en uit de Heilige Geest een hersen- en gevoel-wezen³⁷: en zo doende, terwijl Gods zaligheid hem voor ogen ligt, ontdoet hij zichzelf, vlees, stof en as, van de troost van de Heilige Geest. Is het waar, dat het Woord “vlees” werd, zo hebben wij hier het getuigenis, *hoe* het vlees is geworden: vlees van vlees geboren, niet van een vleselijk reine geboorte, om zelf uitgedachte erfzonde te bedekken, maar vlees, zoals wij zijn, namelijk “niet Geest,” maar geheel en al van God vervreemd, ontdaan, buiten God, zonder God, uit de Heerlijkheid van God uit, begrepen in even dezelfde verdoemenis, of eeuwige dood en vloek, waarin wij zijn van onze geboorte aan; overgegeven aan hem, die het geweld van de dood heeft, dat is de duivel: evenals wij van geboorte. Ezech. 16: 3 en 45. Zo is Hij voor ons geboren van een vrouw, en in dit ons hele wezen,

³⁷ *Demoniseren* dat is zich een demon, een geest, maken, zich een wezen voorstellen, dat in de geesten wereld thuis behoort. Hier wil het dus zeggen, dat men zich uit hetgeen men van Jezus weet en uit hetgeen men zelf wenst dat Hij zijn zal, een wezen vormt die op een mens gelijkt en uit de Heilige Geest, een hersen- en gevoel-wezen. Pag. 81, lezen wij: “Zo diep steekt in het menselijk hart de overtreding van het gebod, “Gij zult geen andere Goden voor Mijn aangezicht hebben.” En deze zaak is zodanig met ons ineengegroeid dat wij het altijd zo verstaan; “Ja, deze en gene behoor ik toch voor zijn aangezicht te hebben anders zou hij vijandig tegen mij gezind zijn.” Al wie dit als waarheid erkent zal bij het lezen van hetgeen hier van de mens gezegd wordt “dat hij zich een Heiland en tweede God maakt enz.” er verre van zijn daarin aanleiding te vinden om de schrijver te beschuldigen als was hij van de belijdenis van de waarheid van de Driëenheid afgeweken. Hier wordt gewaarschuwd tegen de velerlei verkeerde en dwaze opvattingen van deze waarheid, tegen de menselijke voorstellingen die men zich daarvan gemaakt heeft en nog maakt.

Bilderlijk Nav. I, bl. 165:

Verheerlijk God! maar niet den God,
 Dien ge in uw binnenst scheidt,
 Den God wien ge in uw brein gekneed,
 In het hart gebeiteld hebt!
 Geen God die zulk een goedheid is
 Als aan zijn recht onttrekt:
 Geen God van louter wraak en vloek,
 Met bliksems overdekt!
 Geen God wiens oog die zonde duldt,
 Die ge in uw boezem streeft;
 Geen God als het zondig hart zich wenscht
 Naar uw verdorven beeld,
 Geen God, wiens wijsheid gij doorgrondt!
 Die aan uw leiband loopt;
 Maar dien Zijn heilig Woord verkondt
 Wien 't hart en vreest en hoopt! enz.

met alle menselijke aandoeningen, begeerten en behoeften “zonde” voor ons gemaakt, was hij in gelijkheid van een vlees van zonde in onze plaats³⁸.

³⁸ Het alhier gezegde heeft de aandacht van velen getrokken, en men heeft daaruit afgeleid dat de schrijver zich aan ergerlijke dwaling schuldig maakt, als zou hij de reinheid en heiligheid van de Heere loochenen. Wij herhalen hier hetgeen al elders door ons is gezegd (de Bazuin 16 Maart 1860). “In de aangehaalde woorden is het Kohlbrugge te doen om aan te wijzen, hetgeen Mattheus ook doet in het 1^e hoofdstuk van zijn Evangelie, dat Jezus Christus is gekomen in ons vlees “ons geboren van een vrouw, en in dit ons hele wezen met al menselijke behoeften zonde voor ons gemaakt, in onze plaats” of is dit strijdende met de leer van de kerk? men leze dan toch art. 20 van de belijdenis van de Geref. Kerk: “Wij geloven dat God, Zijn Zoon gezond heeft om aan te nemen de natuur *in welke de ongehoorzaamheid begaan was*” en art. 18 “en de mens gelijk geworden is, waarachtig aannemende een ware menselijke natuur, *met al haar zwakheden* (uitgenomen de zonde).” Dit *uitgenomen de zonde* zou door Kohlbrugge worden ontkend? Het tegendeel blijkt uit het zelfde boek over Matth. 1, pag. 84 (119) steeds lezen wij “*werd zij bevonden*, (Maria) hier gaat het nog anders als bij de vorige vrouwen, hier gaat het zoals de schrift zegt. En God zag wat Hij gemaakt had en ziet het was zeer goed.” Wil men nog andere bewijzen dat Kohlbrugge het voor waarachtig houdt wat de Apostel zegt 2 Kor. 5: 21, “die geen zonde gekend heeft,” men zie zijn Vragen en Antw. tot opheldering van de Heidelb. Catech, Utrecht M. Melder 1851, pag. 86 op vraag 36: “Wat nuttigheid bekomt gij door de heilige ontvanging en geboorte van Christus? Antw. Dat Hij onze middelaar is en met Zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonden, waarin ik ontvangen en geboren ben voor Gods aangezicht bedekt.” Vr. Bewijs mij dat uit de Heilige Schrift? Antw. Luk 2: 22 lezen wij, “En als de dagen van haar reiniging vervuld waren naar de wet van Mozes.” Dit heeft zowel betrekking op de moeder als op het kind, en niet op de moeder alleen. Naar de wet maakte het kind de moeder onrein, omdat het ontvangen en geboren werd als een kind dat aan de verdoemenis onderworpen was. Daar nu onze Heere van de Heilige Geest ontvangen was, en als het heilige geboren werd, *behoefden Maria en het kind de reiniging niet*, dan voor zo ver onze Heere van Zijn geboorte af, al onder de wet gesteld werd, om de ongerechtigheid te dragen, waarin wij ontvangen en geboren worden.” Wij zouden nog meer kunnen afschrijven en verwijzen naar de leerredenen van Ds. Kohlbrugge, onder andere Leerrede over Rom 6: 6a, blz. 17, 4^e twaalftal. Deze werd al in 1848 gehouden en nog leert Ds. Kohlbrugge hetzelfde omtrent de persoon van onze Heere gelijk ons blijkt uit een leerrede gehouden 25 Dec. 1858, waarin hij zegt “Niet slechts een waarachtig maar ook een rechtvaardig mens moest hij zijn. Want hij treedt op als Plaatsbekleder, Die voor Zichzelf niet zondig zijn kon.”

Is dit niet genoeg tot overtuiging dat Ds. Kohlbrugge de leer van de reine ontvanging van Christus niet miskent? “Nee;” zegt men wellicht nog: “de aangehaalde uitdrukking vorm deugt niet, zij is alleen voor de geestverwante lezer verstaanbaar.” (Zie openb. Br. p. 23). Maar indien men zich aan de uitdrukking vorm wil ergeren, dan moet men zich ook ergeren aan de uitdrukkingen van zo veel Kerkvaders en Reformatoren, men zal hen dan nog veel meer voor leraars van zware dwalingen moeten houden en als ketters zoeken uit te werpen. Wij willen hier enige van die verklaringen en uitdrukkingen doen horen; die ook daartoe strekken om het gewicht van de waarheid meer te doen uitkomen.

Atanasius tegen de Arianen, Orat II: “Ook dit is een bewijs van Zijn goedertierenheid jegens ons, namelijk: dat wij verhoogd worden daarom omdat de Heere de Allerhoogste in ons woont, en dat de genade onzentwege wordt geschonken daarom omdat de Heere, Die de genade verworven heeft, voor ons mens is geworden. De Behouder Zelf heeft Zichzelf vernederd, omdat Hij ons nederig lichaam heeft aangenomen en de gestaltenis eens dienstknechts aangedaan, bekleed met het vlees, *dat der zonden, is onderworpen.*”

Dezelfde, over de vleeswording van het Woord van God. “Het volkomen heilige Woord Gods in het lichaam geopenbaard zijnde, is niet verontreinigd geworden, maar veel meer onverderfelijk zijnde heeft het sterfelijk lichaam aangenomen en maakt het levendig en reinigt het. Want hetgeen zonde genoemd wordt, heeft Hij niet gedaan; noch daar is geen bedrog in Zijn mond gevonden”

Dezelfde, t. d. p. “Daarom nam hij een lichaam aan dat sterven kon, opdat hetzelve het *λογος* (woord) dat boven alles is, deelachtig gemaakt, in de plaats van ons allen genoegzaam ware tot betaling aan de dood. En toch vanwege het, in datzelve inwonende woord (*λογος*) onverderfelijk bleef opdat zo verder het verderf in allen door de genade van Zijn opstanding ophield.”

Hieronymus, ad Psalm 141 (142) “dit alles zegt Hij (de Heere) in Zijn lichamelijke nederigheid, opdat Hij zich, gelijk wij dikwijls gezegd hebben, een waarachtig mens betoont.

Dezelfde, ad Psalm 39 (40): 13 “dat hHj (de Heere Christus) zegt, dat de ongerechtigheden over Hem zijn vermenigvuldigd, dat hij van zijn hart verlaten opnieuw de hulp van Zijn Vader afsmeekt, dit alles heeft betrekking op de zwakheid van Zijns vlees, opdat Hij, Die geloofd wordt waarachtig God te zijn, ook als waarachtig mens zou worden aangenomen.”

Dezelfde, ad Psalm 68 (69): 6. “Gij weet van *Mijn dwaasheid* en mijn schulden, zijn voor U niet verborgen, welk Ik (Christus) in het aangenomen vlees draag.”

Ambrosius over Lucas, als hij (Mattheus) het Evangelie zou verkondigen, dat degene naar het vlees geboren was Die aller zonden op zich zou nemen, beladen met ongerechtigheden, overgegeven aan het lijden, heeft hij gemeend, Hem zelfs dit beginsel van godsvrucht niet te moeten toeschrijven, namelijk dat hij ook de ongerechtigheid van een bevelte afkomst zou weigeren, opdat tevens de kerk zich niet zonde schamen uit zondaars vergaderd te worden, daar ook de Heere uit zondaars geboren werd; eindelijk opdat de weldaad van de vrijmaking ook van Zijn voorvaderen zou aanvangen.”

Luther op Gen. 38. “Daar wordt nu het gezegende Zaad beschreven, Hetwelk van het vervloekte, verloren en verdoemde

Jezus. Op zichzelf genomen is er niets zonderlings aan deze naam. Er zijn er toch velen onder de Joden geweest, die Josua dat is in het Grieks Jezus, geheten hebben, zoals er nog steeds velen onder de Christenen die naam dragen: zo was er een Jezus zoon van Sirach, een Jezus genaamd Justus. Hij alleen deed, zoals hij heette, en Josua de zoon van Nun was hem hierin in voorafbeelding gelijk. Maar wat Hij gedaan heeft, wat Hij was, wat achter deze naam stak, dat zagen de Joden niet, daarom zeiden zij: is deze niet Jezus? En echter deed deze naam alles ter zake. Hoogl. 5: 9.

ο λεγομενος, die genaamd werd. Wanneer ook de naam, op zichzelf genomen, niets zei, zo is het echter gewis, dat men ondanks zichzelf heeft moeten horen en erkennen, wat openbaar in deze naam lag. Het ging daarmee en gaat daarmee als in: 2 Kon. 5: 3. Hoofdstuk 6: 12, Jeremia 39: 11 en 12, Hoofdstuk 44: 17, Lukas 4: 24-29.

ο λεγομενος Χριστος, die Christus genaamd werd. De vraag, of hij de Christus geweest is, roert de Evangelist hier niet aan, in de aanvang had hij dat bepaaldelijk uitgesproken. Hij staat hier op een eenvoudige wijze het feit: dat de uit een maagd, genaamd Maria, voortgekomen zoon, genaamd Jezus, van Wie men wel zei: *is Hij niet de zoon van de timmerman?* dezelfde geweest is, welke in de mond van het volk de Messias, dat is de Christus, de Gezalfde heette, en onder deze naam algemeen bekend was. Maar dit zo niet in het oogvallende feit is van hoger beduiding. Doordat het volk hem de naam "Christus" toekende, hebben hogen en lagen, willens en onwillens, het getuigenis tegen zichzelf afgelegd: dat Hij het geweest is. Wanneer zij ook de inhoud van deze naam, hoe en wat hij bij God is, niet hebben willen inzien, hadden zij echter allen de Profeten gelezen, en wisten ook dat Daniël hem Messias, de Vorst, heette: zo hebben zij dus desalniettemin, hem de Messias noemende, het tegen zichzelf uitgesproken, dat zij de Christus Gods, toen Hij in hun midden was, gehad hebben. Daarvan zijn zij in hun geweten genoegzaam overreed geweest ook daar, waar zij zeiden: "hoe kan hij het zijn!" of: "wij bezweren u, dat Gij ons zegt, of Gij het zijt!" God heeft dus de stemmen van Zijn profeten vervuld, Zijn Messias laten komen; dat hebben allen erkend, als zij zeiden: Hij is het! Dus heeft niemand grond van tegenwerping en verontschuldiging. En de armen en ellendigen weten, dat zij zich houden aan de Waarachtige.

zaad en vlees gekomen is, maar zo, dat datzelfde Zaad op Zichzelf zonder zonde en onverdorven gebleven zij. *Naar de natuur is het vlees van Christus enerlei met ons vlees*, maar bij Zijn ontvangenis is de Heilige Geest daartoe gekomen en heeft deze Klomp vlees (klumpen Fleisch) zo van de maagd genomen overschaduwed en gereinigd, Dat hij met de Goddelijke natuur werd verenigd."

"De Heilige Geest spreekt van de afschuwelijke zonde en gruwelijke bloedschande om daarmee te tonen dat *het vlees van Christus ook in Juda en Thamar geweest is*, en dat het toch bij degenen is die zondigen, hoewel de zonde verdoemelijk is en voor God zeer schuldig maakt."

"De geleerden twisten er met elkaar over of Christus uit een zondig of onzondig vlees is geboren, daarop antwoord ik aldus: dat Christus in waarheid van waarachtig en natuurlijk menselijk vlees en bloed is geboren, hetwelk in Adam door de erfzonde is verdorven geworden, maar zo dat het opnieuw is kunnen genezen worden. Als het tot de maagd is gekomen is vervuld geworden, Luk. 1: 35. De Messias is wel niet uit het bloed noch uit de wil van een man, maar toch wel uit een klomp vlees, en uit het verdorven bloed wilde Hij geboren worden. Maar in het ogenblik van de maagdelijke ontvangenis heeft de Heilige Geest de zondige vleesklomp gereinigd en geheiligd en het vergif van de duivel en van de dood hetwelk is de zonde daaruit weggenomen."

"Dus is in Christus de waarachtige menselijke natuur gelijk ook in ons."

"Dus zo is dit (Gen.38) om Christus wil geschreven welke de Heilige Geest in de zonde heeft willen inwikkelen zo diep als het ooit mogelijk is. Daarom moest hij als met bloedschande bevekt en uit zulk bevekt vlees geboren werden."

Calvijn, op Gen. 38 "Vervolgens weten wij dat daarin de rijkdom van de genade van God het meest schittert, dat Christen ons vlees aannemende, Zich Zelf heeft willen vernietigen; eindelijk Zijn geslacht moest door gruwelen onteerd zijn, opdat wij in Hem alleen rustende, buiten Hem niets zouden zoeken, ook zelfs niet die aardse glans, naar welke de eerzucht van het vlees uitdrijft. Wij hebben op Christus gewezen, er werd geen heerlijkheid hoegenaamd gevonden in Zijn vlees, Wiens grootste en heerlijkste overwinning was op het kruis."

Calvijn op 1 Tim. 3: 16. "Door dit ene getuigenis wordt het ware rechtzinnige geloof tegenover Arius, Marcion, Nestorius en Eutyges uitnemend bevestigd. Overigens bevatten deze tegenstellingen *God is vlees* een grote nadruk. Hoe groot toch is de afstand tussen God en de mens? En echter zien wij die ontzaglijke heerlijkheid van God zo in Christus met deze onze *menselijke verrotting* (pudredine) verenigd dat zij één uitmaken."

De Evangelist bedient zich hier, zonder zelf iets te beslissen, van het algemeen getuigenis van zijn tijdgenoten tot een stellig bewijs uit het onbepaalde. Zo laat de waarheid, men mag het gadeslaan of niet, haar goud in de grote wereldzee afdrijven: wie er behoefte aan heeft, die vangt het op. Zij zelf, de Waarheid, kiest geen partij: of duizend, of een enige, of niemand, al hetzelfde: God wordt gerechtvaardigd. Christus Zelf schijnt haar even zo onverschillig als Kájafas Herodes of Pilatus: de Gerechtigheid toont zich vanzelf.

Vragen wij nu, waarom het volk de Heere, bij voorkeur, de naam Christus toekende, zo vinden wij, dat deze in de Schriften maar zelden gebruikt werd, en dat de namen Jehova, Profeet, Priester, Vorst, David, Koning en andere veel menigvuldiger voorkomen. Toen dadelijk na Zijn geboorte de magiers (de wijzen) Hem opzochten, vroegen zij bij de Joden naar hun geboren Koning: èn Herodes èn priester èn volk verstonden het, zonder enige bedenking, van de Beloofde. Waarom dan noemden zij hem de Messias? Beduidt dan deze naam op zichzelf iets zonderbaars, iets onderscheidends? Dat zou men niet kunnen beweren: elke gezalfde zowel priester als koning heette, bij de Joden, Messias, dat is Christus. Wat was dan de grond hiervan?

De grond is deze. De lieden hebben het gevoeld, dat, hoe zij ook hun gezalfden en zichzelf tot heiligen, rechtvaardigen en Christussen verhieven, zij echter bij God niet heilig waren, dat het met hen bij God in generlei wijze in het recht stond, dat het met alle vlees toch een onnut ding was, omdat het niet zalig kon maken. De ondervinding had hen geleerd, dat zij, met alle voorgewende zalving, toch mensen waren, die het verdorven, en dat, waar zij zich vroom gedragen hadden, zij echter niet voor God geleefd hadden. Maar omdat zij in de zalving alles zochten, zo hebben zij een Gezalfde verwacht, die vroom en zalig wist te maken zonder te schaden wat Hij heelde, die de Wil van God doen en leren zou; zodat zij zouden weten, waaraan zij zich te houden hadden Joh. 4: 29. Terwijl nu het volk Jezus, de Zoon van Maria, zag en hoorde, toen hebben zij op Hem de naam overgedragen, waarin de geesten de inhoud van al hun, vleselijke of ware, verwachtingen, van al hun behoeften en van datgene, waar zij naar haakten, ingelegd hadden: en terwijl zij aan Jezus deze naam gegeven hebben, hebben zij gezegd, dat Hij juist dat was, wat Hij was.

Maar dat zij deze Ongeachte niet geloofd hebben, lag daarin, dat zij zich van een Gezalfde een voorstelling maakten, die overeenkomstig met hun Schriftuitlegging was. Volgens deze uitlegging hielden zij zich voor het volk, dat al bij God in genade was, ja, wel nog niet genoegzaam geheiligd, veeleer door aanklevende boosheid te verontreinigd, en daarom aan de toorn van God en aan hun vijanden, de kastijders vanwege hun zonden, prijsgegeven. Daartoe nu, volgens hun mening, zou dan de Messias komen, te weten om de toorn van God weg te nemen, hen van alle vijanden te verlossen, door Zijn Zalving te vergoeden, wat zij daaraan te kort kwamen, en hen tot de reinigheid en hervorming te helpen, welke hun noodzakelijk toeschenen: maar alsdan zou Hij er het zegel op drukken; dat zij het volk waren, en zou hen als zodanig handhaven.

Dit was de voorstelling, die zij zich in het begin van Jezus maakte, als zij Zijn werken gezien en Zijn leer gehoord hadden, en toen hebben zij het uitgesproken. Hij is de Gezalfde! Maar dat deze voorstelling en schriftuitlegging niet overeenkomstig de mening van de Geest was, daar zijn zij in hun binnenste zelf genoeg van overreed geweest. Om wat in de wereld is, hebben zij Hem zo niet willen erkennen, zoals de Schrift Hem predikt: erkend hebben zij Hem desalniettemin en gezegd, Hij is het. Want zij dachten, dat hij met hen zou meedoen, hun de handen opleggen, en zeggen, u bent het volk! Maar omdat hun dat niet lukte, hebben zij de Schrift en de Messias verworpen.

Evenwel, en ongeacht hun verkeerde verwachtingen en voorstellingen van de Messias, de Naam, waarin de geesten hun innigste behoeften ingelegd hadden, heeft de Heilige Geest gewettigd, en na juist in deze Naam dat uitgesproken, wat zij verkeerd duiden. Waar gemeenschap bestond en scheiding plaats grijpt, daar treedt de Geest van de onrechtvaardig behandelden terug, benevens de goedheid, genade, genegenheid en het welgevallen, en houdt zich geheel van degenen af, die onrecht gedaan heeft. Zoals nu de mens God tot een leugenaar gemaakt en van de boom gegeten had, daar is de Geest van God van de mens af en teruggetreden. En geen stof, aarde en as kan de eeuwig heilige Koning naderen of Hem aanschouwen, en er is geen weg voorhanden, dat de Heilige toetrede en op

een mensenkind kome. Maar Hij, en Hij alleen, de in de schoot³⁹ van de Vader zijnde, de alleengeboren Zoon, Hij het Woord, dat vlees werd, en in de dagen van zijn vlees God weer tot God gemaakt heeft. En zo alles weer in het recht gezet heeft, door aanbrengeing en offering van zichzelf. Hij is het, in Dewelke het Welbehagen, en op Welke, als die de wil van God doende was, de Geest van de Heere Heere was. Zoals Hem deze Geest van de Vader toegezegd was, zo heeft Hij Hem verworven en ontvangen. En Hij is de Bezitter en Uitdeler van de Geest, als ook van de wijsheid, van de gerechtigheid, van de genade en van de goedgunstigheid. In hem is de volheid van God, en op hem en van Hem is de genade, evenals van Hem is de wijsheid, en het rijk en de macht ter rechterhand van de Majesteit. Daarom heet hij Gezalvde. En omdat Hij de bezitter en de uitdeler van de Geest en van de genade is, zo hebben de apostelen, welke de verschenen genade van God predikten, al door deze Naam verkondigd, als in welke het wezen en de wijze ligt, zoals de Heilige Geest het alles, weer in het recht gezet zijnde, houdt en in de almachtige zweving, naar zijn Wil werkt en voortwerkt, en het alles er doet zijn, zoals het beloofd is. Want wie een miskende weer in het recht stelt, op die rust van Zijn rechtvaardige Geest, benevens Zijn Genade. En deze Geest treedt allerwege in zijn heerschappijvoering op, waar de Gerechtigheid daargesteld is: waarom ook in de Handelingen van de Apostelen overal van de Heilige Geest, en in de Brieven van de Apostelen van Christus Jezus de lof en de prediking is.

Voor het overige zal geen Jood, tenzij besneden van hart, Christus als zodanig belijden, zoals Hem de Schrift predikt. Desalniettemin zal hij ondanks zichzelf gezegd hebben: dat Jezus, de zoon van Maria, de Christus is.

Maar deze Naam legt voor het gemoed open, wat ver verheven is boven al het uiterlijke en het zichtbare. Want het sluit in zich alle Macht en Heerschappij van Hemel en Aarde. Daarom is het ook met dit geslachtregister geheel anders, als met de overige. Wanneer het heet: dit is het Boek van de wording van Adam, dan staat Adam bovenaan en is de eerste, komt echter niet weer, maar sterft. En de laatste is Noach, onder welke de zondvloed is. Maar hier heet het: Boek van de wording van Jezus Christus, en is Jezus Christus de Eerste, de Alpha, maar Hij zelf is ook de Omega, de Laatste, en op hem is overgegaan de koninklijke Regering als een eeuwige, niet als een andere zichtbare regering, maar als die van de verlossing van zonde. En zoals het bij de Psalmzanger heet: “gelijk de olie, die van het hoofd van Aäron nederdruipt op zijn zoom” daar is het Christus, Hij het Gezalvde Hoofd, van Hetwelk de zalving afdalt op Zijn Lichaam, dat is Zijn gemeente, zijn metgezellen en deelgenoten in Zijn verdrukking, in Zijn rijk, in Zijn volharding.

Dit zij gezegd aan degenen, wie de Duivel het Hoofd wegtovert, ten einde alsdan de zalving in zichzelf te zoeken. Beminde! de ogen naar uw Hoofd opgeslagen, bewaar dat, blijf daarbij, daarheen u gewend en u zult vrucht van de Geest hebben. Maar laat het willen zien varen, en geloof, en versta, dat dit gezalfde Hoofd een ongezalfd en mensenlichaam zich aangenomen heeft. Laat Hem de Kroon van de zalving!

Vers 17. Al de geslachten dan van Abraham tot David (zijn) veertien geslachten en van David tot de Babylonische overvoering (zijn) veertien geslachten, en van de Babylonische overvoering tot Christus (zijn) veertien geslachten.

Veertien geslachten van Abraham tot David, veertien van David tot Jechonias, en de drie, welke vanwege de waarheid van God uit het Boek van het leven gedelgd waren, zoals de man Gods, Elia, het gezegd had, zijn hier niet ook geteld. Maar wanneer nu van Zorobabel aan, namen er tussen beide in

³⁹ Johannes 13: 23 staat: één van zijn discipelen was aanliggende aan de boezem van Jezus. De Ouden namelijk, die op hun divans aan tafel, op de ene elleboog steunende, lagen, waren met het hoofd naar de borst gekeerd, of lagen aan de borst, van de naast hen zittende. Ter boven aangehaalde plaats leest men niet aan de borst of boezem (in de schoot), maar naar de borst of boezem (naar de schoot) heen. En geeft dus niet te kennen de genegenheden van de Vader tot de Zoon, maar van de genegenheden van de Eengeboren tot de Vader; dat is Zijn enig en alleen daar op uit zijn, dat de Vader verheerlijkt werd op aarde, en hij Zijn Wil volbracht, waartoe hij gezonden was, in tegenoverstelling van onze eerste Ouderen en van ons, welke die Wil misduid en vertrappt hadden. 1e Uitg.

komen, schijnt het alsof Matthéüs willekeurig geteld heeft: maar zeker heeft hij daartoe zijn grond in de geschiedenis gevonden, en was ons die bekend, dan zou het ook geheel voor ons open liggen. Trouwens onvoorwaardelijk veertien⁴⁰, en dat behoren wij volstrekt de van God zo hooggeleerde Evangelist na te zeggen. Want er staat niets in Gods woord, hetwelk niet een diep grondige, ver boven al menselijke geleerdheid uitstekende wetenschap ten grondslag heeft.

Maar waarom veertien, veertien en opnieuw veertien? Veertien is zeven en zeven, zoals het 1 Kon. 8: 65 heet: “Ter zelfder tijd ook hield Salomo het feest, en heel Israël met hem, een grote Gemeente, voor het aangezicht van de Heere onze God zeven dagen, en zeven dagen, zijnde veertien dagen.”

Evenals nu een ieder geschiedschrijver zekere perioden aanneemt, zo heeft ook de Evangelist, voor de geschiedenis van de Beloften en de regering van de Genade, drie perioden, door Heilige Geest, vastgesteld. Voor elke periode legt hij het verdubbelde zevental van de geslachten te gronde, om daarmee aan te tonen: hoe volstandig God zijn Eed, gezworen aan Abraham, David en aan het arm en ellendig volk, dat uit Babylon uitgevoerd werd, gehouden heeft. Het Hebreeuws woord “zweren” betekent *bezevenen*. En zeven is een getal van de volheid. Veertien betekent aldus: een tweevoudige volheid, vol naar alle kanten; zoals in het algemeen God alles, wat Hij de Zijnen doet, tweevoudig doet, als overkruist, dat er niets van wegvalt. Gods woorden zijn tegelijk daden aan Zijn uitverkorenen.

In de belofte van het Zaad, in het zweren, dat is zevenmaal in plaats van eenmaal te beloven: waarlijk zegenende zal Ik u zegenen, lag, evenals in alle werken van God, de vaststelling, om het op een zeven ten rustpunt te laten komen, ten einde om tot op een tweede zeven, of veertien, het prachtige, vrolijke, feestelijke en heugelijke van het beloofde te genieten te geven. Dat nu heeft Matthéüs opgemerkt, en, in de geslachten van Abraham tot op Christus, dit dubbele zeven, dat is veertien, in drieledige herhaling gevonden; als een driemaal herhaald getuigenis, dat de Raad van God niet wankele. Alle ding zal toch bestaan in de mond van drie getuigen, en daarom bevindt zich dit drietal, tot troost van de aangevochtenen overal ingevlochten, evenals het ook heet: “drie zijn er die getuigen in de Hemel, de Vader, het Woord en de Heilige Geest. En deze drie zijn één.”

De drie gemelde perioden, van de Evangelist aangenomen, geven bovendien tot menig leerrijke betrachtning aanleiding.

De eerste periode van Abraham tot David: de eerste zeven van Abraham tot Ram, de tweede zeven van Ram tot David. Met betrekking op de eerste, vergelijk men Hebr. 6: 13-15 en op de tweede Exodus 1, in welke tijd Ram moet geleefd hebben. In de eerste wordt tot begin gezegd: “als de sterren van de Hemel, en als het zand aan de zee zal uw zaad zijn,” aan het einde: “Farao laat alle zonen van de kinderen Israëls verdrinken.” - In de tweede helft: “Ik ben de Heere uw God, Die u uit Egyptenland uitgevoerd heb” aan het einde van deze: “de duizenden Israëls vluchten voor een Goliath.”

Tweede periode van David tot op Jechonia. De eerste zeven van David tot Joram is de belofte: “uw Stoel zal eeuwig zijn;” en volgens het zichtbare heet het: “gedenkt aan David en aan al zijn lijden.” In het begin van de tweede zeven van Joram tot Jechonia heet het: “Gij hebt de Stoel van uw Gezalfde ter aarde geworpen.” De ene koning voor, de andere na, werden gedood. Nochtans aan het einde: “zij zullen weide vinden met David hun koning” maar de Pilaren Boaz en Jachin zijn naar Babylon.

Derde periode van Jechonia op Christus: eenmaal zeven tot op Zadok, tweemaal zeven van Zadok tot op Christus, en daar zijn de beloften van de Heerlijkheid van Israël en zijn Koning als zand aan de oever van de zee. En toch in deze hele periode, volgens het uiterlijke, zo weinig van de oude heerlijkheid, dat de oude, die de vorige Staat gekend hebben, *weenden*. Tegen het einde van de eerste

⁴⁰ Jechonias zoon was Assir, dat heet gebonden, wiens zoon Sealthiël (Salathiël) was. Het is wel aan te nemen, dat de vloek van Jojakim (Jeremia 22) eerst op Assir gekomen is, evenals de vloek van Achab eerst op Ahazia en de vloek van Cham eerst op Kanaän: want God is traag met de voltrekking van de vloek, of men door erkenning van genade deze ontkome. Verdere is het ontwijfelbaar, dat Abiud Zorobabels schoonzoon geweest is en in zijn geslacht overgegaan is. Dan bleef er nog dat van Pedaja, de vader van Zorobabel, ter opheldering over.

Uit dat *μετα* na, Matth. 1: 12, valt wel niet te redekavelen. 1^c Uitg.

zeven woedde Antiochus te Jeruzalem, zoals men 1 Makkabeën 1, leest. En tegen het einde van de tweede zeven, toen Jakob, Matthans zoon, worstelde en riep: Jozef *nog een daarbij*, de betekenis van Jozef daarbij uitdrukken. Maar in plaats van de zoon slechts een dochter verkreeg, die hij Mirjam, dat betekent *haar wederstrevigheid*, noemde, toen waren de Romeinen Heer, en Herodes, een Idumeër, Koning. En ziet! degene, die daar op de vertroosting van Israël wachtten, bleven wachten. En als alles helenaal uit en voorbij was, toen is geboren, Wiens Naam Jezus is.

Aldus hebben wij tot op Christus, dat zevental zes maal; maar zes is niet volkomen en voert tot de volheid zeven dat is 42. Daarbij komt Hij, Christus, die alleen Zeven is, maakt 49, aankondigende de ingang van het Jubeljaar, dat de Heilige Geest, door Mozes, te kennen geeft.

Behalve deze plaats, zal, voor de opmerkelijke lezer, de betekenis van de getallen en getallenbetrekkingen over het algemeen in de Schrift, een voorwerp van nadenken geweest zijn. Hier nog het een en ander daarover.

Een eigendommelijke gesteldheid heeft er plaats met de bekende getallen in de Openbaring, en wier betekenis uit de Hebreeuwse taal moet verklaard worden, waarin, tot aanwijzing van de letters en van de getallen, dezelfde karakters gebruikt worden.

Het al gemelde zevental vinden wij, op een zeer liefelijke wijze in 1 Kon. 19, alwaar de Heere de zo zeer ter neder gedrukte profeet, die meent *alleen* te zijn overgebleven; aanwijst, dat hij niet maar een paar honderd of duizend, maar een vol getal, *een volheid*, namelijk *zeven* duizend voor zich had doen overblijven. Zo ook zeven Gemeenten.

1 Kron. 25: 7 wordt het getal van de zangers, op het grote inwijdingsfeest van Salomo, op 288 aangegeven. Zoals in het getal “zeven” de volheid, de trouw en de eed van God, zo heeft de Heilige Schrift, op verscheidene plaatsen, in het getal “twaalf” opgesloten de lof van God, Zijn vastigheid, macht en sterkte, waartegen niets in staat is te wederstaan. Twaalf maal twaalf of 144 is de vastigheid van de roem, het loven en juichen van God in zich vermenigvuldigd, en 288 is een nogmaals verdubbeld weergalmen van deze lof van God.

In de Openbaring Hoofdstuk 14 hoort Johannes het getal van de verzegelden 144 duizend, dat is uit elk van de twaalf stammen twaalf duizend, waardoor niet zozeer hun volheid, als wel de macht en de sterkte van God, Zijn eeuwige lof aangewezen wordt.

Duizend is op zichzelf een onbepaald getal van de macht, van de regering, van het uithouden en volharden in datgene, zoals Hij het vastgesteld heeft. Zo komt het ook in Openb. 20: 4 voor; wilde men dit getal van de jaren hier letterlijk nemen, zo moest men dientengevolge ook staande houden: dat de Satan aan een stoffelijke, ijzeren ketting gebonden zij, of dat die Stad letterlijk zo hoog zij, als dezelve lang en breed is, of dat haar muur werkelijk op niet meer of minder, dan 144 ellen gemeten is (Hoofdstuk 21: 16 en 17) Men versta dat tot zijn waarachtige vertroosting, en men zal erkennen, hoe of onder die Stad, twaalf duizend stadiën lang, breed en hoog, de Gemeente van God voorgesteld is, als een vastigheid van de volmaaktheid, van de vrucht van de Geest, van de lof en van de roem van God. Van welke zijde men haar ook beschouwt, zo is het steeds hetzelfde. Want dit Meesterstuk van de genade van God is een *wondervol vierkant*⁴¹, een inbegrip van al datgene, wat schoonheid mag heden.

Zo vele beloften van God er zijn, zij zijn in Christus Jezus ja en Amen in Hem, tot lof van God. Stromen heeft Hij uitgegoten op het droge; die dorst heeft kome, en die wil, neme het water van het leven om niet.

Mocht iemand de nasporing van die betekenis van de getallen, voor een ijdele en dwaze speling, houden, dan geve hij zich maar rekenschap, waarom naar westelijke zeden een *dozijn*, dat is twaalf, een getal van de volheid is, waarom hij niet graag elf heeft, en waarom liever vierentwintig dan een dozijn. Wanneer nu bij ons in de getallen en getalverhoudingen een innige noodzakelijkheid ligt, dan

⁴¹ Kubiak

betaamt het des te meer, met behoorlijke eerbiedigheid, te betrachten, hoe de God van de Hemel en van de aarde alles, volgens zekere getallen en evenredigheid, geschikt heeft. Wat ons aangaat, daarin heeft God Zijn welgevallen om Zijn ellendigen te verrassen, en aldus, waar alles opgegeven en buiten raad is, Zijn heerlijkheid te tonen: dat is Zijn tijd, Zijn uur.

Vers 18. *De geboorte Jezus Christus was nu aldus: want als Maria Zijn moeder met Jozef ondertrouwd was, eer zij samen gekomen waren, werd zij zwanger bevonden uit de Heilige Geest.*

Hoe de geboorte van Izak was, hoe die van Peres uit Thamar, van Obed uit Ruth en van Salomo uit Bathseba, weten wij. Alles geboorte van geloof: ook zo hier, maar hier nog op een andere aard en wijze.

Want als Maria Zijn moeder, dat in deze hele genealogie Maria de hoofdzaak uitmaakt, ligt in deze woorden, open. Thamar de moeder van Peres, Rachab de moeder van Boaz, Ruth de moeder van Obed, Bathseba de moeder van Salomo, en nu hier Maria *Zijn moeder*, namelijk de moeder van Jezus Christus.

Met Jozef ondertrouwd was, met Jozef, zegt de Evangelist, maar niet met Jozef zijn vader; aldus ondertrouwd, en die beiden zullen zich nu in de echt begeven! Zo stond dus alles op het punt, dat alle beloften van God, aan Abraham en David gedaan, op niets zou uitgelopen zijn! Ook Maria, zo ook al die opmerkelijke het soms vermoed mag hebben, dat het kroonerrecht van David alleen in haar als *maagd was*, ging als mens, als vrouw, haar weg, en had minder verwachting, zonder aanspraak op iets te maken, haar hand een handwerksman gegeven,

eer zij samen gekomen waren, zoals God dit heeft bevolen; daarom zal een mens zijn vader en moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen. En: 'weest vruchtbaar en vermenigvuldigt u'.

werd zij bevonden. Hier gaat het nog anders als bij de vorige vrouwen: hier gaat het zoals de Schrift zegt: en God zag wat hij gemaakt had, en ziet het was zeer goed. Daar was zo verijdelde de wens van de Bruidegom en de verwachting van de bruid; opdat het voornemen van de genade van God staan bleef.

in de buik hebbende, uit de Heilige Geest, de belofte van het Zaad, een getuigenis zoals het bij God waarachtig was, een verhaal, zoals dat in waarheid zich toedroeg, en waarbij het onverschillig is, of ook de mensen het zo bevonden hebben. Toen Jozef overlegd had, dat het nu tijd was, om haar als zijn vrouw tot zich te nemen, toen heeft zij hem de boodschap van de Engel meegedeeld, dat en hoe zij zwanger was. Maar hier geldt het ook: wie heeft, wat wij gehoord hebben en verkondigen, geloofd?

Vers 19. *Jozef nu haar man, zo hij rechtvaardig was, en haar niet wilde openbaarlijk te schande maken, was van wil haar heimelijk te verlaten.*

Jozef nu haar man. Want dat was hij als verloofde, van rechtswege, krachtens de wet, Deut. 22: 23 en 24.

alzo hij rechtvaardig was: dit wil niet zeggen goed, maar rechtvaardig in dier voege zoals: "hij is getrouw en rechtvaardig, dat hij ons van de zonden ontslaat." Een zonderbaar getuigenis aangaande Jozef: want was dat rechtvaardig, de maagd niet te geloven, als zij hem door Heilige Geest haar toestand mededeelt? Was dat rechtvaardig, verkeerd te verstaan de toch altijd zo doordringende taal van de Geest? Was dat rechtvaardig tegen een maagd verdenking van echtbreuk op te vatten? Dat het hem bedenkelijk voorkwam dat God dat aan Maria zou gedaan hebben, dat hij Gods werk en doen aan haar niet zien wilde, nu dit was helemaal niet rechtvaardig. Maar God neemt de mens op, zoals hij nu eenmaal is, en heeft hem deze ongerechtigheid niet verweten. Maar dit is de gerechtigheid van Jozef. Hij heeft bij zichzelf overlegd, zij is een zuster, een vrome maagd. Maar, zij heeft echtbreuk bedreven, en in plaats van het te bekennen, verhaalt zij mij wondergeschiedenissen om haar doen te bemantelen: maar ik, wie ben ik, waar de Wet zegt: "gij zult niet begeren!" Ook ik had toch van dezelfde overtreding overvallen kunnen zijn. Hoe dus zal ik haar oordelen en mij aan haar wreken! De genade heeft aan mij toch geen andere, daar zelfs de vluchtige blik, daar de blote wens naar een vreemde een oproerig gedrag is tegen Gods ordening, Welke wil dat een ieder het zijne heeft. Want dat is gerechtigheid voor God, dat men bekent wie men is en hoe men zich kent, een mens geheel en

al, en dat men zich niet boven zijn naasten verheft. Maar de mens is zo gesteld, dat hij wanneer van echtbreuk en dergelijke sprake is, dadelijk in de weer is om uit te roepen: "ziet toch eens die zondaar, die huichelaar! helpt uit ons midden hem weg!" En voor het Aangezicht desgenen, die ogen heeft als vuurvlammen, moet zodanige heiligenschaar, van de oudste tot de jongste, zich van echtbreuk overtuigd gevoelen. Daar leven zij met eerbare vrouwen, nemen boven anderen de schijn aan, als waren zij Engelen, en waar God één uit hun midden neemt, aan wie het openbaar wordt, welke zij zijn: daar verdoemen zij hem vol van ijver ter dood, als konden zij God wijs maken, dat deze handhaving van de Wet tot bewijs verstrekt dat zij er rein van zijn. O, u farizeese ziel, leer uit het Evangelie wie een rechtvaardig man is; niet hij, die een ander de reinheid voorprijkt en zelf vanwege de begeerte siddert. Maar hij, die hun zegt: zo ben ik, zo bent u en zo staat het ten opzichte van de Genade. Alleen de liefde weet barmhartig te zijn. Want zij is geboren in de afgrond van het zelfverlorenzijn: zulk een liefde oordeelt en verdoemt zichzelf. Maar predikt aflat aan hoeren, echtbrekers en tollenaars! Want toch de zodanige worden vanwege de barmhartigheid getroffen.

Daarom dan u verloren ziel, dat ik het u in Gods Naam zegge, en al zij het duizendmaal erger verloren, ik predik u echter aflat, en aflat alleen, en bij herhaling aflat. En dit doe ik, omdat God mij als een in de grond verdorven en verlorene aangenomen heeft. Belijdt u ook dat u zo en zo zijt, zoals u dat in het verborgen ondervindt of wilt u het voor mij niet weten, al hetzelfde, ik ben nog voornamer zondaar; daarom moet ik u hier houden wanneer ook allen u uitstoten; blijf bij mij, samen aan de open Bron van het Heil voor onze zonde geopend! Daar mag de Duivel schreeuwen, dat zulk een gedrag onrechtvaardig is: gerechtigheid is het, zegt het Evangelie. Maar dat is ongerechtigheid, duivels is het, wat de Farizeeër doet, welke, nadat hem zijn eigen kwaad, dat hij drijft, door de waarheid opengelegd en hij in zijn geweten er van overtuigd is, in plaats van in zichzelf in te keren en de Genade te erkennen, anderen opruit en schreeuwt: helpt, deze mensen prediken tegen de Wet, en vergezellen zich met de zondaren! Dat is ongerechtigheid, de klok te luiden en te zeggen: Foei, dat had ik toch van hem, van haar, niet gedacht! Foei die goddelozen! Arme rechter, uw vroomheid is afschuwelijker, dan de zonde van Sodom.

... en haar niet wilde openbaarlijk te schande maken, beschimpen. Hij wilde haar niet bij de priesters aanklagen, en over haar komen laten, wat in het Boek van de Wet geschreven staat. Numeri 5. Daarom heeft hij ook de loon van zijn gerechtigheid gehad: een opeenvolging van openbaringen van de ingewanden van de barmhartigheid van God. Niet waar, dit zou prijselijk geweest zijn, indien Jozef de Wet van de echtbreuk tegen haar uitgesproken had! Ja, dan was hij openbaar beschaamd geworden, en zou zulks, vanwege de verdenking tegen de Maagd gevoed, wel zich waardig gemaakt hebben. En welk een verbazen zou het voor dat grote, geestelijke gericht verwekt hebben, welk een opzien in heel Jeruzalem, wanneer de voltrekking van de straf, door tussenkomst van een Engel, verhinderd was geworden! Welk een gelegenheid zou God daar aan de Maagd kunnen gegeven hebben, om te prediken hoe zij zwanger geworden was, te prediken dat zij die Maagd was, van welke Jesaja, gesproken had! Daar was dan de Messias plechtig aangekondigd geweest! Maar niets van dit alles. Gods weg is door diepe wateren, en Zijn voetstappen worden niet gezien. Hij geeft aan de Maagd een zondaar tot gezelschap, om samen zich in de Heere en in Zijn genade te verheugen.

was van wil haar heimelijk te verlaten. Inderdaad, echtbreuk heeft zij bedreven, denkt hij, dat staat vast: maar een zuster verderven, openbaar verderven, nee dit niet! Wie in zijn hart het kostelijke van de woorden gesmaakt heeft: "Welgelukzalig hij, wie de overtredingen bedekt zijn," die heeft ook de liefde, welke een menigte van zonden bedekt. Maar Zijn gerechtigheidsgevoel zegt hem, dat de band van de echt door ontrouw verbroken is: aldus met haar als man leven, dat kan hij niet; het haar in het aangezicht te zeggen: het is met ons afgedaan, dat vermag hij niet. Hij wil haar verlaten. Maar de smart, om na zulk een scheiding elkaar dikwijls in een klein oord te ontmoeten, wil hij zich en haar besparen: daarom wil hij stil weggaan, zich tot de woestijn verwijzen, als was hij de zondaar. Hij wil haar met rust laten en aan de genade van God aanbevelen: een andere wil hij niet: maar eenmaal geen tranen meer.

Vers. 20. En also hij deze dingen in de zin had, ziet een Engel van de Heere verscheen hem in de droom, zeggende, Jozef [gij] zone Davids weet niet bevreesd Maria uw vrouw tot u te nemen. Want hetgeen uit haar ontvangen is, dat is uit de Heilige Geest. En zo hij deze dingen in de zin had. Bijaldien iemand deze geschiedenis verdicht had, dan zou hij zich een man gevormd hebben, die, met de maagd van een en hetzelfde Geestgevoel, haar bericht met verbazing en bewondering had opgenomen; of hij zou de Engel Gabriel van Maria dadelijk naar Jozef hebben laten ijlen, om hem bekend te maken, welk een Bruid hij had: en waarlijk nooit is een legendenschrijver op de gedachte gekomen, om Jozef zo menselijk af te schilderen, of de argwaan bij hem te laten opkomen, dat de Maagd Maria een *echtbreekster*⁴² was. Maar het getuigenis van de waarheid is, zoals het in het werkelijk leven toegaat: en had Matthéüs de verdenking van Jozef niet meegedeeld, wie zou dan de moed gehad hebben om hem zo te durven voorstellen! Maar waartoe dan dit getuigenis? Daartoe dat men het toch erkenne, dat vlees, zelfs op miljoenen mijlen afstand niet op de weg van het doen van God komt. De mens zou zich een Jozef gemaakt hebben, die met de Schrift in de hand naar Maria was toegelopen en haar gezegd had: u hebt gelijk. Want also is er geschreven, “zie de Maagd enz.”: deze voorzegging heeft hij ook zonder twijfel geweten. Maar, zou die zijn Maria zijn? Ach ja, wat kan vlees op zich toepassen of vasthouden, wanneer ook God het hem speciaal belooft! (Job 9: 16), en het behoeft maar te heten: dat is Gods weg, om dadelijk dan in onwil, weerstreven, ja, wanhoop uit te breken; zo weinig stemt zijn wil met de Wil van God overeen.

Maria is zo in zijn ogen een echtbreekster, en de vrucht van haar buik een vrucht van de onkuisheid? Is het mogelijk! Niet alleen mogelijk, maar zo gaat het! en u, o mens, al bent u ook een Jozef, u maakt het evenzo, zodra de Christus van God u van rondom omtuint. Want daar gaat u ten onder met lichaam en ziel, met uw hele *ik*, met de innigste vezels van uw eigen, met uw gerechtigheid, godsdienst en Evangelie, zoals u het, over het Waarachtige heen, in systeem opzet. Maar waar dat geschiedt, daar is u deze vrucht, Christus, zelfs nog slimmer dan een hoerekind. Zij is u als de Duivel, en u vat tegen die of die, welke het u predikt, de verdenking op van het ergste, en slimste, en maakt u het liefste weg van daar, waar de Banier van de Waarheid opgericht staat. Want de woestijn en de hel is het vlees aangenamer, dan Gods Paradijs en Hemel van de Heerlijkheid.

Maar toen deze nood van de eer, waarin zich Maria bevond, die haar Jozef beminde maar zich de Wil van God, daar Hij het zo wilde, had onderworpen, op het hoogst gestegen was; toen Jozef, vol nood, angst en bedroefdheid van Zijn ziel, van smart, van ijverzucht, van liefde, van duizend twijfelingen en aanvechtingen vanwege Maria's stand voor God en gedrag, tot in het binnenste vaneen gereten, zich wilde weg maken, en nochtans vol bekommering was, wat van haar worden zou: toen trad God tussenbeide. Hij redt de eer van Maria voor Jozef, rekent hem de hardigheid van zijn hart, van de stem van de Geest uit zijn Bruid miskend te hebben, niet toe; ontfermt zich zijner, omdat hij rechtvaardig was, voert hem in de omsluiting van Zijn heil, van Zijn genade, juist in het ogenblik waar het boven en onder hem zo zwart en duister als de afgrond was.

Ziet. Altijd een woord om de opmerkzaamheid op te wekken. “In mijn verzonken zijn in de slijk van mijn nood, in mijn uitroep: verloren, verloren! Ziet daar vond ik van onderen armen van eeuwige ontferming; die hieven mij uit de diepe wateren van Belial uit, en zetten mij op de Rots van Zijn Heil.”

een Engel van de Heere. Dat is toch de heerlijkheid van de Heere, dat Hij zich niet dienen laat, maar zulk een onding dient, als wij mensen zijn. Want hij heeft welbehagen in mensen. En zo heeft hij ook aan zijn Tronen en Heerschappijen onder hem, deze taak gegeven om Zijn mensen te dienen: en zij zijn op Gods bevel altijd bij de hand, waar de nood het hoogste punt bereikt heeft, zo dat er slechts een nu of nooit is, tussen het verstikken in de nood van Zijn ziel of het God aanschouwen in Zijn sterkte. Daarom ziet, een Engel van de Heere, welke Zijn eigendom bewaart.

verscheen hem in de droom. Dat was nu een vergelding voor Jozefs gerechtigheid, en echter zo, dat hij daarbij wegviel en zeggen moest: alleen ontferming heeft mij teruggeroepen van de weg, waarin ik mij

⁴² Wel verhalen de Legenden, dat Jozef Maria was bijgevoegd voor de schijn. Maar dat Maria, als non, gelofte tegen het huwelijk gedaan had, en dat Jozef haar verdacht had, dat zij die gelofte niet was nagekomen. En dan zo verder. 1^e Uitg.

tegen haar opgezet heb. Deze verschijning in de droom was voor Jozef geheel overeenkomstig zijn toestand: want zulk een sidderende en verbroken ziel, voor wie alle geluk en uitzicht in de toekomst verdwenen was, zou bij een zodanige verschijning, in een wakende toestand, van schrik vergaan zijn. Maar als hij afgemat van onwil, verdriet en worsteling en her en derwaarts geslingerd zijn, van God een weldadige slaap kreeg, toen gaf de Heere hem een droom. In deze droom verscheen hem een Engel, welke met louter troostrijke woorden zijn ziel uit de afgrond ophief. En zo weet God nog heden de Zijnen in alle aanvechtingen te helpen, Hij geeft het hun als in de slaap en de uitvoering van het bevolene verblijft het geloof.

Zeggende, met luid verstaanbare woorden heeft hij het gehoord.

Jozef, gij zone Davids. Met deze toeroeping was hem opeens het verstand geopend, dat hij de Schriften verstond en de Belofte gedaan aan David, als ook dat de vervulling van dat goede woord thans daar was.

Wees niet bevreesd; zo altijd de Geest. In dat “heb niet,” daar men het toch gedaan heeft, betuigt Hij aflat van het bedrevene, en zet de mens zo als God hem hebben wil.

Maria uw vrouw tot u te nemen. Met naam uitgedrukt: Maria. God heeft Sion niet verlaten, hoewel zij het zo meent. Hij kent haar in haar nood, en de namen van de Zijnen zijn in het Boek des levens: verheugt u dat uw namen in de Hemel opgeschreven zijn. Hij noemt haar aan hem zeer bepaald, Maria, dezelfde tegen welke u verdenking van ontrouw voedt.

want hetgeen in haar ontvangen is, wat bereids tot vorm, gestalte en leven in haar gekomen is, is niet verwerpelijk. Maria was toen zeker al in haar zesde maand. Want zij was drie maanden bij Elisabeth te Hebron⁴³ en ging van daar naar haar huis.

is uit Heilige Geest. De Engel uit de Hemel predikt hem hier datzelfde Evangelie, hetwelk Maria aan Jozef had aangekondigd. (Gal. 1: 8. 1 Kon. 13: 18.) Noch hier, noch in het 18^e vers, noch bij Lukas 1: 35 staat het bepalende *de Heilige Geest*, maar *Heilige Geest*: en zo is het overal, waar van de *gemeenschap* met de Heilige Geest met de mensen uitgedrukt is. Op de vraag nu, hoe deze plaats hier en Lukas 1: 35 te verstaan is, dienen de volgende ophelderingen.

De Engel Gabriël, dat wil zeggen: “God is een Man,” bracht haar de boodschap, het woord van de Heere; Met het woord van de Heere “gij hebt genade bij God gevonden,” deed hij haar het hart open; met de verzekering: “de heilige Geest zal op u komen en de Macht van de Allerhoogste zal u overschaduwen,” ruimde hij het bedenken van de vlees weg, en bekrachtigde het door de toevoeging: “want niet één uitspraak zal bij God onmogelijk zijn.” Als nu het machtswoord van de Heere: “gij zult zwanger worden,” haar in het hart gedrongen was, toen heeft zij het in een eerlijk en rein hart eenvoudig weg, opgenomen, (Lucas 8: 15), heeft zich zonder terughouding het woord onderworpen, en toen was zij op hetzelfde uur zwanger. Aan⁴⁴ geloof dus is zij zwanger geworden, zoals ook Elisabeth uitriep: “zalig is zij, die geloofd heeft” zij is zwanger geworden door het Woord en op het Woord, aan hetwelk zij geloofd heeft. Dat er nu geschreven staat: “de Heilige Geest zal op u komen,” en: “hetgeen in haar ontvangen is, is uit Heilige Geest” is daarom niet zo te verstaan, als had de Heilige Geest volgens de wijze van een man gedaan, dat zij zwanger werd: veeleer is het zo, dat de Heilige Geest zich met haar geest verenigde om de boodschap aan te horen, het Woord in het hart op te nemen, zich daaraan te onderwerpen, en zo door het geloof zwanger te worden. En dat, toen zij zwanger was, de Heilige Geest haar gedragen, ondersteund, en de Macht van de Allerhoogste haar in Zijn schaduw genomen heeft, opdat zij geloofde en niet omkwam maar volhield de vrucht te dragen tot de geboorte, en om te baren.

Want dat neme men toch tot zijn troost ter harte, dat datgene, wat Maria aangekondigd werd, naar het uitwendige druk op druk was, van het begin tot het einde. Met vrolijkheid heeft zij zich niet kunnen onderwerpen. Maar slechts omdat het de Wil van God was, heeft zij zich aan de Wil van God

⁴³ Zie Lukas 1: 39. Dat men door Juda, Jutta (Yutta) een plaats meer zuidelijk van Hebron, vergelijk Jozua 21: 16, zou te verstaan hebben, blijft toch altijd een onderstelling, die slechts op een klank rust. 1^e Uitg.

⁴⁴ Dat is: door zich te onderwerpen en te houden aan het Woord. 1^e Uitg.

overgegeven. Wat dat voor haar, als verloofde, geweest moet zijn, kan men zich gemakkelijk voorstellen; hoe zou zij wel de bruidegom deze zaak klaar maken. En als hij tegen haar verdenking opvatte, hetwelk haar scherpe blik niet ontgaan kon, hoe moest het dan wel door de overige familie en de bekenden opgenomen worden! Zo was zij dan aan de verdenking van allen prijs gegeven. Maar ook dit alles, wat voor haar als maagd zo gevoelig moest zijn, daargelaten: een mens, stof, aarde en as, een zwakke vrouw, zwanger zonder toedoen van een man, hoe bang, hoe vreemd, hoe pijnlijk zal haar deze dracht geweest zijn! Wij kunnen daar iets van ontwaren, wanneer wij haar in angst van de ziel naar het gebergte Juda zien ijlen, naar de vrijstad Hebron; daar eerst, vernemende hoe Elisabeth, door de Heilige Geest betuigde, dat zij de moeder van de Heere was, leefde zij, als uit de angst van de dood, opnieuw op. Maar zij had onder al degenen, die haar omringden, hoewel zij allen Gods Wet hadden, geen gevonden, die haar verstaan, die haar geloof geholpen had. Maar nu, de uitroep van haar vriendin vernemende, gevoelde zij zich door Elisabeth's geloof gesterkt, en haar groet beantwoordende, brak zij in jubel en lofgezing uit.

De woorden van dit loflied hebben, gelijk bekend is, een in het oogvallende overeenkomst met die, welke 1 Sam. 2, van Hanna, de moeder van Samuël, gelezen worden, en het valt gemakkelijk te verstaan, dat deze overeenkomst niet slechts in de woorden ligt. Wanneer *Pennina* zich voor rechtvaardig en vroom houdende, veel van deugd, Godzaligheid en heiligheid wist te roemen, zo had en kende *Hanna* van dit alles niets, en in niets-hebben en ellende, had zij de Christus Gods alleen gekend en geroemd. En wanneer dan haar mededingster haar in haar hart aangreep, haar voorwerpende: "Ja, maar als uw heil het ware is, waarom bent u dan onvruchtbaar?" zo heeft Hanna vanwege smart dat de eer van haar Christus aangetast werd, geweend en gesmeekt, tot datgene, in het geweten geslagen, bekennen moest: "zij heeft echter recht, de onvruchtbare baart zeven!" En op dezelfde wijze als Hanna de Heere prijst, dat Hij de hoogmoedigen en verzadigden ledig wegzendt, en van hun Stoelen stoot, dat Hij de hongerigen verzadigt en de in het stof liggende, de verachten, geplaagden en verlatenen verkiest, opzoekt, verhoogt; op dezelfde wijze Maria. Uit wat zij zegt: "Hij heeft dat ter aarde liggen, dat veracht zijn van Zijn dienstmaagd aangezien, van nu aan zullen mij zalig spreken al de geslachten;" als ook uit de toespraak van de Engel: "Gij begenadigde onder de vrouwen," wordt het wel openbaar, dat Maria, vanwege haar geloof, van al God-dienenden miskend en voor niets is gehouden geweest, dat men haar getuigenis, haar spraak niet verstaan heeft. Ook daar, waar zij spreekt: "Hij heeft de machtigen van de tronen getrokken" daar meende zij toch niet Herodes, en de toenmalige regering. Maar zij vat daar alles samen, wat Paulus Rom. 9 en 11 opnoemt. Ook dat "zalig spreken" heeft zij zo niet verstaan, "omdat ik nu de Moeder van de Heere ben": daarvoor doet zich in haar lied geen woord op. Zij wil veeleer zeggen: allen zullen nu erkennen, dat dat, wat ik van de barmhartigheid en genade, waarheid en gerechtigheid van God getuigd heb, waarachtig is; zij zullen nu bekennen: Ja, waarlijk God is met u: en zij zullen God in mij prijzen, dat Hij mijn hoop niet beschaamd heeft.

Het kan over het algemeen volgens alles, zoals Maria zich uitdrukt, en de Engel haar aanspreekt, niet twijfelachtig zijn: dat, indien ooit een vrouw de vloek van haar geslacht gevoeld heeft, en wat het heet vrouw te zijn, het dan Maria was. En zo ooit één, in weerwil van dit alles, zich aan de genade en de belofte van Christus gehouden heeft; *dan was zij het*. Alleen het geloof van een zodanige kon het Woord ontvangen, als de tijd daar was, dat het vlees werd: en zij, boven alle vrouwen, is begenadigd geworden tot een voorbeeld, hoe dat Woord, vol van genade en waarheid zich tot zondaressen, die zich daaraan onderwerpen, bekent, zij zijn dan op zichzelf, hoe zij zijn. Het hart van Maria was bevestigd door genade; gereinigd was haar hart door geloof. De wereld daarentegen heeft zich een Maria gevormd, van welke zij het lichaam reinigt, niet willende erkennen Jezus Christus in vlees gekomen: en omdat zij zo niets verstaat van het geloof, dat alles rein en in een staat van heilig-zijn stelt, zo kent zij slechts, evenals de oude filosofen een kastijden van het lichaam, en wil niets anders weten, om het lieve *Ik* als God, nevens God, tegen God staande te houden.

Zoals een Sarah, een Rebbekka een Thamar, een Rachab, een Bathseba van de duivel aanvechtingen hebben moeten verduren, zo lang zij geen zonen hadden, om het rijk van de Vader erven; zo is echter

de geboorte Jezus Christus voor Maria waarlijk een “alzo” geweest, zoals Matthéüs daarvan spreekt: een baren vol van lijden. Maar ook ook een baren van het geloof, een vrucht van de Geest, zoals geen tevoren. De andere vrouwen hadden mannen, zij is zonder man zwanger, en zal zich bovendien van haar man verlaten zien; alle andere zijn nog gerechtvaardigd geworden, maar hier geldt het: “wie gelooft onze verkondiging?” Ja, waarlijk een “alzo”: is toch die geboorte, die vrucht van haar lichaam een vrucht van de Heilige Geest, waarom deze ook “het Heilige” genoemd wordt. Niet als of ergens een deel in Maria zou geheiligd geweest zijn. Want de vrucht leeft in het bloed, en wordt gevoed door het hele lichaam van de moeder; niet dat het daarom “het Heilige” heet, omdat het zonder toedoen van een man was. Want dan lag het zondige en onreine slechts aan de man, en de *vrouw*, zo luidt het, heeft de overtreding ingevoerd; nee, verre van zo iets: zij heeft uit de Heilige Geest, dat is uit de gemeenschap met de Heilige Geest met haar geest, dat is door het geloof, dat is door zich te onderwerpen aan het Woord, ontvangen en gebaard, toen zij de boodschap, het woord van de Heere: “gij zult een zoon baren” in het hart had opgenomen, en daarom heet het “het Heilige,” omdat het vrucht van het Geloofs, van de Geest is. Het Woord: “gij zult zwanger worden en een zoon baren, dit Woord zelf werd in haar vlees⁴⁵.

⁴⁵ Hier wordt het geloof van Maria geprezen, en aangetoond dat zij een begenadigde onder de vrouwen was, zalig te spreken omdat God met haar was, en haar hoop niet beschaamd heeft. Wil men nu hier uit afleiden dat de schrijver; “ontkent dat de bevruchting en ontvangenis van Maria het werk van de Heilige Geest is geweest, en dat aan een geloofsdaad van Maria toeschrijft, of dat hij het woord van de Engel, niet als het woord van de Engel, maar voor het wezenlijke, zelfstandige woord in Maria ontvangen houdt.” Omdat Krummacher gezegd heeft, dat hier de woorden van de Engel Lukas 1: 35 geheel anders uitgelegd zouden moeten worden, dan zij immer door de Kerk zijn verstaan, enz. (Open Brief, p. 25). maar hier wordt geenszins aangewezen, hoe de Almachtige werkt, als Hij uit het niets iets maakt, en het Woord, Door hetwelk alle dingen gemaakt zijn, en zonder hetwelk geen ding gemaakt is, dat gemaakt is, vlees doet worden. Hier wordt aangewezen hoe Maria ontvangen en gebaard heeft, “dat is door het geloof, dat is door zich te onderwerpen aan het Woord;” het is een getuigenis tegenover de leringen van de Jezuïeten, hoe Maria bij de ontvangenis onbevlekt was, hoewel zij een zondares was. Zelfs Da Costa (Besch. van het Ev. van Lukas. 1, p. 15) zegt: “Door het geloof heeft zij (Maria) de Heere tot eigen heil ontvangen in haar hart en tot heil van geheel de wereld onder haar hart.”

Dat overigens de Kerk de woorden van de Engel Luc. 1: 35 ook zo verstaan heeft, blijkt uit de navolgende aanhalingen, die het tevens voor degene, die overtuigd wil worden, duidelijk maakt hoe het woord: *gij zult zwanger worden en een zoon baren*, in haar vlees werd.

Leo Magnus In Solennitate Nativitatis Domini Sermo I “In dit wondervolle geboren worden is dus niets van de vleselijke begeerlijkheid overgegaan, niets van de wet van de zonde heeft zich daarmee vermengd. De *koninklijke maagd van het geslacht van David* wordt uitverkoren, die, daar zij met de heilige vrucht moest bezwangerd worden, de Goddelijke en menselijke spruit *eerder door de geest dan door het lichaam zou ontvangen* (prius conciperet mente quam corpore). En opdat zij niet, in haar onbekendheid met het voornemen van de Allerhoogste, van de buitengewone toespraak zou verschrikken, leert zij door het samenspreken met de Engel wat door de Heilige Geest in haar moest gewerkt worden. Zij acht het geen schade voor haar eerbaarheid, dat zij weldra de moeder van God zal worden. Want waarom wanhoopt zij over de nieuwigheid van de ontvangenis, als aan haar de machtige uitwerking van de kracht van de Allerhoogste *wordt beloofd*. *Het geloof van de gelovige* wordt ook *bevestigd* door het getuigenis van een voorafgaand wonder, en aan Elisabeth wordt een ongedachte vruchtbaarheid gegeven, opdat Hij, die de onvruchtbare had gegeven te ontvangen, niet zou gewantrouwd worden het ook aan de maagd te zullen geven?

Luther Vom andern art. des Christel. Glaubens überh. Walsche uitg. Tom. X, p. 1842, § 62. “Maar in deze geboorte, zegt dit artikel, heeft noch de moeder noch enig mens iets daartoe gedaan, maar de Heilige Geest is alleen de Werkmeester geweest, zo dat de Moeder niet is gewaar geworden hoe het geschied is. Maar de Heilige Geest brengt het te weeg (richtet es aus) door het geloof, zoals de Engel getuigt Luc. 1: 85 en Elisabeth tot haar zegt vers 45 “*Zalig zijt gij omdat gij geloofd hebt. Want het zal volbracht worden wat u gezegd is van de Heere,*” zodat zij niets daarvan gevoeld noch ondervonden had, maar alleen het enkele woord geloofd had en daardoor het werktuig van de Heilige Geest en een Moeder geworden is.”

Luther antw. an Cajetanus auf den andern art. v. Glauben tom. X, p. 706 § 47. “De heilige maagd de moeder van God, Maria zou Gods Zoon nooit ontvangen hebben, indien zij de boodschap van de Engel, dat het alzo zou geschieden niet geloofd had. Daarom sprak zij: “Mij geschiede gelijk gij gezegd hebt” Lukas 1: 38. Vandaar dat ook Elisabeth haar geloof prijst en zegt: “Zalig bent u, die geloofd hebt. Want het zal volbracht worden, wat u gezegd is van de Heere,” Lukas 1: 45. Dit geloof van de gezegende maagd heeft de heilige Bernardus met de hele Christelijke kerk bewonderd, zoals zij zelf in haar lofzang gezongen heeft: “van nu aan zullen mij zalig spreken al de geslachten” Luc. 1: 48.”

Burman, Synopsis Theol. t. II, lib. 5, c. 9. De Heilige Geest heeft Zich echter krachtdadiglijk en niet stoffelijk betoond, gelijk verkeerdelijk sommige wederdopers leren. Daarom kan Hij ook niet gezegd worden de Vader van Christus te zijn, omdat uit Zijn wezen de menselijke natuur van Christus niet verwekt is. *Semini virginis vim prolificam indidit.*

Epiphanius adversus Theodotianos. “Indien Gabriel gezegd had: de Heilige Geest zal in u komen, zou men niet kunnen

Vers 21. En zij zal een zoon baren, en gij zult Zijn Naam heten Jezus. Want Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden. Met deze woorden sluit de Engel aan Jozef de hele vervulling van de beloften en van de Raad van God open. En zeggende: “gij zult noemen” draagt hij hem al de rechten op dat kind over, en Jozef zulke woorden gelovende staat hij als vader in geloof daar. Want het kind een naam te geven is het recht van de ouders, en de Engel zei Zijn moeder hetzelfde Lukas 1: 31. Vergel. Hand. 13: 23 en 33, Rom. 3: 26.

Jezus, niet David, niet Salomo, maar Jezus, welke naam, Jezus, de zoon van Nun ook gedragen heeft, die echter het Volk in de rust niet heeft kunnen inbrengen. Want het Volk had niet eens in het land Kanaän uitwendige rust: maar de rust, door God bedoeld, was de rust in Zijn genade. Maar als zij, de arbeid als van de Wet in het oog hebbende, zeiden: “wij willen de Heere dienen,” antwoordde Jozua: gij zult de Heere niet kunnen dienen. Want Hij is een heilig God. En Deze heeft voor de schepping van de wereld alles daargesteld in de genade van Jezus.

want Hij zal het volk, dat het Zijne is, zalig maken van hun zonden. Dit aldus was de inhoud en de betekenis van deze Naam, en dit was een prediking zo geheel naar het hart van Jozef. Want hoewel verdenking tegen zijn Maria opgevat hebbende, had hij het echter niet daarom gedaan, als was zij er bijzonder toe in staat, niet uit een ergdenkend hart. Maar omdat hij, niet wetende hoe die zaak te verklaren, de mogelijkheid dat het zo zijn zou, daaruit nam, omdat hij zichzelf kende als verdord vlees, als een afgevallen bloem, alleen levende en bloeiende in de machtige Hand van de eeuwige Ontferming. Wie alzo weet wat zonde is, die is een zodanige prediking water op een dor aardrijk, regen op een uitgedroogd land.

Zijn Volk zegt de Engel. Men wringe het, zoals men wil, zo is het toch Zijn volk, namelijk het Huis van Jakob waarover Hij Koning zijn zal. Dat zijn Diegenen, welke met God en mensen worstelen, waar een Ezau hun vrees aanjaagt, dat zijn die armen en ellendigen, die geen leven vinden in eigen hand; dat zijn Die, welke naar Gods verkiezing zijn, de kinderen van de beloftenis, dat is die uitverkiezing zoals God verkiest, en zoals hij het voornemen, dat naar Zijn verkiezing is, zo glorieus heeft doen uitkomen in twee kinderen uit één moeder, zwanger door een vader, de tweelingen noch iets goed noch kwaad gedaan hebbende. Dat zijn de wezen, de verlatenen, de ellendigen, de armen, de hongerigen, de goddelozen, die, van allen verworpen, nergens medelijden vinden in de wereld, de

zeggen dat de Zoon in het vlees gekomen is, maar de Heilige Geest.”

C. Segaar in Lucam ad v. *επελευσεται*. De Rhoer heeft gezegd dat door deze woorden in verband met het woord *επιφοιταν* aangewezen wordt dat de Heilige Geest de plicht van de man bij Maria vervuld heeft. Hierin is Beza al lang voorgegaan. Maar met alle achting voor die geleerde mannen zij het gezegd, dat de uitdrukking het althans niet bepaald betekent. De Heilige Geest wordt in onze Schriften gezegd over iemand te zijn gekomen, als hij Hem geheel vervult.”

Bucerus apud Marloratum ad Luc. 1: 35. Zo wordt de Heilige Geest gezegd te zijn gekomen over Simson en in de profeten, de Geest van God heeft Simson en de profeten uitgedreven, en heeft in hen met kracht en macht gewrocht datgene wat Hij gewild heeft.

Calvijn op Lukas 1: 45. Zalig Maria, die de belofte van God met het hart omhelsd heeft, en de zaligheid voor zich en voor geheel een wereld heeft ontvangen en gebaard. Dit was voor haar het bijzondere maar, één is het geloof dat ons, ontrukkt aan de uiterste nood en ellende, het ware heil deelachtig maakt. En in dit middel is een groot gewicht (een grote kracht) *magnum pondus inest huic membro*.

J.A. Freijlinghausen. *Geistreiches Gesangbuch Halle 1741 Lied 42*.

“Maar hoe bent u uit het Paradijs verdreven
In een vreemd land
U dáár te zoeken, dáár te vinden, wie vermag het?

De Bruidegom heeft u gezocht en ook gevonden,
Om u tot zich toch weër te brengen
Werd Hij zo arm, om uwentwille.

Gabriel, Zijn Engel, heeft Hij gezonden tot Maria
In haar wilde Hij geboren en in geloof ontvangen worden.
Zij heeft het woord geloofd en baarde haren bruidegom.”

terneergebogenen, wie alle Farizeeërs de rug toekeren: dat zijn Diegenen, wie een Levitisch Priesterdom, mag het ook nog zulk een geestelijke schijn hebben, nevens Datgene, dat volgens de ordening van Melchizédek, is, nooit heeft kunnen helpen, hoe menigwerf zij het ook beproefd hebben; dat zijn Diegenen, welke geen werk, geen aanspraak ergens op, geen godsdienst, geen Godzaligheid, zo geen roem of verdienste nevens het Evangelie hebben, en die slechts dat ene kennen, Zijn genade, en slechts naar dat ene dorsten, naar Zijn gerechtigheid. Dat is Zijn volk, dat is Jakob!

Deze zal Hij zalig maken. Zaligmaken, er uit en er boven zetten, in geheelheid in ruimte zetten, redden, zoals David roept: “Red mij van bloedschulden, o God! Gij God mijns Heils! “Zie” zegt de Gemeente, “naar troost hijgend, was het mij zo bang, maar Gij hebt mijn ziel zo liefelijk opgenomen en hebt mij getroost,” en een ander zegt: “de zonden gaan over mijn hoofd, als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden, zodat ik niet zien kan. Red mij, o God. Want ik ben verzonken in grondeloze modder” Ezech. 20: 43.

Dit is nu een heel andere redding, als die van uiterlijke, vergankelijke vijanden, en toont aan dat dit Rijk, een Rijk is, zoals de Heere door Mozes gesproken heeft: “Ik woon onder ulieden, in het midden uwer onreinheden” toont aan, waarmee deze grote Koning, Jezus de Zoon van David, te doen en zich ook te bemoeien heeft, namelijk met zonden, en opnieuw zonden, en alleen zonden, zoals Hij spreekt: “gij hebt Mij arbeid gemaakt met uw zonden, en moeite met uw overtredingen; Ik delg uw overtredingen uit om Mijnentwille.” Dat is Zijn strijd, Zijn overwinnen.

Deze zal Zijn volk redden *van hun zonden*. Daarmee is nu aangewezen, wat Zijn volk is, namelijk wat zonden heeft, niet vreemde, maar eigen, *hun* zonden. Het heet niet: één zonde, maar zonden. De Engel geeft zo hier een kenteken op, waaraan men weten kan, of men tot Zijn volk behoort, namelijk wanneer men zonden heeft: niet zonde, die men God, of Adam, de Duivel of de het lichaam, aan het hart of aan de omstandigheden ten laste legt, maar zonden, die men uit zichzelf doet; zoals ook David zei: *ik, ik* heb gezondigd. Aldus tonen deze woorden aan; dat dit Volk zeer diep in zonden steekt, en dat: “hun” hoe zij zelf zich daarin gewerkt hebben, en dat: “redden,” hoe zij geheel weerloos en reddingloos er in liggen, er in verloren en omgekomen en van deze ingenomen zijn. Vraagt iemand van hoeveel zonden? Dat getal is niet opgegeven. Van welke? De soort is niet bepaald. Uit het hart van de mensen komen voort: moord, doodslag, echtbreuk, hoererij, gierigheid, hoogmoed, onverstand. Het willen zien, tasten, en in de hand hebben; is van het streven van de mens; het is zijn natuur het zichtbare voor te trekken, en zich door hetzelfde te laten omvoeren; andere goden voor Zijn aangezicht te hebben, en nevens de Rust van God zich wat daar te stellen, waaraan men zich zonde kunnen houden, het Woord van de Heere, de belofte, zoals het er staat, altijd te vergeten is zijn aard. Hij zal hen van hun zonden redden. Hij zal er hen op zodanige wijze van vrij maken; dat hoewel dezelve hun voortdurend bijliggen, en hen als lijfeigenen in haar geweld hebben zullen nochtans de zonden volstrekt geen voordeel op hen behalen zullen. Want Hij zal Zijn volk er zo uitrukken dat, hoewel de zonden miljoenenmaal en op duizenderlei wijze hen, zo lang zij leven, aantasten, omlegeren, omstrikken, hoewel zij gelijk verslindende dieren en overmachtige vijanden rondom hen gieren zullen, nochtans zij geen van hun in het verderf zullen vermogen voort te slepen. Redden zal Hij hen. Hij zal hen uit alle gevaar, list, geweld en overmacht zo opnemen, dat, hoewel zij onder de zonde verkocht zijn, nochtans hun zonden niet over hen heersen zullen. Want Hij zal hen nagaan, en in elke doodsnood hen, onder Zijn genade, er uit en doorheen voeren. Hij zal hen beschermen met Zijn Heil, en in het midden van het vijandelijke leger van hun zonden, zal Hij hen verdedigen met zijn Zwaard: “mijn Genade is u genoeg.”

Gezalfde vrije woorden van de Engel: “Deze zal Zijn volk redden van hun zonden.” Dezulken tot troost, die daarnaar vragen: waar de Wet en waar hun zonden blijven. Waarachtige woorden de zodanige, die in de angst van hun zielen, schreeuwende uit de diepte tot God, daarna vragen: hoe het met Gods gerechtigheid in overeenstemming te brengen is, dat voor hen, *zo* en niet *anders*, zoals zij zijn, en zij weten wel dat zij hun zonden niet haten maar lieven, en dat zij hun zonden niet eens kennen, juist voor hen daar boven eeuwige Genade troont.

Vers 22. En dit alles is geschied, opdat vervuld zou worden, hetgene van de Heere gesproken is door de Profeet, zeggende:

23. Ziet de maagd zal zwanger worden en een zoon baren, en zij zullen Zijn Naam heten Immanuël, hetwelk is, overgezet zijnde: "God met ons."

Altijd doet God Zijn woord komen, en brengt zo zijn getuige tot eer: zo ook hier en daarbij is, nog in het oog lopend, dat datgene, wat het geloof bij de profeet als bereids geschied uitspreekt, de Heilige Geest, als iets, wat nog geschieden zou, hier weergeeft. De Evangelist, met nadruk aanmerkende, "dit Alles is geschied," vat de hele inhoud van Zijn mededeling samen. Hij doet uitkomen, hoe het steeds, ten opzichte van het zichtbare; door onmogelijkheden door heengegaan is, en kondigt aan, dat en hoe de eeuwige Ontfermer Zijn Woord heeft laten komen, zodat daarbij alle vlees te kort geschoten en tot niets geworden is.

Zo is dan nu driemaal herhaald dat woord van de Heere: "Het zaad van de vrouw zal u de kop vermorzelen" en wat hij in zijn profeten gesproken heeft is vervuld. "Maar" hoort men vragen, "is die redding ook voor mij, ook van mijn zonden? Ach nee, dat is onmogelijk, die zijn te groot en te zwaar; dan zal ik toch eerst het God moeten tonen, hoe ik het meen. En zijn dan eerst de zonden weggeruimd, dan zal de genade bij mij waar zijn!" Geliefde, wat bent u dan toch bij God en waarom heeft Hij u aardworm niet allang verdaan? Zal ik u wat zeggen? U bent een veel erger zondaar dan u wel denkt. Want al uw beangstigen, sidderen, schrikken, vrezen, wenen, zuchten, dat daar nederzitten als een steen en blok in moedeloosheid en vertwijfeling is slechts vanwege de wanhoop, dat u uw zonden God open te leggen hebt, slechts een verschansing, achter welke u zich schuil houdt, omdat u de Genade onuitstaanbaarder is dan de Hel. En terwijl u zich tegen God staande houdt, moet God de oorzaak zijn, dat u in het verderf en in de macht van de vijand gebonden bent.

Hoor dan nu, u maakt het evenzo als Koning Achaz volgens Jesaja 7. Lees en hoor, en hoor u ook wie u bent, die geloof hebt. Want het hart van de mensen is een trots en versaagd ding. Het vlees zal het nooit nalaten om het zichtbare, en wat hem lief is te strelen, en daarbij oefent de mens nog die praktijk uit, dat hij, ter stilling van zijn geweten, zich een grond ter berusting schept, daarin: dat hij toch gelooft, dat hij bij het Evangelie blijft volhouden, echter al bezig zijnde een grond van genade te leggen nevens God, met gestadige achteraanplaatsing van de enige God, geopenbaard in het vlees. Zo lang de mens leeft, is hij vlees, er behoeft hem slechts een stofje in de ogen te waaien, en hij is stekeblind, en de hele Hemel is voor hem verdwenen. Daarom hoor.

Koning Achaz was een arm zondaar, die veel grote en zware zonden had, waarvan hij wel graag wilde los zijn, en vrede bij God hebben. Daar waren nu toenmaals, zoals er altijd zijn, een menigte Theologanten, die in het Huis van Degene, Die zij de "Heere" noemden, waren. Deze dreven, dat men het lichaam plagen, verzwakken en kastijden moest, om het lichaam (den oude Adam?) te doden, opdat de geest er van afgetrokken, God gelijk gemaakt, en van het lichaam niet bezoedeld werd; opdat zij zo tot de reine God zouden kunnen opklimmen. Met andere woorden: zij gaven het lichaam de schuld, maar zichzelf hielden zij voor vroom. Zodanige Theologanten hadden voornamelijk de Heidenen, en na tijden was Pythagoras hun aanvoerder. De kinderen van Israëls nu, hun koningen, profeten en priesters namen van de Heidenen zodanige Leer aan, evenals naderhand de Christenen gedaan hebben, en nog doen; waarom dan ook de gedaante van het Christendom nu achttien eeuwen, eeuwen dezelfde is, als de gedaante van het geloof van het Israël naar vlees, dewelke, waar zij het ook nog het beste maakten, de zonde van Jerobeam aankleefde, of zij rookten op de hoogten. Geen Theologanten nu dreven een zuiveringsvuur, zoals men het tot op de huidige dag gedreven heeft, met dat onderscheid dat men in plaats van het stoffelijk vuur, het lichaam een zedelijk vuur opgelegd heeft van boetedoening, regels van devotie en onthouding, waarvan God niets weet, terwijl men het eigenlijke zuiveringsvuur of *Hades* na dit leven verwacht. En die kloeker willen zijn, brengen de volkomen zuiveringsplaats in de Hemel of in een duizendjarig Rijk. In dit geestelijk gebied van de duivellingen begaf zich ook Achaz. Zelf, weliswaar, ging hij niet in het vuur. Maar hij liet, evenals de andere Israëlitische onderen, zijn zoon er door heengaan, menende daarmee God zijn liefde tot reinheid en heiligheid betoond te hebben: Zo doende had hij toch, zijn eigen kind door de vlammen

latende gaan, dit zijn kind, wat uit hem zo onrein voortgekomen was, gereinigd. De gevolgen van dit zijn geloof waren niet alleen stelselmatige hoererij, maar ook dat het land door twee vijandelijke koningen, Pekah en Rezin, zeer in het nauw gebracht en bedreigd werd. Daarbij was Achas zo kloek, dat hij niet zei: mijn geloof heeft gefeild, of de God, welke ik aanbid, is dood. Maar hij gaf veeleer in deze nood de levende God de schuld. Maar daar treedt hem, op last van God Jesaja tegemoet, de Profeet van de Heere, en predikt hem: laat varen uw zuiveringstheorieën, en zoals u bent, u en het volk, erkent de eeuwige Genade, die ik u gepredikt heb, en predik, en nogmaals predik hoewel u zegt, ik ben tegen de Wet, en u zult verlost zijn van de twee koningen, voor welke u zich zo bang maakt, Welaan, eist u een teken, dat Gods hart zo tot u is, een bewijs dat de schuld aan u ligt; eist beneden in de diepte, eist boven uit de hoogte⁴⁶!

Nee, zei Achaz, dat zullen wij ons helemaal niet vermeten, dat wij God op de proef stellen zouden, iets van Hem eisende, wat Hij niet behoeft te doen; wij die het Volk zijn, wij hebben toch de Wet, en daaraan geloven wij geheel. Dit zeide Achaz alleen omdat hij het bewijs van de genade schuwde. Want zou het genade zijn, dan was het met de heerschappij van de zonde uit, en dan kon hij niet langer eigen wil en lust doordrijven en nochtans beweren, dat hij Gods wil liefde, en slechts om deze gedaan te krijgen, gebruik maakte van de godendienst tegelijk met de Israëlitische dienst.

Daar ziet de profeet de ondergang en verhardheid van het hart van de koning en van het volk. Hij grijpt het laatste en uiterste tezamen, om hun het Evangelie voor de voeten te leggen. Hij zelf heeft ondervonden, dat alleen in de diepte van onze verlorenheid de Genade troont, en het Heil van God zich statig ontvouwt, waar men niet werkt, maar Hem gelooft, Die de goddelozen rechtvaardigt. Daar, waar ook hij uitgeroepen had: “wee mij, ik ben een mens, een zondaar, van onreine lippen,” daar, waar hij zich bij de Heerlijkheid van God in de hel zag, daar zag hij, in deze zijn hel van vertwijfeling, een Engel afdalen, die hem met een kool van het Altaar in de Hemel de lippen aanraakte, en zijn ongerechtigheid van hem wegnam. In de belijdenis: “Gras, hooi ben ik, een afgevalen bloem,” ondervond hij hoe de Genade de heerschappij van de zonde van hem weerde, waarin hij nooit geslaagd was, zo lang hij nog het begrip mag gehad hebben: dat de Genade een hefboom van het goede was, waarmee wij zouden te werken hebben. Jesaja, zo waarnemende, dat noch de koning, noch het volk de Genade wil, maar veeleer hem voorwerpt, dat hij hen zou aanzetten om God te verzoeken schreeuwt het uit en roept: is het dan niet genoeg mij moe te maken met de onophoudelijke vraag, welk verband er is tussen genade en werk, ik u; geantwoord hebbende, daar is geen verband! u die heden ja, morgen nee zegt, en steeds wederkeert en zegt: “predik het ons, daartoe bent u geroepen, en wij zullen zien” is het u niet genoeg mij zo te kwellen en moe te maken: wilt u nu ook mijn God moe maken, Hem op de pijnbank leggen, Hem de handen verlammen, dat Hij u niet helpen kan, Zijn Geest gelasterd hebbende; wilt u ook op Hem de schuld werpen en zeggen: “Ja, nu, waarom gaf U ons toen Uw genade niet?”

Nu dan zo hoort, gij Huis van David! Meent niet, dat God uit u, David een Huis behoeft te maken; u zuiveringsmannen, u die zo met God twist, en u met uw wezen tegen het Evangelie opzet, God zal nochtans het proces niet verloren geven. Hij zelf zal u een teken geven; dat Zijn Heil er is; een teken, dat er geen verlorenheid van het vlees is, hoe diep ook waarin God Zich niet nederbuigt en in begeeft, om juist daar een nieuwe schepping te doen ontstaan van eeuwig heil, leven, vrijheid en vreugde; een teken dat juist daar waar de mens met al zijn doen er bij overschiet, zodat hij bekennen moet, er ook niets te kunnen uitrichten als Zijn zaligheid te verderven, Gods zaligheid er staat; een teken, dat het verstand, zielskracht, werk en Godzaligheid van mensen, en al het mogelijke bij mensen uit is, en dat het Woord alleen het doet; een teken, dat God juist daar, waar volgens het zichtbare alles zeggen moet, nu is alles voorbij en met Gods belofte is het gedaan, Zijn belofte ten uitvoer brengt: een teken, een zodanig teken zal de Heere God u nu geven, opdat, wanneer u eenmaal omgekomen zijt, u zult moeten bekennen: “Ja, zeker Zijn genade alleen was genoegzaam geweest, en daaraan heeft het ook niet ontbroken; maar slechts de tot in de hoeken van het land verdrongen, de verlatenen zullen het

⁴⁶ Jesaja 7: 11. In het Hebreeuws leest men: Maak het diep met eisen of maak het hoog ten hogen. Vergelijk Efeze 4: 9 en 10.

aannemen en tot God komen.”

Ziel de maagd is zwanger; u bent toch al mannen, in staat, om wat van goed gehalte tot stand te brengen met uw krachten, en met de verlustiging in uw smarten geloof, en met uw dienst. Maar waardoor u zich berokkenen zult het verlies van genade, land en volk, troon en geslacht En, wanneer God daarom het ook tot zo ver komen laat, zo zal Hij het toch maken, dat de belofte, aan David gedaan; “gij zult niet mij, maar Ik wil u een Huis bouwen” vervulling hebben zal; juist dan, wanneer uit de koninklijke linie geen enkele Man meer voorhanden zijn zal, door welke de Belofte in het leven zou kunnen treden; dan zal Hij zich de Man, op zijn Stoel, de beloofde Zoon, verwekken. Er zal ten laatste, uit de koninklijke linie; slechts een vrouw, een maagd, als erfgenaam overblijven, en uit deze maagd, als maagd, zal geboren worden. Hij, en zo u Hem niet gelooft, u blijft niet. Zie, ik zie al de dag, waarin dat geschieden zal, *zij is zwanger*, en zo zeker als dat geschieden zal zo zeker zult u, om Zijnentwil, verlost zijn van de twee vijandelijke koningen: ten bewijs stel ik hier voor uw aangezicht mijn knaapje *Schear Jaschub* en dat zal geschieden, voordat dat kind ophouden zal te eten, wat de kinderen eten, die nog geen tanden hebben, en over goed en kwaad niet oordelen.

Daarbenevens heeft de Heilige Geest de profeet ingeleid in de woorden van de Heere, tot de Duivel gesproken: “Het zaad van deze vrouw, Eva, zal u de kop vermorzelen;” niet Adams zaad, maar het zaad van de vrouw. De vrouw is, verleid geworden zijnde, in overtreding gekomen en heeft duizendvoudige ondervindingen door te staan, wat het met de vloek op haar geslacht in heeft. Ook wordt zij, in het Boek Leviticus, helemaal niet, en op geen andere wijze verschoond, als in de bedekking van de Genade, in de reiniging van het hart en door het geloof, toenmaals door de Heilige Geest beduid in allerlei soort van wassingen en uitdelgingen. Juist daarin heeft Hij, die het ijzer doet zwemmen, en het hout laat zinken, geopenbaard de Raad van Zijn Welbehagen, van zijn Wil in Christus Jezus. Want juist die, welke de Duivel het eerst ter neder gestort had, juist die, welke volgens de Wet, maandelijks onrein was en alles onrein maakte; juist die, welke als zij gebaad had, weken lang naar de Wet, als veroordeeld lag in het bloed van haar onreinheid; juist die: de zwakke, ellendige, de zondares, de dodelijk kranke in haar zonde en begeerte naar de man (zoals de Heilige Geest dat tot troost, bijvoorbeeld, van de heilige vrouwen Lea en Rachel meldt): juist zij zal het zijn, welke, niet zo wat geheiligd of gereinigd, maar in haar onreinheid ontvangen, dragen en baren zal, wat haar Zaad is, Degene, Welke God tot zonde gemaakt heeft voor ons, opdat wij werden Rechtvaardigheid Gods in Hem. Ja, juist Hij uit een zodanige, uit een zodanige gewonnen zonder man, zonder kracht, zonder uiterlijk middel, zonder inwerking van buiten, opwekking, lust, geschiktheid, alleen door het geloof. Dat is het, wat de Schrift op een andere plaats aldus uitspreekt: “de Heere zal wat nieuws scheppen op aarde. De vrouw zal de man omvangen!”

En zij zal een zoon baren, zoals de profeet op een andere plaats zegt: “Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, de heerschappij is op Zijn schouder, en men noemt Zijn Naam: Wonder, Raad, Sterke God, Vader van de eeuwigheid, Vredevorst.”

Ja, juist die zwakke, achteruitgeschovene, zij, van alle geestelijken van de boosheid in het hemelse en op aarde, verworpen, veracht als synoniem met zonde en begeerte, ja, als zinnebeeld van bijna alle gruwelen van de zinnelijkheid voorgesteld, zij, juist van die zelfde echter zeer begeerd, en hevig aangevochten verwenst en gezocht; juist de vrouw, van alle hooggeestelijkheid als de oorzaak van de verleiding en onreinheid aangegeven en geschuwd, zonder welke men echter nooit heeft kunnen leven: ja, juist die zal een zoon baren, welke, wanneer er ook tienduizenden zonen zijn, toch alleen het recht van de regering zal hebben, omdat Hij geboren is naar het eeuwig Voornemen en de Raad van de Wil van God, Welke alles, wat kracht, wijsheid en sterkte heeft, om God iets aan te brengen, voor dwaasheid en ijdelheid verklaard heeft, omdat het deze wijsheid en sterkte tegen God aangewend heeft, terwijl het zich, met gesloten ogen en gebonden handen, de Heere had over te geven. Zo lag van de oudste tijden af de weg van God. In alles en tot alles is het met de mensen uit. En zij zullen met alle hulpmiddelen het Heil niet kunnen uitwerken. Het Woord van de Heere alleen geldt, houdt stand, blijft, en doet datgene, waartoe het gekomen is. En dat men zich dit Woord onderwerpt is de

Raad van God. En waar men dan ook zou menen het bedenken er te mogen tegenin werpen: “hoe zal dat geschieden, nademaal ik van geen man weet?” daar zal men zich aan het antwoord onderwerpen: “God doet het,” en de eigen wijsheid en dat wroeten “hoe” moet men daarheen verwijzen, waar het behoort. Men late het Woord heersen en beschikken. En hore van de toeroeping van de Heere: “Zijt vrolijk gij onvruchtbare die niet baart:” want de vrucht van de Geest is door het Woord, om Welks wil degene rein is, die het Woord gelooft. En hij is zwanger en zal baren in het midden van de onmogelijkheid en van de wederspreking van de zijde van het zichtbare. Dat is de weg van God, dat Zijn ordening. Hij plant Zijn Heil in het midden van de verlorenheid; daar, waar niets is, roept Hij de dingen als zijnde. Juist daar, waar niets is als zonde, onreinheid en al dat, waaraan de Duivel zijn lust heeft, en waarvan hij zich, als het geschikste middel, vermeent te bedienen om de Eeuwige te leugenstraffen: juist daar maakt God Zijn woord waar, doet het en laat het komen; juist daar brengt Hij Zijn Heil, daar openbaart Hij Zijn gerechtigheid om daarmee alle Duivelen en al zijn heiligen te leugenstraffen, alsof Hij niet het verlorene zalig maakte. En dit alles is tot troost dergenen die niet zien op het zichtbare en vergankelijke: maar op het onzichtbare en eeuwige; welke in geloof wandelen en niet door aanschouwen. Want uit dit: “ziet de maagd zal zwanger worden en een Zoon baren,” leren zij niet alleen, dat het zo de ontferming, doen en Raad van de eeuwige God is, dat Hij Zijn woord in het midden van de tegensprekingen en onmogelijkheden handhaaft. Maar nog veelmeer dat in het geboren zijn van Jezus uit een maagd, de grond, als ook de vastigheid ligt van hun gered zijn uit hun zonden in het midden van hun zonden. Want het zijn *hun* zonden, niet zo wat *complimentszonden* of ingebeeelde, waarmee men zich vet en dik maakt, maar grote, zware, verschrikkelijke, gruwelijke. Het zijn deze dat zij voortdurend, door de macht van het zichtbare aangevochten, zo zwak, zo schroomvallig, zo als zonder Gods woord daarheen gaan, dat, bijaldien God Zelf niet in hen in Zijn Christus, daargesteld had en daarstelde, wat Hij gesproken heeft, er volstrekt niets uit worden zou. Daarom verheugen zich deze dan ook over de beloofde en geboren Zoon, verheugen zich, dat Hij de Zoon is, de beloofde erfgenaam van het Rijk van David, van het Rijk van de Genade, en houden niet op te getuigen: in Hem, in Hem, in Hem! Zo hebben zij de volheid, Hem. Want hij is het Hoofd van de Gemeente, de volheid van degene, die alles vervult: en zo zijn zij tot alle goede werken als mensen van God volkomen toegerust.

En zij zullen Zijn Naam heten: Immanuël. Er wordt hier niet van gesproken, hoe hij naar het vlees, in de taal van de samenleving, genoemd zou worden, daar is Zijn Naam Christus of Jezus, maar hoe zij in de Geest Hem noemen zouden. Welke? Ja, dat bepaalt de Engel niet; die hem zo heten zou, die zouden Hem zo heten. Deze zou Zijn Naam noemen, zoals deze Wonderbaar is, zoals het hun de Heilige Geest geven zou Hem in de Geest aan te roepen, te aanbidden, in Hem te geloven, zich op Hem te verlaten. Zij zouden Hem aanroepen, zoals hun dat grote geheimenis van de Godzaligheid getoond is: *God met ons*. Niet slechts God, *θεος*, maar *ο θεος*, *de God*; “met ons” staat vooraan, met ons, dat is bij ons, onder ons, in onze *gemeenschap* hoe wij zijn en wat wij zijn. Dit geeft hetzelfde te kennen als: “Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond,” en “God is openbaar geworden in het vlees,” en “de zoon van de mensen, de Zijnde in de Hemel,” en “Jezus Christus in het vlees gekomen,” en “ik de Heere woon onder u in het midden uwer onreinheden,” en “ziet! een Hut Gods bij de mensen, en Hij God met hen zal hun God zijn.”

Zo heeft deze Naam het geheel omvattend inbegrip van het Wezen. Een verloren mensheid, zondaren, zondaressen heeft God *in Zich opgenomen*; in het welbehagen van de mensen, dat betekent Immanuël. Wie kan deze Naam naar behoren uitspreken! Hiertoe behoort wat Salomo uitriep: “Maar waarlijk zou God bij de mensen op aarde wonen? Ziet de hemelen, ja, de hemel der hemelen zou U niet omvatten.” “God met ons” heeft ons tot God gebracht, heeft ons Zijn natuur deelachtig gemaakt, en heet zichzelf “de Zoon van de mensen,” zet ons hoog boven onze nood, verdoemenis, dood en ellende, schuld en straf uit, en Zichzelf in onze plaats, wordt wat wij zijn, en is zo “Hij met ons” God; zo is stof, aarde en as opgenomen in Heerlijkheid in HEM.

In deze Naam Immanuël is vervuld, wat de profeet zegt: “beneden in de diepte, boven uit de hoogte.” Niet maar slechts, dat Hij tot hulp is, maar Hij heeft Zich zo met ons vergezelschap, dat Hij Eén van

is, onze metgezel, zoals Hij zich dan ook niet schaamt ons de Zijnen en ons broeders te heten. Hij was dus de verlorene in het vlees als wij, en tevens de “WEZENAAR in de Hemel,” die onder ons getabernakeld heeft, onder ons mensen, vol Genade en Waarheid. Dit is het, wat aan Gideon gezegd werd: Jehovah met u: en waren het dan ook maar lege kruiken, die hij in het leger van de vijanden wierp, zij brachten niettemin het hele leger in verwarring. Want de kruiken waren vol van het Woord van de Heere Heere, en als de kruiken braken, toen sloeg het woord van de Heere er onder, greep een ieder in het bijzonder aan, en versloeg hen volkomen tot een man toe. God, rijk in genade en ontferming met ons armen; dus is alles toegerust, en er zal voor de hand zijn Alles, wat ten Leven en Godzaligheid dient voor degenen, welke dat “God met ons” kennen, het zij dan ook dat voor de ogen alles tegenstrijdig is. Want hier zal niet gelden man en mankracht, maar maagd en onvruchtbare; niet werk, niet dit of dat, van tevoren of er na. Maar alleen het Woord, alleen deze Zoon, alleen die “God met ons.” Deze heeft geschapen het blijven in hem. En zoals Hij zorgt, dat voor Zijn gelovenden het zichtbare in ijdelheid opgaat, opdat het hun niet schaadt, zo bekleedt hij hen ook met Zijn onzichtbaar Heil, dat zij Leven hebben en overvloed, vol zijn van alle in Zijn ogen welbehaaglijk goed in Hem. Hij blijft aan hun Spits, dat zij er doorheen komen, hoe ook het zichtbare hun geloof schijnt te leugenstraffen. “God met ons” is God, en de Zijnen hebben vreugde in de regering van Zijn genade en Waarheid, doen zijn Wil van harte, en volbrengen de begeerte van het het geloof weerstrevend vlees niet.

Vers 24. *Jozef dan, opgewekt zijnde van van de slaap, deed gelijk de Engel van de Heere hem bevolen had, en heeft zijn vrouw tot zich genomen.*

Zulks was dan ook een gemakkelijke zaak, zal men zeggen, omdat hij nu het bevel van de Engel had. Zeker, en Gods geboden zijn niet zwaar. Maar echter behoort men hierbij op te merken, dat er niet geschreven staat, hij is dadelijk uit de slaap opgestaan; veeleer heeft Jozef, nadat hij de droom gehad heeft, nog verder voortgeslapen, geheel zoals het ons gewoonlijk gaat. Want het was een zoete, troostrijke en verkwikkende droom, en die stoort de ellendigen zijn rust niet: trouwens, toen hij ontwaakte, zo was het toch ook als van Salomo staat aangetekend, “ziet, het was een droom!” en dus verbleef echter alles het geloof, van de gehoorzaamheid. Hij deed zoals de Engel van de Heere hem bevolen had: het was niets eigendunkelijks. Maar omdat hij het bevel had, en zoals hij het bevel had, zo deed hij het. De Engel van de Heere beveelt het met nadruk. Want gedenk, dat gelijk er ook boze Engelen zijn, die iemand laten dromen, er evenzeer ook boze lieden zijn, die steeds tegenwerpen: Ja, zolang de Heere het Zelf niet zegt, geloof ik u bode niet, en onttrekken zich aan het bevel van de Heere, om hun eigen lust na te jagen; zoals aan koning Achaz, plaatsen zij het Altaar van de Heere ter zijde, om slechts in de uiterste nood op deze te beproeven, of zij er door kunnen komen, terwijl zij ondertussen met Gods Woord, tegen de Heere hun God in, de dingen, die niet deugen, bemantelen (2 Kon. 16: 15, 17: 7-23).

Maar het bevel van de Engel was: liefde uit een rein hart en ongeveinsd geloof. Het was zoals de bevelen van de Heere door Zijn dienaren zijn, heilaanbrengend, reddend, verzorgend; het redde Jozef, dat noch hij noch zijn bruid zondigde, ontsluisde voor hem de zaligheid van God, waarin hij geborgen was. Deed de gehele Raad van God bestaan en verwijderde van Maria en Jozef zelfs de schijn van het kwaad; het stelde Gods doen bij de Zijnen volkomen daar, dat er niets aan ontbrak, dat het veeleer in elke betrekking volmaakt was. Daarom staat er vervolgens:

Vers 25. *En hij bekende haar niet, totdat zij deze haar eerstgeboren zoon gebaard had: en heette zijn naam Jezus.*

En hij bekende haar niet. Hij hield haar als *verloofde* bij zich. Zo ging hem, de eer van God ter harte en de liefde voor de eer van Zijn bruid, dat hij bezorgd was, de lasteraar, de ongelovigen en twijfelaar elke gedachte, elk voorwendsel af te snijden, dat de zoon van Zijn bruid niet een gegeneerde uit de Heilige Geest, niet een reine vrucht van het geloof ware.

Want zodanig is de aard van het ongeveinsd geloof, dat, zodra het bevel van God er is, dadelijk ligt er weggegooid, alle eigen lust, eigen wil, voordeel, genot, vergenoegen, behoefte, rust, vrede, in het

algemeen alles, wat voor de mens behoefte is, en juist in de toestand, waarin hij dat, wat het bevel hem schijnt te ontnemen, onmogelijk ontberen kan, en het tevens is alsof het de vroegere wegen, ja, de woorden en daden van God schijnt te weerspreken. Daar is de bevestiging van de gerechtigheid van het laten varen van het zichtbare: daar is de liefde van God, uitgegoten in het hart, welke zich vasthoudt en vastklemt aan Gods bevel en trouw; daar is de hoop, welke niet beschaamt, de hoop op Degene, welke Hemel en aarde gemaakt heeft.

Trouwens men denke niet, als ging dat ten opzichte van het zichtbare zo ligt, zo zonder bezwaren: in tegendeel, daar is aanvechting, ergernis, angst en nood; daar zijn verzoeken om zich in eigen weg er uit te helpen; twijfel of men op de rechte weg is, en in een rechtvaardige zaak: daaronder zelfverwijt, smart, lijden, tranen, worstelen, zuchten, vrezes en versagen; men ziet slechts omkomen en vergaan. In het kort: ten opzichte van het zichtbare en onze gesteldheid, zoals wij vlees zijn, is het doen van de Wil van God, wanneer het er eenmaal op aankomt, niets minder als vrolijkheid: alles wat in ons is, eigen ongeloof en hardheid van het hart en, ja, al onze zonden, benevens al het zichtbare buiten ons, streven daar geweldig tegen in, al was het de weg van God niet. En de ziel treft nauwelijks een enkele aan, die haar verstaat, die de waarheid van haar gangen opmerkt, en zij heeft alleen met God en mensen te worstelen en te overmogen. Juist in zulke strijd, door zulke tegensprekingen door heen, slaagt het doen van de volkomen Wil van God bij hen, die geloven, geheel op vorstelijke wijze: het wordt van harte gedaan. Want de Wet van God is hun meer waard dan Hemel en aarde, dan leven en lust. In deze Wet hebben zij ouderen, gade, kinderen, huis, geld, kleding, spijs en drank, hoewel zij er ook niets van zien: en wat tegen deze Wet in is, dat het voor hen heenvare! Wie het verliest, die verkrijgt het en heeft het; wie het behouden wil met achteraanstelling van het bevel van God, verliest het benevens zijn ziel en zijn God.

Niet, dat de Engel dat aan Jozef verboden, of dat bij op een andere wijze een speciaal bevel van God dienaangaande zou gehad hebben: nee hij heeft de Wil van God, dat wat zich voegt, wat liefelijk is, wat wel luidt, uit de omstandigheden verstaan. De liefde was het, de liefde, welke niet het eigen, maar dat, wat van de andere is, zoekt, was het, welke hem daartoe bepaalde, opdat niets, ook niet het geringste, van de vrucht van de Geest, van het geloof van de moeder, van de waarheid van deze ontvangenis teloor ging: het was de *speciale* vervulling van een algemeen bevel, “uw macht zij de zwakken niet tot aanstoot.”

Overigens heeft men dit niet zo te verstaan, als had Jozef, *volgens grondbeginsel*, zich van Maria onthouden: vlees doet niets volgens grondbeginsel. God heeft het hem ingegeven om Maria, hoewel hij haar ook als vrouw tot zich genomen had, te beschouwen als zijn bruid, totdat zij haar eerstgeborene gebaard had. En omdat hij haar nu zo beschouwde, heeft hij haar ook niet bekend. Het laat zich bovendien licht vermoeden, dat deze zwangerschap uit de Heilige Geest, en de verwachting van de dingen, door de Engel Gabriël gesproken, beiden, Maria en Jozef, in een spanning zullen gezet hebben, zoals wij ons deze bezwaarlijk kunnen voorstellen, waardoor zij zelfs er niet aan kunnen gedacht hebben, wat de Duivel, die de echt haat, aan de gehuwde lieden anders wel als onheilig en te vleselijk voorhoudt, om hen zodoende tot geestelijke onreinheid, lichamelijke branding, twist, tweedracht en allerlei soort van afgoderij en goddeloosheid te vervoeren, en de ordening van God om te stoten.

Wanneer de Apostel zegt: “Ik ben vleselijk, verkocht onder de zonde,” zo wil hij helemaal niet, dat men er oorzaak uit neemt om zich op een *antinomiaanse* wijze van het doen van de Wil van God te ontslaan. Hij zegt dat ter onderrichting dergenen, welke menen, dat zij nevens de Genade de Wet er nog bij te nemen hebben. Deze wil hij onderrichten dat, zo wij zuiver van de Wet af zijn, zoals zij ten opzichte van ons dood is en wij haar in Christus⁴⁷, - de Genade van Jezus Christus in het gelovenden

⁴⁷ Wij zijn haar gestorven in Christus. Zo er ware genade is heeft de wet op ons geen kracht, maar wordt door de genade alles daargesteld. Maakt deze leer geen zorgeloze en goddeloze mensen, wordt daardoor niet geleerd: “laat ons het kwade doen opdat het goede daaruit voortkome?” Wij antwoorden met de onderwijzer in de Heidelbergse Catechismus: “Nee zij. Want het is onmogelijk, dat zo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zou voortbrengen vruchten van de dankbaarheid.” Zie H.F. Kohlbrugge Zeven Leerredenen over Psalm 51, Amsterdam 1854, p. 91. “Waar ware genade is, daar is men van harte gewillig gemaakt tot alle Gode welbehagelijke diensten en tot het wandelen in Zijn geboden, en

en niet-werkenden alles daarstelt, en hen overzet in Zijn volheid, zodat er niets aan ontbreekt. Hij wil hun aanwijzen, dat de rechtvaardigheid van de Wet in hen vervuld is en wordt, juist dan, indien zij zo weggevallen zijn, dat dát zullen en moeten hun het treffendste bewijs wordt van hun niets, van hun verlorenheid, en dat de loutere gedachte er aan bij hen al zonde en afgoderij is. Dat “ellendig mens” doet er uit losbreken een: “God dank zeggen door Jezus Christus onze Heere,” veroorzaakt een vrolijk gemoed, een rein hart en de bewustheid in de Heilige Geest, dat men God dienende is met goed geweten, en dat men niet zondigt. Wie volgens de Geest wandelt, die gaat Gods weg, en doet niet, wat hij anders wel wilde of mocht. God geleidt hem en voegt het zo, dat hij niet doen kan wat hij anders doen zou: waar God anders wil, daar wil de aan Hem gelovende ook niet anders, kon hij ook anders. Ja, wel ons! God Zelf is er zorgende voor, dat men Zijn Wil doet, en Zijn bevelen nakomt; zoals de moeder bij de kinderen, zo is Hij rondom Zijn heiligen, grijpt hen, waar zij vallen zouden, rukt hen er uit, waar in zij gevallen zijn. Hij houdt hen steeds op rechte wegen, draagt hen door alle voorvallen heen. Hij breekt af, waar zij zelf iets willen, en komt hen met eeuwige Genade voor. Ja, elk uur, wanneer de nood nijpend is, houdt Hij voor hen kostelijke spijzen, koninklijke wijn, nieuwe kleding en allerlei sieraad en heerlijkheid bereid; want hier is Immanuël, Hij, die goddelozen rechtvaardigt, Hij is met Zijn lijdens, die noch vermogen te tellen de haren van hun hoofd, noch de sterren van de Hemel en zo alles vermogen. Met zodanig sieraad, met deze heerlijkheid zien wij hier onze Jozef aangedaan: wat hij doet, dat doet hij, opdat Gods heil en Gods werk blijft, opdat de Duivel noch klauw noch tand toevalt.

Men zou kunnen denken, dat de aanmerking van de Evangelist: “en hij bekende haar niet,” bijna overtollig is, omdat toch in het voorgaande al dergelijke tegenwerpingen genoegzaam afgesneden zijn. Maar de Geest zal altijd daarvoor zorg dragen, dat, ten minste van Gods zijde, aan het geweten geen oorzaak tot angstvalligheid overblijft. Opdat zo de Satan de aangevochten ziel, zowel als de ongelovigen niet zou kunnen inwerpen: “wie weet, heeft hij haar al vroeger als vrouw tot zich genomen, zo mag hij haar ook wel bekend hebben;” daarom zet Matthéüs er uitdrukkelijk bij: *en hij bekende haar niet*. Hij zegt dat tot beschutting van de Waarheid, dat God Zijn Zoon heeft doen geboren worden uit een vrouw; dat de maagd hem ontvangen en gebaard heeft door het geloof; dat het niet geweest is door de wil van het vlees of de wil van een man. Met hetzelfde doel verhaalt ook Lukas, dat Jozef met zijn *Bruid* naar Bethlehem gereisd is in de tijd van de schatting.

... tot dat zij gebaard had. Het is bekend, wat men het hier gebruikte Griekse woord heeft willen laten zeggen, en welke gevolgen men gepoogd heeft er dan uit af te leiden. Het woordje *εως ου*, tot, wordt in de verleden tijd, in verhalende rede overvloedig⁴⁸ gevonden in het nieuwe Testament, en betekent doorgaans een bepaald voorval uit het verleden. Maar het is zonneklaar genoeg, wat er eigenlijk achter stak, dat Vaders van de zogenaamde Kerk, een *Augustinus* en *Hieronymus* en anderen voor en na hen, de bewering voor de dag gebracht hebben, dat Maria eeuwig Maagd zou gebleven zijn. Het zijn toch dezelfde, die niet bloosden om gehuwde lieden te vermanen samen te wonen, zonder echtelijk met elkaar te leven. Dat toch zulke verdwaasde leraars bekenden, dat zij zich de Duivel verkocht hebben

daar komt men ook wel ter tijd als God het wil, met de schapen en met hun vet, terwijl huichelaars met de veldvruchten aankomen, die ze over de hand hebben en zelf niet willen eten. Het is hier echter de, vraag, wat God gegeven of toegebracht moet worden, opdat Hij ons de zonden vergeeft, of: waartoe God lust heeft, ten einde ons de zonden te vergeven. En dan is het antwoord van de oprechte: dat God daarvoor in het geheel niets toegebracht kan worden; dat het Hem met niets ter wereld kan vergolden worden; dat God tot al die dingen, die Hij anders in zijn Woord heeft bevolen, in het geheel geen lust heeft, als het u namelijk zou strekken om ons om hunnentwil de zonden te vergeven; dat Hij ook de zonden niet heeft vergeven, opdat het Hem door ons, op welke wijze dan ook zou vergolden worden. Want God neemt niets van de zondaar aan dan zijn zonde. En voor de gerechtigheid welke God aan het geloof toerekent, neemt Hij van de mens niet één penning, niet één zucht, niet één traan. Hij vergeeft de zonden en indien het vergeving is, zo wordt van de kant van de mensen Hem niets gebracht en kan Hem ook niets gebracht worden; het is een vrije daad van de ontferming van God, en berust in het bloed en de gerechtigheid van Christus en geschiedt ook alleen tot roem en lof van de naam van God enz.

⁴⁸ Matth. 13: 33, 17: 9, 18: 30 en 34, 26 : 36, Lucas 2 : 50 en 59, 13 : 21, 24 en 29, Joh. 13 : 38, Hand. 21: 26, 23: 12, 14 en 21, 2 Petrus 1: 19, Openb. 6: 11.

om Gods Wet om te stoten omdat zij nu dit, het Evangelie van de Genade, verachtten, is hun zelf hun leer, gebod op gebod geworden, en terwijl zij de gewetens van anderen gebonden hielden in leerstellingen van de Duivelen, sidderden zij zelf vanwege de woede van de begeerte, en geen van hun heeft zich van onreinheid en onechtelijk zondigen met een vrouw kunnen vrijspreken. Het gaat deze leraars van de eeuwige maagdom van Maria als de Farizeeën, welke de in echtbreuk gegrepen vrouw tot de Heere brachten: dat deze voorgewende ijveraars van de kuisheid, in zichzelf inkerende, bekennen, dat hun ogen vol overspel zijn, en zich bekeren van hun *Melecheth*, koningin van de Hemel, voor welke zij tot op de huidige dag koeken bakken. (Jeremia 44)

Het ligt in de natuur van de dingen dat Jozef met deze zijn eigen vrouw Maria, nadat zij haar Eerstgeboren zoon bekomen had, op een echtelijke wijze geleefd heeft. Zo ligt het in de natuur van de dingen, dat de Satan, vijand van al Gods werken, de wereld verleid en degenen, welke, in hun ongehoorzaamheid tegen het Evangelie, zich tot zijn wil hebben laten gevangen nemen, ook leert om het schepsel van God te verachten. Zodanige lieden, welke volgens de leer van Hieronymus voorgeven, dat de echt, of het echtelijk samenleven van man en vrouw, door het nieuwe Testament eigenlijk afgeschaft is, wedervaart hetzelfde, wat ook de *Chemarim* of monniken onder Israël wedervoer: de toorn van God is van de hemel over hen openbaar geworden, en nadat zij het Evangelie van Zijn genade veracht hebben, heeft God hen overgegeven in de begeerlijkheden van hun hart en tot onreinheid. Romeinen 1. En het dagelijkse en gewoonlijke, waarin Gods hoogste wijsheid en goedheid, op een voor de mens geschikte wijze, zich openbaart, versmadende, zoeken zij niets anders dan om zich, langs een omweg van eigen ingevoerde godsdienst, voor God staande te houden, wetende wat goed en kwaad is. Wanneer David zegt: “ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen,” dan is het verre van hem daarmee iets op zijn ouders te willen werpen. Hij erkent met deze woorden alleen, dat het van het begin af, al van moeders lijf aan, met hem uit was, dat hij vlees was van vlees geboren, dervende de Heerlijkheid van God.

Wij behoren ons door deze woorden van de Evangelist “totdat zij geboren had” te laten onderrichten om Gods bevel zuiver te bewaren, zoals Jozef gedaan heeft, heden tot derven, morgen tot hebben, zoals ook Paulus zegt: 1 Cor. 9: 4, 5 en 12, Fil. 4: 12, Gal. 2: 3-5. Het blijft immer zo, dat de mens zich tegen Gods ordening en vaststelling opzet. De vrouw wil zich niet onderwerpen aan de vloek over haar geslacht, en de man niet zijn brood eten in het zweet van zijn aangezicht. Waar God gezegd heeft: “Om der hoerereien wil, zal een iegelijk man zijn *eigen* vrouw hebben, en een iegelijk vrouw zal haar *eigen* man hebben,” daar mengt zich de leer van de Duivelen ook in, en het heet dan: wij zullen het wel zonder man, zonder vrouw klaar krijgen en in heiligheid leven! En waar op deze wijze Gods eenvoudige heiligheid verworpen is, daar houdt hoogmoed, nijd, gierigheid, vleselijke lust de misleiden, met zijn voornemens, in onverbreekbare banden.

O vrouw, de Genade gelooft! en u zult u het woord van de Heere onderwerpen: “uw mannen gehoorzaam in alles,” want het is de aandrijving van de om u daartegen op te zetten: om u en uw Huis ten onder te brengen. Want op u heeft hij het gemunt, om u tot trotsheid aan te drijven en tot nonnerij.

Aan het Woord u vastgeklemd, u man! In hetzelfde gebleven: “wie vrouw of kind liever heeft dan Mij is Mijns niet waardig!” En u zult niet door vergankelijk genot vervoerd, omstrikt en gevangen zijn, om het bevel van uw God te laten varen, en uzelf benevens huis, vrouw en kroost in de ondergang te storten.

De eenzame en weduwe zij stil: en haar ziel prijze de onderwijzing van de Heere, Zijn Wet!

Dat wij ons door deze woorden laten onderrichten, om het heilige Evangelie van de volzaligen van God rein bij ons te bewaren, al nadat het de omstandigheden gebieden. Daarin bestaat de liefde, dat, waar ons de Heilige Geest in het leven, uit de omstandigheden, in het geweten aantoon, wat niet behoort gedaan te zijn, men het daar verre van zich weggeworpen hebbe, wanneer ook wat wij wensen God ons niet rechtstreeks verbiedt, of wanneer Hij werkelijk, op ons aanhouden en kophangen, er de vergunning toe geven mocht. Bileam dwong God dergelijke vergunning af. Maar God wil een dienaar uit vrolijk gemoed en overgave zonder terugbehouding.

Wie Hem dit dienen als wat groots wil toerekenen, als deed hij het om Gods wil, als iets dat hij doen moet, of omdat hij anders niet zalig zou worden: die drijve liever zijn eigen wil door. Hij zal echter doen wat God wil en geen dank daarvoor hebben, maar het loon van Bileam en het schelden van Balak. Zijn geschiedenis is als de geschiedenis van de zogenaamde Kerken van alle tijden, zoals die beschreven is, 2 Kon. 17: 27-41. Bovendien bekomt een zodanige in het geheel niet, wat hij beoogt: de gehoorzame houdt het woord dierbaar om het te gehoorzamen, maar zoekt niet zichzelf, hoe bang het hem ook daaronder is, en zulke gehoorzaamheid maakt Vorsten, zoals Jozef er één was; zit hij ook in een stal, hij is toch in het Paleis van God. “Wat van de ander is, van het Woord van God, het zijne, het mijne er achter aan,” is de volhouding van het geloof: en zo heeft Jozef, in deze volstandigheid in het goede, de heerlijke uitkomst gezien.

... totdat zij geboren had *haar zoon*, ja, haar zoon en niet de zoon van Jozefs of aan Jozef. *Haar zoon*. Want alleen als erfdochter van David, alleen als maagd, zonder man, kon zij de Vorst en Held baren, welke recht en gerechtigheid op aarde kon daarstellen.

de eerstgeborene; niet eerste, ook niet alleengeborene, maar *eerstgeborene*: Degene, wie het recht van David toebehoorde, op Wie, rechtens, de kroon gekomen is als eerstgeborene van Maria. Zo snijdt de Heilige Geest de goddeloze bewering af, dat Jezus de rechten van David van Jozef, door adoptie, zou verkregen hebben.⁴⁹

Haar zoon, de Eerstgeborene, zegt de Schrift: die van haar en van God was, zoals de Heilige Geest, heen duidende op de Christus Gods, bevolen had: “alles wat het eerst de baarmoeder opent is Mijn.” Zijn ingewanden waren het, Zijn eigen uit Zich gegengereede, wat God in Eva gelegd had, toen zij verloren was; wat Hij door Seth op Sem, van Sem op Abraham, van Abraham op David in de wereld ingeleid had; wat Hij aan Abraham, als Heilbron van alle geslachten van de aarde, ten zoon gegeven had: wat Hij David had toegezegd, als lang na hem uit *zijn* lenden zullende voortkomen, als zijn Christus en Opvolger, in het Rijk van het Licht tegen de duisternis, in het Rijk van de Waarheid tegen de afgoderij van de offers; in het Rijk van de Genade tegen alle zonden van Zijn heiligen, van de Vrede en van de Almacht tegen alle vijanden; wat Hij hem toegezegd had als Daarsteller en Bedeler van alle leven en overvloed, van het bloeien en juichen op de bergen van de eeuwigheid, op de heuvelen van het Heil. Deze Belofte, hoger dan de Hemel, dieper dan de hel, lag, als in een notenschaal, in de laatste ziel, in het enige overblijfsel van het grote Davidische Huis. Uit haar moet het voortkomen, of de wereld gaat in vlammen op; uit haar moet het voortkomen zonder man, of Hij is niet op de Troon geboren, en het alle zonden verzwelgende Rijk van de Genade blijft weg. Hij komt, hij komt, de beloofde Zoon, Hij alleen Zoon, en alleen die Zijn kinderen, welke hij daartoe de macht gegeven heeft, het gelovenden in Zijn Naam. Hij komt, Hij wordt geboren als Maria's zoon, de Eerstgeborene: Hem het Rijk, de Macht en de Heerlijkheid! Hij heeft ons uit onze zonden gered, en ons tot God gebracht in Hem, ons, die geboren zijn in rechtvaardige aanklacht bij de Wet, Hij ontvangen en in de baarmoeder gedragen, onder onrechtvaardige verdenking van een begenadigde. Hij de alleen Heilige.

En noemden Zijn naam Jezus. Waar was dan de wereld, waarmee was zij bezig, toen dit kind ineen gekromd lag onder het moederlijk hart! Zij telde geld in Rome, en vond niet genoeg voor haar lusten, en gierde naar meer. Toen schreef zij door haar vorsten uit, dat allen zich zouden laten inschrijven, ter belasting van hun grond en hun have. Zo laat dan ook het Kind, beladen met de zonde van de wereld, Zich heengedragen en de moeder komt met moeite naar Bethlehem, onder de vele duizenden onbekend, ongenoemd. Maria moet er heen om een stuk grond te laten schatten, of het verpand zij of niet, zij het slechts zo groot als een duiventil, wat doet het er toe? “Het goed van de goddelozen is tot verwoesting. Maar de rechtvaardigen bezitten de wereld erfelijk.’ Jozef gaat mee, ook hij moet er heen, omdat hij uit het huis en het geslacht van David was, hoewel hij wellicht anders niets had. Hij

⁴⁹ Dit is geen goddeloze redenering. Zie Matth. 1: 16.

begeleidt zo zijn bruid, zoals Lucas haar uitdrukkelijk noemt, als hij met haar, en niet zij met Jozef naar Bethlehem ging. Er had dus, voor de geboorte van Christus, nog geen gemeenschap van goederen onder hen plaats: dus heeft Jozef het kind ook niets kunnen overdragen. Maar wat het was, Davids zoon en de bezitter van de Sleutel van David, dat was hij zuiver van Zijn moeder.

Zo komt dan dat kind en niemand weet van hem; niemand heeft het iets bereid, en toch hoopten de twaalf geslachten dag en nacht, onder allerlei dienstbetoning, tot de Belofte te geraken. Toen bij de geboorte van Johannes de beweging op het gebergte Juda ontstaan was waar een ieder riep; “wat zal toch dit kindeke wezen?” was die dan zo snel en zo geheel verdwenen? Had dan niemand acht geslagen op Maleachi? Had Elisabeth met haar getuigenis: “van waar komt mij dit, dat de moeder mijns Heeren tot mij komt,” dan geen geloof gevonden? Ach en hoe is het bij ons? Wie is bereid, waar God komt, wie legert Hem, en legt Hem een kussen onder het hoofd, wie ruimt Hem het huis in, en kiest voor zich de stal? Hier, o mens, mag u leren, wat u tot uw heil en tot uw zaligheid ook brengt, ook werkt, van tevoren of daarna verricht. Beken dat Hij het alleen is, dat Hij het alleen doet, wat tot uw heil en vrede dient. En luister aandachtig naar het woord van Zijn genade! Dat hier ook de vanwege de gerechtigheid aangevochten leer, of het geloof wat ziet, of dat het gelooft. Wat zag dan Jozef, wat zag Maria? Eenzaam en verscholen leven zij in het verachte Nazareth. Wie mag Maria verstaan hebben? En Jozef leeft met zijn bruid als een zuster. Ja, wie kent zijn gehoorzaamheid, liefde, trouw? Zich bezig houdende met zijn timmermans-arbeid: maar waar is de Gemeente, welke de vrucht kent, hoewel zij in de Synagoge en in de huizen het “Halleluja, Hij komt” onderling met elkaar galmen.

Eindelijk gaat het ter schatting naar Bethlehem. In de karavanserai vinden zij geen onderkomen. Waar zullen zij blijven, en waar vinden zij dan eindelijk plaats? In een stal. Daar, daar zitten zij slecht en recht nevens het kinderen als kinderen. Wat zien zij dan toch in Bethlehem? Maar zie! van de Hemel hoog galmt een koor van hemelse Heirscharen, en van de harpen van de Engelen klinkt het: “U is geboren de Christus, de Heiland in de stad Davids, in de mensen een welbehagen!” En het Woord heerst en zegeviert met de Zijnen door het zichtbare doorhenen totdat het de laatste van de onzen, die hier met tranen zaaien, binnen heeft.

Jezus noemt hij het kind. In het Hebreeuws is Jezus één, die ruimte maakt, in ruimte zet. In de eerste dagen van Zijn vlees maakte hij voor de lieden ruimte in de herberg, dat zij op hun peluwen bleven, en Hij lag in een stenen trog in het midden van het vee. In het midden van de dagen van Zijn vlees, dreef Hij de duivelen uit, en Hij werd onder de Samaritanen en de Duivelen geteld. Aan het einde van de dagen van Zijn vlees, gaf Hij zijn lichaam over, en liet Zijn bloed vergieten voor velen, en Hij werd onder de kwaaddoeners en moordenaars gerekend. Dat is van degenen geschied, *die al dagelijks riepen: “Ach dat de hulp uit Sion kwame!”*

U vrome, erken nu, van Wie de Gerechtigheid is. Werk niet, maar geloof in Degene, die goddelozen in gerechtigheid doet leven!

U goddeloze, met wie het uit is, maar die in een reine betrekking tot de Wet haakt te zijn: wanneer de Schrift zegt, dat zij de goddelozen niet rechtvaardig spreekt, zo leer, dat zij het nochtans doet, en kom herwaarts.

Verheugt u, u Zijn heiligen. Want Hij, de *Wortel en het Geslacht* van David, Hij, Die ons van zonden gered heeft, komt, en Zijn Loon met Hem. De dochter van Juda, die gered en overgebleven is, zal verder nederwaarts wortelen schieten, en opwaarts vrucht dragen: de ijver van de Heere Zebaoth zal het doen.

De genade van de Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u allen. Amen.

BIJLAGE

GESLACHTSREGISTER VAN JEZUS CHRISTUS

Het geslacht waaruit Jezus is voortgekomen wordt beschreven in Genesis 5, 11 Ruth 4, en herhaald in 1 Kron. 1-3.

O.T.	Matth. 1	Lukas 3 (namen Griekse spelling)
1 Adam		Adam , de zoon van God
2 Seth		Seth
3 Enos		Enos
4 Kenan		Kainan de 4 ^e van Adam
5 Mahalaleël		Malaleël
6 Jered		Jered
7 Henoch		Enoch, de 7 ^e van Adam, Judas :14
8 Methusalach		Methusala
9 Lamech		Lamech
10 Noach		Noë
11 Sem		Sem
12 Arfachsad		Arfaxad [Kainan de 4 ^e van Noach is onjuist]
13 Selah		Sala
14 Heber		Heber
15 Peleg		Falek
16 Rehu		Ragau
17 Sereüs		Saguch
18 Nahor		Nachor
19 Terah		Thara
20 Abraham	Abraham	Abraham
21 Izak	Izaak	Izaak
22 Jacob	Jacob	Jacob
23 Juda	Juda	Juda
24 Perez	Fares	Fares
25 Hezrom	Esrom	Esrom
26 Ram	Aram	Aram
27 Amminadab	Amminadab	Aminadab
28 Nehesson	Nahasson	Nahasson
29 Salma/Salmon	Salmon	Salmon
30 Boaz	Booz	Booz
31 Obed	Obed	Obed
32 Isai	Jessai	Jesse
33 David	David	David Mattheüs noemt van Abraham t/m David 14 geslachten.
	+ Batsua	+ Batsua (1 Kron. 3:5)
34 Salomo	Salomon	NATHAN
35 Rehabeam	Roboam	Mattatja
36 Abia	Abia	Mainan
37 Asa	Asa	Meleas
38 Jósafat	Jósafat	Eljakim
39 Joram	Joram	Jonan
40 Achazia		Jozef

41	Joas		Juda		
42	Amazia		Simeon		
43	Azarja/Uzzia	Ozias	Levi		
44	Jotham	Joatham	Matthat		
45	Achaz	Achaz	Jorim		
46	Hiskia	Ezekias Eliezer			
47	Manasse	Manasse	Joses		
48	Amon	Amon	Er		
49	Josia	Josias	Elmodam		
50	Jojakim		Kosam		
51	Jechonia	Jechonias	Addi		
			52 Melchi		
52	Sealtiël	Salatiël	Neri	* Zie 1 Kron.3:19	
53	Pedaja*	(Jakim** of Pedaja)	54 Salatiel	** Mat 1:11 kanttek. nr 9	
					Regeringsjaren vlgs Joods Kroniek
54	Zerubbabel	Zorobabel	55 Zorobabel de vorst	Zerubbabel	58
55	Hananja				
			56 Resa	Resa-Mesullam	66
			57 Johannas	=Ben Resa	53
			58 Juda	=Hyrkanus	31
			59 Jozef	=Jozef I	7
56	Sechanja		60 Simei	Abner	11
57	Semaja		61 Matthatias	Eli	12
58	Nearja		62 Maat	Aser	9
59	Eljoenai		63 Naggai	Artasat	10
60	een der 7 zonen		64 Esli	Haggai	8
		Abiud	65 Naum	Mesaluth	7
		Eljakim	66 Amos	Sirach	14
		Azor	67 Matthatias	Sioach	10
		Sadok	68 Jozef	= Jozef II	60
		Achim	69 Janna	= Joannas	<u>16</u>
		Elihud	70 Melchi	538-166 v.Chr	372 j
		Eleazar	71 Levi	Strijd Syrië:166-162	4
		Matthan	72 Matthat	Makkab.: 162- 36	126
		Jacob	73 Heli	Herodus: 35- 1 v.Chr.	34
		Jozef	74 Maria		
		JEZUS	75 JEZUS		

Toelichting:

Lukas vermeldt het geslacht van Maria, of liever van Heli, de vader van Maria: "Jezus begon omtrent dertig jaar te wezen, zijnde [alzo men meende de zoon van Jozef] de zoon van Heli", zie kanttek. Nr. 28 van Luk 1 en 1 Kron. 3:19. Dr. Owen plaatst de tussenzin tussen haakjes. Heli was uit het geslacht van Nathan, zoon van David en Bathseba. Zij kan nog een kleindochter van Achitófel geweest zijn, 2 Sam. 11:3 en 23:34. Matth. 1:16 zegt uitdrukkelijk: *Jacob gewon Jozef, de man van Maria*. Da Costa heeft terecht de Troonopvolging bij Jozef, de vader van Jezus geplaatst.

Kainan, Luk 3:36 komt in niet een Hebreeuws geslachtregister voor, noch in de Targums (de Aramese vertaling), noch in de Samaritaanse vertaling. Wel in de Septuagint, waarbij gevoegd werd dat Kainan en zoon Sala beiden 130 jaar waren toen ze een zoon verwekten, daarna leefden ze noch 200 jaar. Dit strijdt tegen Gen 10:14,15. Sela leefde 30 jaar en gewon Heber en leefde nog 403 jaar. Jac Leydekker schrijft dat Kainan wel voorkomt in de Griekse Textus Receptus, die door onze Statenvertalers werd gehanteerd, maar niet in alle Griekse afschriften.

Joodse Kroniek en de landvoogden.

Dr. Gill heeft een chronologie samengesteld uit oude Joodse kronieken, die gevoegd is bij zijn verklaring over Lukas 3. (1) Zerubbabel, na de Terugkeer landvoogd over Juda, was de zoon van Salatiel en niet de zoon van Pedaja uit het Koningshuis. Zie ook kanttek 1 Kron 3:19. Zijn naam betekent: zaad van Babel, een veel voorkomende naam.

Zerubbabel was wel uit het Huis van David en als zodanig heeft dit Huis de leiding gehad in Juda tot de verdrijving door Antiochus Epifanus. 8 namen van leiders uit die tijd verschillen bij Joséfus met de lijst van Lukas. Wetenschappers twijfelen er bijna niet aan of het zijn dezelfde personen. In die tijd droegen velen 2 namen. (Polus, 1)

Een probleem vormt 1 Kron 3:17: "De kinderen van Jechonia waren Assir, zijn zoon was Sealthiel". De kant. merkt op dat de vertaling ook kan luiden: "De zonen van Jechonia, de gevangene, Sealthiel, enz. Taalkundigen verkiezen de laatste vertaling. (1)

Familie van Jezus

Maria was een nicht van Elizabet, Lukas 1:36, Het Griekse woord *segenes* komt 12 keer voor. Het betekent een familielid. De oude kerkvaders geloofden dat de jonge Maria tante moest zeggen tegen (de veel oudere) Elizabet. Maria's moeder en Elizabet waren zusters uit de Stam van Levi.

Maria had een zuster (Salóme), stond met haar bij het kruis van Jezus. Mat 27:56; Joh 19:25. Salóme was getrouwd met Zebedeüs, vader van Jacobus en Johannes. Dus waren die 2 discipelen eigen neven van Jezus. Geen wonder dat Salóme voor haar zonen, de neven van Jezus een plaats vroeg in Zijn Regering,

De Roomse kerk geloofde dat Maria altijd maagd is gebleven. De Statenvertalers handhaven deze visie, Mat. 13:55, nr. 55. Zij argumenteren vanuit de namen dat Jezus geen broers had maar neven. (Alsof neven niet dezelfde namen kunnen dragen!) Vele oude schrijvers eveneens. Maria had diverse zonen: Jacobus, Joses, Simon, en Judas, Mat 13:55 en dochters: Mark 6:3. Dezen stonden eens te wachten bij een huis om Jezus te spreken, Mat 12:46-50; zie ook Hand 1:14. De broers van Jezus waren eerst ongelovig, Joh 7:3,5, later gelovig, 1 Kor. 9:5.

Jacobus, broer van Jezus, werd later leider van de gemeente te Jeruzalem, Gal. 1:19 en 2:9. Vanwege zijn godsvrucht werd hij *Jacobus de Rechtvaardige* genoemd. (Jos. J. Hist. 20^e boek, 7 en 8^e hfd.)

Judas, broer van Jezus, had 2 kleinzonen. Tijdens de vervolgingen onder keizer Domitianus 94-96 werden ze gevangen genomen omdat ze leden waren van het koninklijk geslacht van David, maar ook weer vrijgelaten. Bijb. Enc. I, Judas.